

Lise-Lotte Hellöre

När mörkret är som djupast

Diakoniarbetare om sin kontakt till
skyddshemsklienter

Pro gradu-avhandling i Praktisk teologi

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Handledare: Professor Bernice Sundkvist

Åbo Akademi 2020

ABSTRAKT

Ämne: Praktisk teologi, Åbo Akademi, Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi	
Författare: Lise-Lotte Hellöre	
Arbetets titel: När mörkret är som djupast. Diakoniarbetare om sin kontakt till skyddshemsklienter.	
Handledare: Professor Bernice Sundkvist	
<p>Studien undersöker vilka teologiska och praktiska resurser och hinder diakonin har för att möta de som farit illa av familjevåld och sökt hjälp i skyddshem. Syftet är teoretiskt att begreppsligt göra fenomenet analyserbart, för att sedan empiriskt bidra med insikt och förståelse för den diakonala kontakten till skyddshem som görs av evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.</p> <p>Studien tar avstamp i ett Finland som lider av våld i nära relationer. Skyddshemmen behöver allt fler platser för våldsoffer. Diakonins uppgift är att vara kyrkans sociala ansikte utåt och hjälpa där livet är hotat. En studie av diakoniarbetet i Borgå stift görs för att förstå vilken kontakten är mellan diakoniarbetarna och skyddshemmen. Perspektivet är diakoniarbetarnas, vilka intervjuas via e-post. De frågor som ställs baseras bl.a. på centrala fenomen i litteraturgenomgången av närliggande studier. Detta teoretiska ramverk består av begreppen skam och skuldkänslor, tystnad och tabu, lidande och förlåtelse, hopp och till sist empowerment.</p> <p>Materialet på totalt 26 intervjuer analyseras kvalitativt för att nå en förståelse av informanternas syn. Det visar sig att samarbete mellan församlingar och skyddshem inte är speciellt vanligt, men i de fall det finns kontakt tenderar den att vara återkommande. Alla begrepp i det teoretiska ramverket känns igen hos diakoniarbetarna. Diakonins möjligheter att hjälpa kan dels vara av praktisk art, men diakonin har en särställning i fråga om andligt stöd, t.ex. skuld och förlåtelse samt människovärde. Frågan om lidande är svår och hoppet kan vara både destruktivt och konstruktivt. I slutändan handlar allt om att återuppbygga människans förmåga till att leva sitt eget liv, till empowerment. Och här är människans egen vilja att ta emot hjälp central.</p> <p>Diakonin har teologiska möjligheter att nå fram där samhället står handfallet. Diakonin har också ett fågelperspektiv i och med dess position utanför det sektoriserade samhällsmaskineriet. Man kan hjälpa klienter i en koordinerande funktion, men också med att täcka upp när individer faller mellan stolarna och systemet läcker. I bästa fall räddar diakonin liv med tro, hopp och kärlek både på teologiskt och praktiskt plan.</p>	
Nyckelord: Diakoni, skyddshem, familjevåld, empowerment	
Datum: 29.4.2020	Sidantal: 122

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstrakt.....	2
Innehållsförteckning.....	3
Figurer	7
Tabeller.....	7
1 Inledning.....	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Problemformulering	10
1.3 Tidigare forskning	11
1.4 Material och metod	12
1.5 Definitioner och avgränsningar	13
1.6 Disposition	14
2 Att vetenskapligt studera diakoni	16
2.1 Några kriterier för diakoni	16
2.2 Meta-definitioner av diakoni.....	18
2.3 Församlingens diakonala insats.....	19
2.4 Diakonins teologi	21
2.5 Diakonins relation till övriga vetenskapsområden.....	22
2.6 Sammanfattning	23
3 Skyddshem	25
3.1 Vad och för vem och hur?	25
3.2 Skyddshemmens situation idag.....	26
3.3 Sammanfattning	32

4	Diakoni och samhälle	34
4.1	Den kyrkliga diakonins utveckling från urkyrkan till dags dato.....	35
4.1.1	Det tyska arvet – diakonin som barn av pietismen.....	35
4.1.2	Diakonin i Finland.....	36
4.1.3	Diakonin blir lagstadgad.....	37
4.1.4	Starten för den internationella diakonin (1960-talet)	38
4.1.5	Välfärdsstatens tid (1970-80-talen) är församlingsdiakonins tid	38
4.1.6	Krisåren (1990-talet) lyfter diakonin på agendan igen	39
4.2	Diakoni idag – kyrkans samhällsansvar?	40
4.3	Diakonin och välfärdssamhället – en utmaning.....	42
4.4	Betydelsen av kyrkans diakonala insatser	44
4.5	Sammanfattning och egen diakoni- samt människosyn	45
5	Litteraturgenomgång: på väg mot ett teoretiskt ramverk	47
5.1	Det intima våldet: en kollektiv samhällsfråga	47
5.2	Att ta sig ut ur våldet - empowerment.....	54
5.3	Skyddshem – men var är kyrkan och diakonin?	57
5.4	Slutsats som mynnar ut i fem begrepp	61
5.5	En diakonal teori och en operationalisering av begrepp	62
5.5.1	En diakonal handling	63
5.5.2	Diakonins teologi för denna studie	63
5.5.3	En operationalisering av den teoretiska referensramen	64
5.6	Sammanfattning	65
6	Metodiska överväganden	66
6.1	En kvalitativ ansats med kvantitativa attribut	66
6.2	Datainsamling: en fallstudie med intervjuenkät	68
6.2.1	E-postintervjun.....	70

6.2.2	Empiriskt urval i fallstudien.....	71
6.3	Data-analys och tolkning	73
6.4	Diskussion av metodval samt forskningsetiska överväganden	75
6.5	Sammanfattning	76
7	Analys	77
7.1	Bakgrundsfrågor	77
7.1.1	Fråga 1: Hur länge har du jobbat inom diakonin?	77
7.1.2	Fråga 2: Har du under den här tiden varit i kontakt med personer på skyddshem?.....	78
7.1.3	Fråga 3. Har din församling samarbete med något skyddshem, hur ser detta i så fall ut?	80
7.2	Sakfrågor, för den som haft kontakt med skyddshemsklienter	81
7.2.1	Fråga 4: I ditt arbete med skyddshemsklienter, hur upplever du fenomen som:	82
7.2.2	Fråga 5: Vad försvårar eller underlättar ditt arbete med just skyddshemsklienter:	86
7.2.3	Fråga 6: Vill du tillägga eller berätta något annat kring hur du upplever diakonins roll till skyddshemsklienter?.....	87
7.3	Sammanfattning	88
8	Tolkning och diskussion	90
8.1	Ansvar för kontakten mellan klient, diakoni och skyddshem	90
8.2	Det operationaliserade teoretiska ramverket.....	92
8.2.1	Skam/skuldkänslor	92
8.2.2	Tystnad/Tabu	93
8.2.3	Lidande	94
8.2.4	Förlåtelse.....	95
8.2.5	Hopp.....	96

8.2.6	Empowerment/att stärka individen till självhjälp.....	97
8.2.7	Något annat fenomen?	98
8.3	Hinder/utmaningar och resurser/möjligheter för diakoniarbetaren.....	98
8.4	Sammanfattning	100
9	Avslutande diskussion och reflektioner	102
9.1	Kort summering av resultaten.....	102
9.2	Styrka och svaghet i studien.....	103
9.3	Studiens betydelse	104
9.4	Vidare forskning	105
9.5	Konkluderande reflektioner	106
	Käll- och litteraturförteckning.....	109
	Bilaga1: Frågeformulär	
	Bilaga 2: Skyddshemmen i Finland	

FIGURER

Figur 1: Antalet klienter vid skyddshemmen har ökat markant under åren 2015-2018.....	27
Figur 2: Antal boendedygn på skyddshem år 2018, i absolut majoritet är barnen och kvinnorna, vilka tillsammans står för 97 % av boendedygnen.	29
Figur 3: För de flesta har våldet pågått mellan ett och fem år vid ankomsten till skyddshemmet. Angivet i procent.	30
Figur 4: På vems initiativ styrdes eller kom klienten till skyddshemmet?.....	32
Figur 5: Litteraturgenomgången börjar med familjevåld, fortsätter med empowerment och slutar med skyddshemmen och diakonins möjliga roll för dess klienter.	47
Figur 6: Spridningen av arbetserfarenhet bland de 24 informanterna.	78
Figur 7: Svar på frågan om huruvida man varit i kontakt med skyddshem.	79
Figur 8: 18 församlingar av 24 har inget samarbete med skyddshem, 8 samarbetar i viss mån.....	81
Figur 9: Kontakten mellan klient, skyddshem och diakoni går i alla riktningar.	91

TABELLER

Tabell 1: Antalet klienter vid skyddshemmen år 2018	27
Tabell 2: Typen av våld rapporterad av skyddshemsklienter 2018	30
Tabell 3: Vem är förövaren och våldsverkaren?	31
Tabell 4: Fem centrala begrepp ur litteraturgenomgången samt dess värde som hinder eller resurs i diakonalt arbete.....	62

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND

När våldet hemma eskalerar och man inte har någon annan utväg än att fly, finns det möjlighet att söka sig till så kallade skyddshem. Dessa är i huvudsak under statlig finansiering och i Finland finns 27 skyddshem.¹ Där kan man bo och få stöd tills den akuta krisen lugnat sig. Servicen är för såväl män och kvinnor som för barn.

I följande studie undersöker jag hur diakoniarbetare i Borgå stift mött dessa offer för våld. Syftet är att utröna vilka teologiska och praktiska resurser och hinder diakoniarbetarna upplever sig ha för att möta skyddshemsklienterna, samt hur kontakten ser ut.

Varför är detta intressant? Delvis verkar det finnas ett tomt gap i forskningen gällande samarbete mellan diakonin och skyddshem. Man kan nästan undra om samarbetet inte finns över huvud taget. Det är också i sig intressant, eftersom diakonin vill möta ”personer i utsatta livssituationer”² och på skyddshem är man eftersom man är så pass utsatt att man inte mera kan bo hemma.

Delvis är det också intressant, eftersom kyrkan tenderar att glorifiera våldet, vilket diskuteras av Malena Björkgren. Hon menar att religionen medverkar till att upprätthålla våld på en kulturell nivå och för fram att den kristna traditionen på vissa sätt inbjuder till familjevåld: 1) genom tolkning av Bibeln och den kristna traditionen som kan gynna förövaren och 2) genom att fostra offret till acceptans av kränkningar.³ Exempel på detta är bibelverserna om att vända andra kinden till och om tanken på att man skall älska varandra i nöd och lust, tills döden skiljer en åt.

---

¹ Skyddshems kontaktuppgifter 2020. Se Bilaga 2.

² Blennberger och Hansson 2008, 21.

³ Björkgren 2004, 5 och 10.

Men den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har också jobbat med dessa frågor och bl.a. gett ut flera publikationer om familjevåld⁴, alltså torde det finnas en viss beredskap att möta dessa frågor - åtminstone på ett teoretiskt plan. Men det kan också vara så att det finns ett glapp mellan vad kyrkan säger om sin diakoni (på nationell nivå) och vad den gör (på lokal nivå). Alltså en skillnad mellan kyrklig retorik och diakonal praktik, vilket i forskning ses som en av de stora utmaningarna som Svenska kyrkan står inför idag.⁵ Det är möjligt att det samma gäller för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Att Finland hör till de länder som gjort sig kända för familjevåld gör denna studie än mer angelägen. Speciellt våld mot kvinnor är klart vanligare i Finland än i övriga Europa, gällande män finns ingen sådan undersökning.⁶ Våldet finns, även om det inte alltid syns. Våldet kan vara i form av blodiga slag och sparkar, ekonomisk utpressning, sexuellt våld eller i form av psykisk misshandel och kränkningar. Enligt en EU-studie har 30 % av alla finländska kvinnor i åldern 18-74 utsatts för fysiskt eller sexuellt våld av en nuvarande eller tidigare partner.⁷

Men inte bara familjer är farliga platser. Också på samhällsnivå har Finland blivit fällt av Förenta Nationerna (FN) för att myndigheter inte skyddar kvinnor och barn mot familjevåld.⁸ Kevät Nousiainen har upprepade gånger också vittnat om att Finland inte klarar av att skydda kvinnor mot våld.⁹ Hon menar att våld mot kvinnor är ett mycket allvarligt människorättsproblem i Finland. Dels har vi i Finland en stor relativ andel våld, dels sker utvecklingarna i vårt land gällande lagstiftning långsamt och motstridigt. Detta trots att Finland år 2015 ratificerade Istanbulkonventionen, vilket är Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.¹⁰ Statsrådet har meddelat att man har planen klar för att genomföra konventionen åren 2018-2022.¹¹

---

⁴ Bl.a. *Kvinnor, män och våld* 2000, Björkgren m.fl. 2010.

⁵ Se Engel 2008, som skriver om situationen i Sverige.

⁶ Kaittila 2017, 43.

⁷ Se *Planen för att...* 2017.

⁸ *Avgörande i ärende...* 2018.

⁹ T.ex. *Professorin mukaan Suomi...* 2017.

¹⁰ Dess fulla namn är *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*, även känd som Istanbulkonventionen, 2015

¹¹ *Planen för att...* 2017.

Nu gäller den här studien inte specifikt våld mot kvinnor, även om denna typs våld är mest frekvent och dominant både i studier, medier och i verkligheten. I den här undersökningen läggs ingen vikt alls vid kön eller ålder, utan målet är att undersöka diakonins möte med klienter vid skyddshem oberoende av dessa variabler.

Vi ser alltså att våldet är närvarande och att det har uppmärksammats både av kyrka och av övriga myndigheter. Skyddshem tar emot våldsdrabbade under en akut kris-fas. Vilken diakonins roll här är förblir oklar tillsvidare.

1.2 PROBLEMFORMULERING

Studiens problemställning är **att ta reda på vilka teologiska och praktiska resurser och hinder diakonin upplever sig ha för att möta de som farit illa av familjevåld och sökt hjälp i skyddshem**. Syftet är teoretiskt främst att begreppsligt göra fenomenet analyserbart, för att genom den empiriska studien bidra med insikt och förståelse för detta diakonala arbete. Med diakonin menar jag det diakonala arbetet som görs av evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Studiens problemställning är indelad i några specifika forskningsfrågor som alla landar i kontexten av familjevåld som leder till skyddshemsboende och diakonins roll i deras svåra situation. Dessa undersöks ur ett diakonalt perspektiv:

FF1: Hur ser de *teologiska resurserna* ut för att möta dessa personer?

FF2: Hur ser de *teologiska hindren* ut för att möta dessa personer?

FF3: Hur ser de *praktiska resurserna* ut för att möta dessa personer?

FF4: Hur ser de *praktiska hindren* ut för att möta dessa personer?

Med studien syftar jag till att primärt kritiskt evaluera vilken diakonins roll till skyddshem är. Via teoretisk och empirisk analys kan detta i bästa fall leda detta till en normativ förbättring. På så sätt kan diakonins teologi bli till nytta för de som ansvarar för att diakonin utövas. Sålunda är det yttersta syftet med min studie att kunna påverka både teori och praxis i någon om än blygsam mån.¹²

---

¹² Kapitlet om diakonins teologi utvecklar detta resonemang mera

1.3 TIDIGARE FORSKNING

En litteraturgenomgång av skärningspunkten mellan skyddshem och diakoni ger vid handen nästan ingenting. Därför måste jag utvidga fokus för att försöka komma så nära området som möjligt. I kapitel fem går jag igenom avsnitt kring våld, hur man tar sig ur det, skyddshem och diakoni för att visa på forskning som gjorts, men som ändå lämnat fältet öppet för ett bidrag kring diakonins roll för skyddshemsklienter. Utöver akademiska böcker finns också en avsevärd utgivning av historier där våldsoffer själva kommer till tals.¹³ Dessa ger en viss empirisk insikt, även om denna inte är forskning i egentlig mening.

Karaktäristiskt för den typ av litteratur som jag använder är att den är från många olika discipliner; t.ex. medicinsk, juridisk, teologisk och samhällsvetenskaplig. Gällande våldet står Leo Nyqvist, Minna Piispa och Markku Heiskanen för några av de tyngsta bidragen.¹⁴ Litteraturen visar att våldet inte är en privatsak, utan en fråga för hela samhället. Malena Björkgren är en av de teologer som forskat i våld mot kvinnor och i viss mån tas hennes perspektiv med här, även om de är feministiska och sålunda inte helt kongruenta med min studie.¹⁵

När man vill ta sig ur våldet är empowerment ett viktigt begrepp, som framkommer i flera av de böcker som publicerats av Ensi- ja turvakotien liitto. Även de populärvetenskapliga böckerna som vittnar om autentiska livshistorier lyfter starkt upp detta fenomen, på finska *voimavaraistaminen*. Raija Lindqvist har i sin doktorsavhandling visat hur empowerment blev en metod hos finländska socialarbetare redan för 20-30 år sedan.¹⁶ Den som är på skyddshem får också kontakt med socialmyndigheterna per automatik ifall det finns barn inblandade. Gällande empowerment och diakoni finns några forskningsrapporter från Diakonian Ammattikorkeakoulu (DIAK) med magert innehåll för skyddshemsperspektiv.

Däremot har ryska kriscentra (motsvarande våra skyddshem) studerats socialvetenskapligt av Maija Jäppinen, som i sin doktorsavhandling visar att den

---

¹³ T.ex. Nevanlinna 2016, Henno 2009, Välipakka och Lehtosaari 2007.

¹⁴ T.ex. Nyqvist 2001, Piispa 2004, Piispa och Heiskanen 2000, Piispa m.fl. 2006

¹⁵ T.ex. Björkgren 2004.

¹⁶ Lindqvist 2009.

ortodoxa kyrkan starkt påverkar kvinnornas möjligheter att frigöra sig från våldet.¹⁷ Bue Kessel har avhandlat empowerment i den kristna traditionen i Kamerun och Tormod Kleivens har studerat sexuellt våld ur kristet perspektiv.¹⁸

Det finns alltså studier i närliggande områden, men ingen som direkt appellerar till min problemställning, dvs diakonins roll för skyddshemsklienter. Dock framträder några fenomen gång efter annan i den litteratur jag gått igenom. Hit hör skammen och skuldkänslorna kring våldet, liksom tabut och tystnaden. Vikten av att kunna förlåta återkommer, liksom poängterandet av det stora lidandet som familjevåld medför. Hoppet visar sig vara oerhört viktigt, liksom empowerment, vilket redan nämnts. Dessa begrepp bildar sålunda en teoretisk referensram som jag sedan använder mig av i min data-insamling och –analys.

1.4 MATERIAL OCH METOD

För att komma diakonins kontakt med skyddshemsklienter valde jag att utgå från diakoniarbetarnas perspektiv. Borgå stift utgjorde en fallstudie, i vilken jag kontaktade alla cirka ett hundra diakoniarbetare år 2019. Dessa fick svara på en intervjuenkät, som sändes via e-post, och full anonymitet kunde garanteras genom att svara med vanlig post. Av de 26 svar som inkom var bara en i vanligt brevformat. Sålunda var svarsprocenten låg, vilket medförde att inga direkta kvantitativa anspråk kan göras gällande hur väl svaren representerar alla diakoniarbetare i Borgå stift. Materialet är därmed viktigare ur kvalitativ synvinkel med de berättelser som belyser arbetet med skyddshemsklienter.

Av de inkomna 26 svaren visade sig elva i någon mån ha varit i kontakt med skyddshem. De längsta svaren var 3-4 sidor långa, skrivna på dator. Materialet insamlades sålunda i textform. Frågeformuläret (se Bilaga 1) följde till sakfrågornas del långt det operationaliserade teoretiska ramverket så som det utarbetades efter litteraturgenomgången.

Materialet kunde sedan analyseras och tolkas mot litteraturen med hjälp av en innehållsanalys. Sålunda har studiens material en relevans och en definitionsräddig

---

¹⁷ Jäppinen 2015

¹⁸ Bue Kessel 2014, Kleivens 2008.

validitet, de insamlade data är alltså relevanta för min problemställning. Studiens reliabilitet gällande den kvalitativa analysen anses hög, eftersom det inte finns skäl att anta att de empiriska data inte skulle vara pålitliga och de direkt belyser den vetenskapliga problemställningen. Studiens svaghet ligger i den låga svarsprocenten, vilken begränsar kvantitativa anspråk som t.ex. hur många diakoniarbetare som har skyddshemskontakt. Studien kan på det kvantitativa planet inte generaliseras. För detta borde svarsprocenten ha legat på ca 60-75 %.

1.5 DEFINITIONER OCH AVGRÄNSNINGAR

Diakoni är ett mångvetenskapligt studieobjekt och det är därför extra viktigt att definiera vad jag här avser att undersöka. Som redan klargjorts är det diakonin inom den evangelisk-lutherska kyrkan som avses och med begreppet kyrkan hänvisas till denna tradition.

I studiet av församlingens diakoni är det *arbetsdimensionen* som avgör vad jag är ute efter; alltså diakoniarbetarens synvinkel. Diakonins uppgift är enligt kyrkolagen att hjälpa den i störst nöd och som inte får hjälp från annat håll.¹⁹ Hur detta sedan utformas är långt upp till församlingen själv – och till diakoniarbetaren själv.

Blennberger och Hansson komplicerar dock situationen med att mena att allt en diakoniarbetare gör inte är diakoni. För att så undvika denna gråa sfär, vill jag poängtera att den form av diakoni som här kommer i fråga är sådan som till sin karaktär anses vara att hjälpa i en mänsklig nödsituation och som utförs av diakoniarbetaren.²⁰

Gällande *våld*, kan man liksom t.ex. Malen Björkgren använda sig av FN:s definition av våld mot kvinnor som låter enligt följande: "Varje könsbaserad våldshandling som resulterar i eller med sannolikhet resulterar i fysisk, sexuell eller psykologisk skada eller lidande. I begreppet inkluderas också hot om sådana våldshandlingar samt tvång eller godtyckligt frihetsberövande. Begreppet innefattar såväl det offentliga som det privata livet".²¹

---

¹⁹ Kyrkoordningen KO 4:3, 1991/1993.

²⁰ Blennberger och Hansson 2008, 17.

²¹ Björkgren 2004, 5-6, från *Kyrkornas "Nej" till våld mot kvinnor* 2002, 8.

Björkgren argumenterar för att inte använda begreppet familjevåld. Bl.a. menar hon att den vetenskapliga våldsforskningen nästan helt bortsett från våld i intima relationer. De studier som gjorts är långt könsneutrala, vilket är problematiskt, menar hon, eftersom det i över 90 % av fallen är män som utövar våld mot kvinnor.²² Björkgren skriver att familjevåldsperspektivet indikerar att parterna som utövar våld mot varandra är jämbördiga från första början. Individens lidande och önskningar tenderar att falla i skymundan.²³ I denna studie kommer jag ändå att använda mig av termen *familjevåld* eller *våld i nära relationer* eftersom fokus inte i första hand är på maktstrukturer och mäns våld mot kvinnor, utan på copingprocessen hos den som redan är på skyddshem. Jag vill se hur diakonin kan hjälpa dessa människor, oberoende av kön eller ålder.

1.6 DISPOSITION

Efter inledningskapitlet, som du nu läser, följer tre bakgrundskapitel som grundar studien i diakoni och i dess relation till samhället och specifikt till skyddshemmen.

Kapitel två handlar om diakoni som vetenskap och om hur man kan förstå diakoni och studera diakoni. Ett viktigt avsnitt om diakonins teologi ingår.

Kapitel tre för så in skyddshemmen, vilket är angeläget, eftersom det ju är diakonins roll till skyddshemmen som studeras. Kapitlet ger en överblick över vad skyddshemmen är i dagens Finland.

Kapitel fyra visar sedan på diakonins relation till samhället i ett historiskt perspektiv. Hur har vi kommit dit där vi är idag? Är diakonin kyrkans samhällsansvar och vari ligger utmaningarna? Kapitlet utmynnar i min egen diakoni- och människosyn.

Kapitel fem går igenom den aktuella litteratur som är närliggande gällande våld, skyddshem och hur man skall ta sig ur våldet. Kapitlet utmynnar i en operationalisering av den teoretiska referensramen.

---

²² Björkgren 2004, 11.

²³ Björkgren 2004, 15.

Kapitel sex handlar om metoden för den empiriska datainsamlingen och –analysen.

Här behandlas e-postintervjun och intervjuenkäten och metodvalet diskuteras.

Kapitel sju analyserar sedan materialet och presenterar resultaten.

Dessa diskuteras och tolkas i kapitel åtta mot den teoretiska referensramen.

Kapitel nio sammanfattar studien.

2 ATT VETENSKAPLIGT STUDERA DIAKONI

Olika studier av den kristna kyrkan är allt oftare empiriska undersökningar där man studerar en pågående verksamhet.²⁴ Också den praktiserande rösten är en teologisk röst, andra är t.ex. den uttalade rösten, dvs hur man berättar om sin tro och sin kristna praktik, den normativa rösten som utgår från teologiska källor och den akademiska teologins röst.²⁵ Många gånger går dessa säkert in i varandra. Nedan skall jag gå igenom andra sätt i hur man kan tänka kring studiet av diakoni.

2.1 NÅGRA KRITERIER FÖR DIAKONI

Blennberger och Hansson avgränsar sig till att se diakoni som en verksamhet. För att kunna bestämma vilka handlingar som hör hit kan man se på handlingen. De skiljer mellan bl.a. följande aspekter av en handling:²⁶

1. *Karaktär*: hur den uppfattas i enlighet med rådande konventioner i samhället. Diakoni skulle då vara att "avhjälpa eller förebygga en fundamental brist eller utsatthet, en mänsklig nödsituation"²⁷. Man avser då diakoni som t.ex. hör till en viss verksamhet, t.ex. omsorg, sjukvård eller socialt arbete. Socialt ansvarstagande och välfärdsarbete är dimensioner av diakonin som bidrar till mänsklig välfärd, hjälp och stöd i en utsatt livssituation.
2. *Intention*: vad den som handlar avser med handlingen. Diakoni är då t.ex. det som uttrycks i stadgar eller mål, eller en handling som utförs i enlighet med kristen tro.

---

²⁴ Edgardh 2019, 201.

²⁵ Edgardh 2019, 203.

²⁶ Blennberger och Hansson 2008, 17-21.

²⁷ Blennberger och Hansson 2008, 17.

3. *Subjekt*: den person som utför handlingen. Diakoni är då t.ex. den kristnas eller döptas vardagsgärningar, eller det som stadgas i en yrkesetisk kodex för en diakoni-arbetare.
4. *Resultat*: den samlade effekten av handlingen. Diakonin bör då t.ex. ge goda resultat och inte ökad hjälplöshet eller handlingsförlamning.
5. *Kontext*: dess kulturella, sociala och organisatoriska sammanhang. Diakonin kan då vara knuten till en viss organisation, t.ex. församlingen eller KFUM/KFUK för att definieras som diakoni. Diakoni blev en organiserad verksamhet i mitten av 1800-talet och före det klassificerade man inga enskilda handlingar (informell omsorg) som diakoni (formell omsorg). En organisation bör vara präglad av vissa värden eller trosuppfattningar för att bedriva diakoni, annars är det rätt och slätt annan hjälpverksamhet eller bistånd.
6. *Trosuttryck*: att handlingen innefattar en religiös praxis. Diakoni skulle då vara en handling av omsorg som uttrycker en kristen identitet, t.ex. en församlings verksamhet. Historiskt var evangelisation viktigt som en del av diakonin och själens frälsning central. Numera hör detta mer till missionen, medan diakonin i regel tar avstånd från "evangeliserande bi-effekter". Med detta sagt, är diakoni ändå redan genom att vara knuten till ett kyrkligt sammanhang ett uttryck för kristen tro. Mediet är budskapet".
7. *Objekt*: föremålet för handlingen. Diakonin försöker i första hand möta personer som är i en svår och utsatt position i livet, dvs det handlar om insatser för att avhjälpa brister och svårigheter i livet. Hit hör socialt marginaliserade, utsatta för förtryck eller fattigdom, en nödsituation skapad av sjukdom, olycka, övergrepp, missbruk, sorg, åldrande, funktionshinder etc. en standardformulering är att diakonin riktar sig mot personer i utsatta livssituationer. Hur man skall kunna bedöma vem detta är är inte lätt. Traditionellt har det handlat om kroppslig, psykisk eller social nöd snarare än existentiell eller andlig nöd.

Något/några av dessa kriterier behöver uppfyllas för att man skall tala om diakoni, menar alltså författarna. Ibland talar man om den diakonala dimensionen, men då

är det inte diakoni i egentlig mening man avser, utan att en bi-produkt av en annan verksamhet är att ge hopp eller uppmuntran för de berörda. De hävdar att det på fältet råder oenighet om vad som faller inom definitionen av diakoni, och påpekar att allt en diakon gör i sin tjänst är inte heller diakoni, lika lite som allt som en lärare gör är pedagogik. En diakoni-syn är en syn på vad som skall ingå i diakonens uppgifter, men detta är inte en definition. Inte heller är programförklaringar eller målsättningar som förutsätter en kristen tro en riktig definition, eftersom definitioner bör vara formulerade så att man kan enas om dess innebörd, oavsett hur man ställer sig till det som definieras.

2.2 META-DEFINITIONER AV DIAKONI

Blennberger och Hansson ser diakoni som ett uttryck för om konkret omsorg, och hävdar att man från akademiskt håll inte intresserat sig så mycket för denna praktiska fråga.²⁸ Dock ser de att läget håller på att förändras och att allt mer akademiskt intresse finns för denna sfär mellan kyrklig verksamhet och samhällelig vårdande och social verksamhet. Här finns många beröringspunkter med andra akademiska ämnen, bl.a. sociologi, organisationsteori, vårdvetenskap och etik.

Blennberger och Hanssons ger några meta-definitioner på diakoni, vilka de menar inte skall ses som teologiska tolkningar eller programförklaringar.²⁹ Olika sätt att definiera är t.ex.

1. Några *språkbruks-/lexikala definitioner* på diakoni är:
  - kyrklig hjälpverksamhet (Bonniers svenska ordbok 1986)
  - socialt arbete som bedrivs av kyrkan (Nationalencyklopedins ordbok 1995)
  - Kyrkans sociala ansvarstagande på olika områden (Nationalencyklopedins uppslagsverk)
2. *Stipulativa definitioner* kan man ta till när man vill snäva in definitionen av diakoni till en speciell situation, t.ex. för ett organisatoriskt eller administrativt syfte. Detta är fullt gångbart och bör göras i olika studier för

---

²⁸ Blennberger och Hansson 2008, 9.

²⁹ Följande bygger på Blennberger och Hansson 2008, 13-14.

att precisera om man med diakoni t.ex. menar verksamheten i sig eller om man menar personerna som utför diakoni i en kyrklig ram. Sålunda kan en definition t.ex. inkludera eller exkludera personer med olika tro eller formell ställning.

3. En *ostensiv definition* är att peka ut exempel på diakoni, t.ex. den verksamhet som Frälsningsarmén bedriver i sin sociala omsorg.
4. Vidare kan värdeladdade ord som t.ex. diakoni vara både *normativa* begrepp men också *värdenutrala*. Men då menar man vanligtvis inte samma sak.

2.3 FÖRSAMLINGENS DIAKONALA INSATS

Den kategorisering som föreliggande studie kanske har mest nytta av är ändå den som framkommer i Gothóni m. fl., nämligen att titta på församlingarnas diakonala insatser i tre olika dimensioner: 1) en geografisk dimension, 2) en hierarkisk dimension och 3) en arbetsdimension. Nedan går dessa kort igenom.

Först den geografiska dimensionen. Församlingarnas diakoni handlar inte bara om behovet att hjälpa i den nöd som finns i den egna församlingen. Många församlingar är engagerade i internationell diakoni och har även egna missionssekreterare som jobbar även internationellt. Här är det kanske på sin plats att definiera vad som är mission och vad som är diakoni. Om detta råder delade meningar och diskussionen fortgår, men enligt den syn som Gothóni och Helosvuori för fram gäller mission den hjälp som ges i samband med evangelisation, dvs spridandet av Guds ord. Om mission är *ordet* så är diakoni *handlingen*. Diakoni handlar om att lindra nöden och i mån av möjlighet avhjälpa nödställda utan att man ser till nationalitet, kön, samhällelig ställning eller politisk och religiös tro.³⁰ Diakoni ingår ofta som en del av missionen, eftersom missionen i många fall riktar sig till nödställda. På hemmaplan verkar församlingens diakoni såväl för den enskilda människan i direkt form genom individuell kontakt men också indirekt via olika slutna och öppna grupper, läger, träffar och dylikt. Diakonin kan t.ex. hjälpa i ekonomiskt trångmål, med mathjälp eller via den koordinerade julklappsinsamlingen för fattiga barn. Diakonin jobbar även för att lindra svårigheter för sjuka, gamla, arbetslösa, för människor i akut eller

---

³⁰ Gothóni och Helosvuori 2012, 161-162.

långvariga krissituationer. Inom diakonin kan även finnas grupper som träffas t.ex. ensamstående föräldrar och barn, alkoholister, äldre eller de som vill engagera sig i missionen. Många läger anordnas också genom diakonin för församlingens medlemmar, eller så kan diakonin sponsra deltagandet i något läger för den som inte har möjlighet att själva betala sin deltagaravgift i eftisar, sportlovsläger och familjeläger som exempel. Många gånger jobbar diakonin för att stödja en människa både psykiskt, praktiskt och andligt i en krissituation.

Den andra, hierarkiska, dimensionen syftar bl.a. till hur lokalsamhället påverkar diakonin genom sitt samarbete med t.ex. socialmyndigheter, folkpensionsanstalten FPA, olika sammanslutningar för drogförebyggande eller annan utslagning. Diakonin kan hjälpa med att hitta bostad för en bostadslös eller med att ordna jullunch för mindre bemedlade. Via diakonin kan den fattige få klädhjälp och en flykting kan få hjälp med att ordna praktiska saker eller med psykiskt och andligt stöd. Diakonin är en samarbetspartner för flera instanser i lokalsamhället. Församlingens diakonala insatser på den kyrkliga nivån handlar om att göra linjedragningar, definitioner av vad som görs och vad som bör göras, vad som hör till kyrkan och vad som inte gör det. Hit hör också den hjälp som ges via kyrkliga biståndsorganisationer som t.ex. Kyrkans utlandshjälp KUA. Det handlar också om transparens, att kunna öppet redovisa vart pengar går och hur de används.

Genom den sista dimensionen, vilken är den mest centrala för min studie, kan man titta på församlingens diakonala insatser från själva diakonens, arbetarens, synvinkel. I kyrkolagen framgår att kyrkans grunduppgift är följande:³¹

I enlighet med sin bekännelse förkunnar kyrkan Guds ord och förvaltar sakramenten samt verkar också i övrigt för att utbreda det kristna budskapet och förverkliga kärleken till nästan.

Det är alltså kärleken till medmänniskan, till sin nästa som är det centrala för kyrkan; att visa denna i konkreta handlingar. Och detta är diakonens/diakonissans grunduppgift. I kyrkoordningen specificeras närmare:³²

---

³¹ Kyrkolagen 1:2, 1993.

³² Kyrkoordningen 4:3, 1991/1993.

Församlingen och dess medlemmar skall utföra diakoniverksamhet, vars syfte är att ge en sådan hjälp som betingas av kristlig kärlek, särskilt till dem vars nöd är störst och vilka inte får någon annan hjälp. Om verksamheten föreskrivs närmare i en instruktion för diakonin, som skall godkännas av kyrkorådet eller församlingsrådet.

Det är alltså diakonins uppgift att hjälpa den i störst nöd och som inte får hjälp från annat håll. Hur detta sedan utformas är långt upp till församlingen själv.

Vi får i data-analysen och tolkningen se hur Borgå stifts församlingar utformat denna uppgift. Den diakonala insatsen studeras här närmast ur denna arbetsdimension, dvs ur diakoniarbetarens synvinkel.

2.4 DIAKONINS TEOLOGI

Enligt Kjell Nordstokke har diakonins teologi i första hand varken ett akademiskt eller ett teoretiskt mål. Eftersom diakoni främst är en aktivitet, ett handlande, så är även det primära målet i dess teologi att fundera över dess praktiska dimension. Alltså att kritiskt reflektera över diakonins praxis. På vilket sätt svarar diakonins (och övrig kyrklig) praxis på diakonins bibliska och teologiska grundlag?³³ Det sekundära målet är att utveckla och förnya den diakonala praxisen i sitt uppdrag. Hur kan den bättre tjäna både den lokala och den globala kontexten på ett autentiskt och relevant sätt?

Sålunda är diakonins teologi, enligt ovan, *att primärt kritisk för att kunna pröva och evaluera. Sekundärt leder detta till en normativ förbättring. På så sätt kan diakonins teologi bli till nytta för de som ansvarar för att diakonin utövas såväl lokalt som globalt.*

Ninna Edgardh har i sin senaste bok frågat sig hur man kan utforma en diakonal teologi så att man står upp för samhällets mest utsatta grupper och värnar om omsorgen som en del av det mänskliga livet.³⁴ Hon utvecklar begreppet diakonins kyrka som den typ av kyrka vilken handlar i det tysta och primärt i sociala praktiker,

---

³³ Nordstokke 2009, 10.

³⁴ Edgardh 2019, hon tar ett feministiskt grepp såtillvida att hon speciellt vill försvara kvinnors människovärde.

som tar hand om andra och som rör sig mellan det privata och det offentliga på jakt efter att kunna göra nytta hemma eller utomlands.³⁵ Den typens kyrka ställer hon mot en kyrka som poängterar ledarskap, tolkningsföreträdare och officiell representation av traditionen.³⁶ Hon frågar sig om diakonins kyrka kanske är mer intresserad av sin omvärld, än av sig själv.³⁷ Är den mer intresserad av att tjäna än att syna sitt ego? Edgardh menar teologiskt sett att även ett självutgivande förhållningssätt till världen går att använda för att förstå vad det är att vara kyrka.³⁸

2.5 DIAKONINS RELATION TILL ÖVRIGA VETENSKAPSOMRÅDEN

Diakonian tutkimuksen seura (DTS) har som syfte att främja en bred forskning inom diakoni i olika former. Man poängterar tvärvetenskaplighet. På hemsidan finns en förteckning över de senaste pro gradu/slutarbetena inom diakoni i Finland. Dessa har skrivits inom olika läroanstalter såsom Helsingfors universitet, DIAK, Novia, Lahden ammattikorkeakoulu, KAKS, Kyrkostyrelsen etc. Det är en användbar samling forskning, även om dess tvärvetenskaplighet inte direkt framkommer. DTS ger ut en tidsskrift *Diakonian tutkimus* som är en vetenskaplig referee-baserad tidsskrift. I övrigt samarbetar man med DIAK, Kyrkostyrelsen och Diakoniarbetarnas förbund för att ge ut en diakonibarometer årligen.³⁹

En bra översikt över forskning inom diakonin har gjorts av Esko Ryökäs. Han inleder starkt med orden "Diakoni är den kyrkliga arbetsform som i dag på ett väsentligt sätt legitimerar de västerländska protestantiska kyrkornas närvaro i samhället."⁴⁰ Han skriver att den egentliga diakoniforskningen bedrivits inom de teologiska disciplinerna. Internationellt lyfter han fram Freiburgs universitet och Heidelbergs universitet, som gett inspiration till forskningsbaser bl.a. i österriska Linz, Utrecht, Oslo och Uppsala. I Finland nämns främst DIAK, som specialiserar sig på tillämpad forskning.

---

³⁵ Edgardh 2019, 28.

³⁶ Edgardh 2019, 18.

³⁷ Edgardh 2019, 28.

³⁸ Edgardh 2019, 29.

³⁹ *Diakonian tutkimuksen seura* 2020.

⁴⁰ Ryökäs 2009, 126.

Studier som gjorts över de teologiska ämnesgränserna är få, däremot bedrivs diakoni-forskning inom såväl exegetik, systematisk teologi och kyrkohistoria som inom praktisk teologi, dit den kanske mest naturligt hör. Ryökäs anser dock att diakoni naturligt kunde få större genomslag inom områden som social- och hälsovårdens olika delområden.

I Sverige har man ansett diakonivetenskapen som ett "mångvetenskapligt sätt att närma sig ett socialt problem med historiska, teologiska eller sociologiska analysverktyg". Diakonivetenskapen finns i skärningspunkten mellan religionsvetenskap/teologi, hälsa och välfärd, där den reflekterar en global värld med växande mångkulturalitet.⁴¹

2.6 SAMMANFATTNING

När man vetenskapligt studerar diakoni, vilken ofta är en praktisk verksamhet, bör man noga fundera igenom vad det är man studerar, från vilket perspektiv och på vilken nivå. Jag har i det här kapitlet gått igenom några olika kriterier för hur man kan se på diakoni som en verksamhet. Allt som görs av en diakon är nämligen inte diakoni. Om däremot t.ex. en handlings subjekt (t.ex. diakonen) eller karaktären (t.ex. socialt arbete) uppfylls, kan verksamheten anses falla under begreppet diakoni. Olika meta-definitioner går delvis in i dessa kriterier.

Denna studie bygger på en förståelse av diakoni utifrån en arbetsdimension. Det är alltså arbetstagarens, diakoni-arbetarens synvinkel som är intressant. Och då är det oviktigt t.ex. vad den personen har för personlig tro, eller om syftet med handlingen faller i god jord eller inte. Karaktären på handlingen och arbetsdimensionen är avgörande för att det ses som diakoni.

Det teologiska målet med den studie av diakoni som föreligger är att fundera över dess praktiska dimension. Att undersöka hur den ser ut, analysera den, tolka den och diskutera den mot den litteratur som finns i närliggande områden. Sekundärt kan detta leda till en normativ förbättring av diakoniarbetarnas relation till

---

⁴¹ Edgardh 2019, 30-31, hon citerar Anders Bäckström 2018.

skyddshemmen eller av kyrkans hållning till dessa. Sålunda kan diakonins teologi bli till nytta för hur diakonin utövas framöver.

3 SKYDDSCHEM

Skyddshem har funnits i Finland sedan 1979. År 2015 övertog den finska staten ansvaret för finansieringen av skyddshem, vilka tidigare hade bekostats av kommunerna och i vissa fall av klienten själv. Efter 2015 har staten kunnat föra noggrann statistik över skyddshemmen, tiden före detta är svår att få en helhetsblick över. Man vet dock att det under dessa år fanns flest klienter på skyddshemmen år 1998 och minst antal år 2013.⁴² En stor del av texten nedan baseras på en rapport publicerad av THL gällande skyddshemmens situation efter 2015 när staten tog över ansvaret. Först kommer en översikt över vad skyddshemmet är, för vem och hur de fungerar. Sedan följer en presentation av en del av den statistik som insamlats från år 2018 gällande vem som bott på skyddshemmen och hur deras situation sett ut.

3.1 VAD OCH FÖR VEM OCH HUR?

Ett skyddshem är en plats där man kan få bo när det är för farligt att bo hemma p.g.a. våld eller hot om våld. Enligt THL kan våld ha många olika former: fysiskt våld som man oftast tänker på, men också psykiskt våld som framkommer i många av de livsberättelser som publicerats.⁴³ Utöver detta skall man inte heller glömma sexuellt våld och ekonomiskt våld inte heller kemiskt och kulturellt våld. Alla dessa förekommer i nära relationer, liksom även religiöst och hedersrelaterat våld. Men också förföljelse och försummelse är våld. THL upplyser om att våldet kan leda till skador eller till och med till döden. Våldet i nära relationer påverkar alla parter hälsa och välbefinnande. Med våld i nära relationer avser man det "våld som utövas av en nuvarande eller tidigare make, maka eller partner, ett barn eller en partners barn, en förälder, nära släkting eller någon annan närstående person".⁴⁴

---

⁴² *Turvakotipalvelut 2018, 2019, 2.*

⁴³ Dessa framkommer i litteraturgenomgången.

⁴⁴ *Skyddshemstjänster som stöd... 2019.*

Skyddshemmet är den plats man kan fly till. Det är en hemlik miljö som ger skydd mot våldet, men också professionellt stöd och hjälp att försöka få ett slut på våldet. Man kan få olika slag av rådgivning och vägledning i den akuta situation man befinner sig. Till exempel råd angående juridisk hjälp eller praktiska arrangemang med boende ifall man inte kan återvända hem. Utöver krishjälpen får man även information och stöd gällande praktiska frågor. Beroende på ens situation och den risk skyddshemmet bedömer att man är utsatt för avgörs hur länge man kan stanna där. Skyddshemmet är ändå avsett för en kortvarig vistelse och skydd under en akut tid. Vistelsen är gratis för klienten som kan komma dit vilken tid på dygnet som helst antingen på eget initiativ eller på anvisning av någon annan. Om det så behövs, kan man komma anonymt. Skyddshemmet gör ingen skillnad på män eller kvinnor inte heller på ålder. Alla är välkomna, men vanligtvis kommer barnen med en förälder. Skyddshemmen bekostas av staten och lyder under THL.⁴⁵ En lista på skyddshemmen finns i Bilaga 2.

3.2 SKYDDSHEMMENS SITUATION IDAG

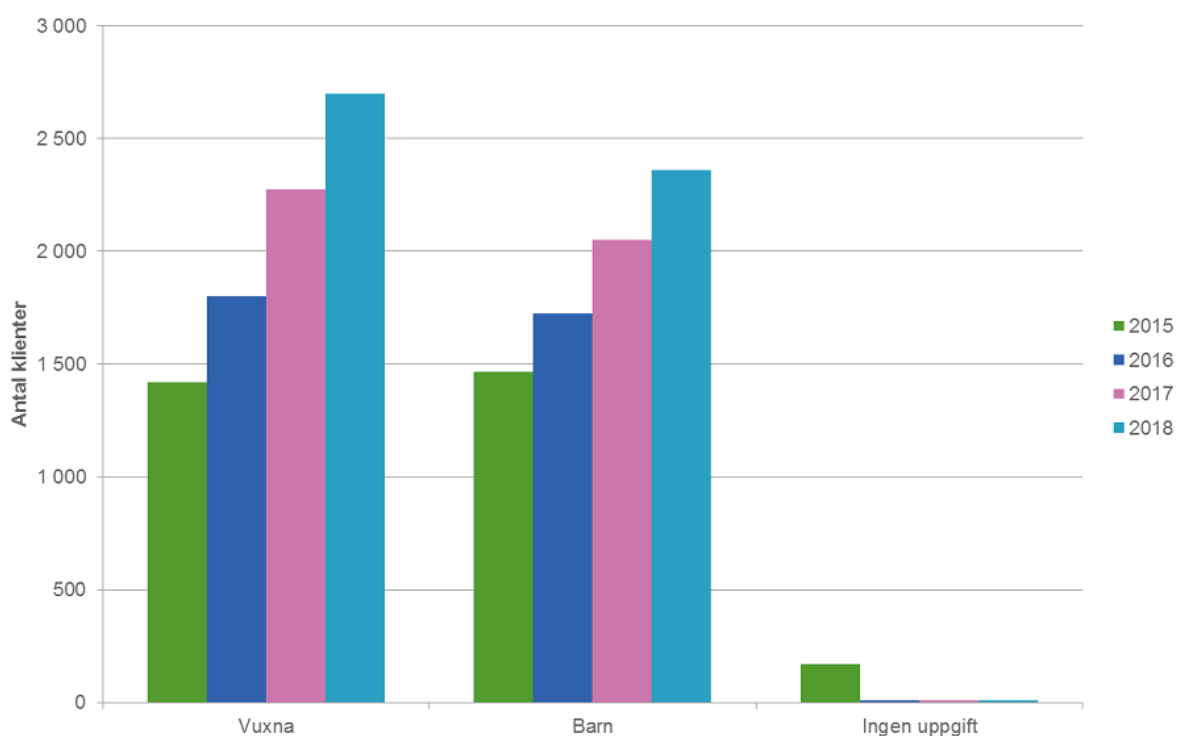
Det är en allt större brist på skyddshemsplatser i Finland, enligt Institutet för Hälsa och Välfärd (THL).⁴⁶ Under 2019 sökte sig 5220 personer till skyddshem i Finland, vilket är en ökning på ca tre procent jämfört med året innan. Året före ökade skyddshemsklienterna med 17 procent, vilket var mycket mera.⁴⁷ En orsak till ökningen antas vara att man sedan 2015 kan uppsöka vilket skyddshem som helst, inte bara det som hör till ens egen hemkommun. Är man ensam vuxen som söker hjälp behöver inte ens socialen blandas in, men om barn också är klienter görs alltid en barnskyddsanmälan i barnets hemkommun. Figur 1 visar antalet klienter vid skyddshemmen under åren 2015-2018. År 2018 var antalet klienter totalt 5063. Av dessa var vuxna 2 697 stycken och barn 2 358.

---

⁴⁵ Skyddshemstjänster som stöd... 2019.

⁴⁶ Nya distansenheter ska... 2020.

⁴⁷ Uppgifterna för år 2019 är tillsvidare preliminära.

Figur 1: Antalet klienter vid skyddshemmen har ökat markant under åren 2015-2018.⁴⁸

Av de vuxna utgjorde kvinnorna 2 498 och männen 196 stycken. En uppgav annat kön⁴⁹ Detta åskådliggörs i Tabell 1.

Tabell 1: Antalet klienter vid skyddshemmen år 2018

	Kvinnor	Män	Annan	Barn	Totalt
Klienter	2498	196	1	2358	5063
	49%	4%	0%	47%	100%

Det finns nästan trettio skyddshem i Finland och antalet familjeplatser på dessa torde vara 211 sommaren 2020. Svårast att nå ett skyddshem har den som bor i

⁴⁸ Skyddshemstjänster 2018 2019.

⁴⁹ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 4.

östra och norra Finland, här är avstånden ganska långa. I övrigt har 92 % av finländarna under en timmes väg till närmsta skyddshem. Nu överväger man att öppna nya distansenheter som skulle vara i anslutning till boenden inom social- och hälsovården och där personal skulle finnas dygnet runt. Men för att detta skall lyckas behövs att personalen har kunskap om våldsfenomenet och om vad våld i nära relationer betyder, säger utvecklingschef Helena Ewalds på THL.⁵⁰

Nästan hälften av skyddshemmens kunder är barn. För många är det också så att man lämnar barnen efter sig och själv kommer till skyddshemmet (år 2018 var kvarlämnade barn 830 stycken, de flesta 0-3 år).⁵¹ För barnen är det svårt att prata om sin situation och om våldet. Eftersom en våldsam situation ofta pågått en betydande tid, behöver inte den ökade efterfrågan på skyddshemsplatser bero på att våldet ökat, utan kan också förklaras med att det blivit lättare eller vanligare att söka hjälp. Ewalds menar ändå att det inte finns direkt forskning på ifall tröskeln för att söka hjälp har förändrats under åren.⁵² Hon konstaterar ändå att det inte är bara utstötta som söker sig till skyddshem, det kan vara väldigt många olika slags människor. Oftast är det ändå hotet om våld som är den primära orsaken till att man söker upp skyddshemmet.⁵³

Under år 2018 var antalet totala boendedyggn på skyddshem i Finland 82 096. Av dessa är de flesta barns boende (40 371 boendedyggn), tätt följt av kvinnors boende (39 392). Endast en liten del av boendedygnen är mäns (2427).⁵⁴ Se Figur 2.

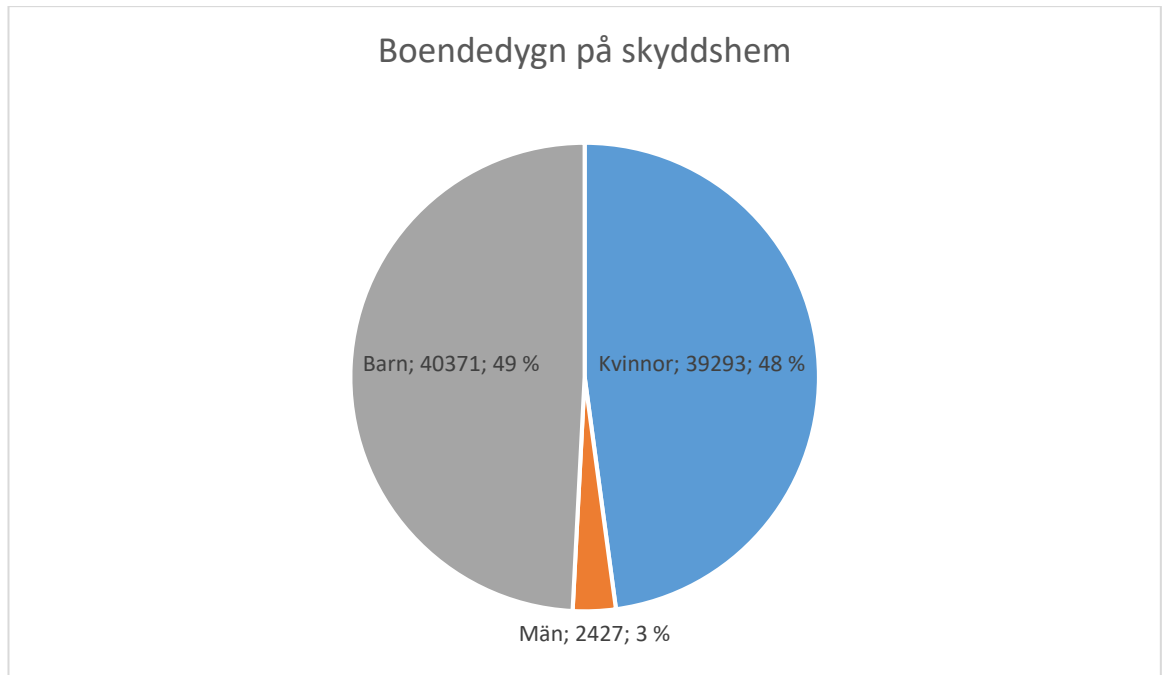
⁵⁰ *Nya distansenheter ska...* 2020.

⁵¹ *Skyddshemstjänster 2018 2019*, Tabellbilaga 1.

⁵² *Nya distansenheter ska...* 2020.

⁵³ Se också *Kan gå till jobbet...* 2020.

⁵⁴ *Skyddshemstjänster 2018 2019*, Tabellbilaga 1.

Figur 2: Antal boendedygn på skyddshem år 2018, i absolut majoritet är barnen och kvinnorna, vilka tillsammans står för 97 % av boendedygnen.

Tiden man stannar på skyddshemmet varierar från några dagar till några månader. I medeltal är en klient där 16 dagar.⁵⁵ Detta påverkar givetvis också den möjlighet diakonin har att vara i kontakt med klienten.

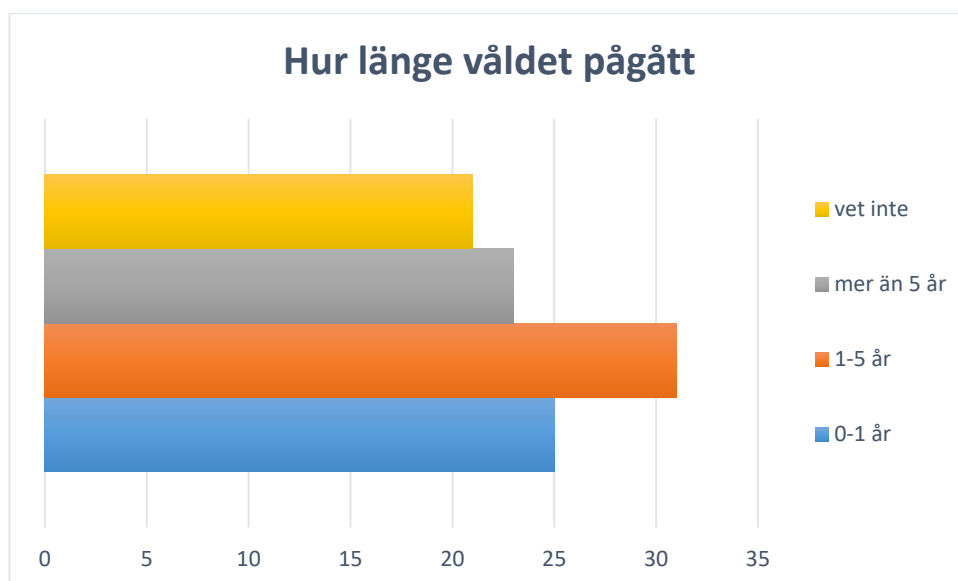
Det är relativt vanligt att man återvänder till skyddshemmet. Av de klienter som sökte sig till skyddshem år 2018 var endast 53 % förstagångsbesökare.⁵⁶ Många återvänder gång på gång. Detta vittnar om hur svårt det är att komma ur våldet. De flesta bor också med våldsutövaren, 60 %.⁵⁷ Våldet anges pågå länge, för över hälften av de som kommer till skyddshemmet har våldet pågått i åtminstone över ett år.⁵⁸ I Figur 3 åskådliggörs hur länge klienterna uppgav att de upplevt våld.

⁵⁵ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 2.

⁵⁶ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 5.

⁵⁷ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 7.

⁵⁸ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 7.

Figur 3: För de flesta har våldet pågått mellan ett och fem år vid ankomsten till skyddshemmet. Angivet i procent.

Av det rapporterade våldet är psykiskt våld vanligast, följt av fysiskt våld. Tabell 2 nedan anger den typ av våld man uppger sig utsatts för samt hur många som angett detta år 2018.⁵⁹

Tabell 2: Typen av våld rapporterad av skyddshemsklienter 2018

Typ av våld	Antal utsatta
fysiskt våld	2057
psykiskt våld	2559
hot om våld	2084
utsatts för våld	1432
ekonomiskt våld	877
förföljelse	650
illabehandling eller försummelse	601
sexuellt våld	511
kulturellt eller religiöst våld	362
annat våld	301
ingen uppgift	214

⁵⁹ Baseras på information i Skyddshemstjänster 2018 2019, Tabellbilaga 1.

Vad gäller typ av våld som man utsatts för rapporteras anmärkningsvärt höga siffror för förälder - dvs att mor, far eller styvmor och styvfar är våldverkare. Denna kategori kommer på första plats. Jag antar att detta hör i hop med att antalet barn som är skyddshemsklienter är högt. Föräldern är också förälder efter en skilsmässa och vid särboende, vilket gör att den en vuxens våld mot nuvarande eller tidigare kärlekspartner sprids över flera fält (partner, tidigare partner, maka/make). Men ibland är det också barn som utövar våld mot en vuxen eller en annan familjemedlem eller släkting.⁶⁰ Se Tabell 3.

Tabell 3: Vem är förövaren och våldverkaren?

Förövare	Antal
förälder (mamma, pappa, styvmor, styvfar)	1838
maka/make eller sambo	1661
tidigare maka/make eller sambo	405
annan familjemedlem eller släkting	228
annan	186
tidigare partner	168
partner	159
barn eller styvbarn	61
ingen uppgift	37

I övrigt kan konstateras att det vanligaste civilståndet är äktenskap följt av samboförhållande en del är frångådda eller lever i hemskillnad. Men också andra civilstånd uppges, t.ex. änking, registrerat partnerskap och ogifta. Alla skolbildningsnivåer är representerade, ända från forskarutbildningsnivå till lägre grundnivå. Vanligast är en mellannivå på skolbildning.⁶¹

Det som jag finner anmärkningsvärt, men inte oväntat, i statistiken, är arbetskraftstillhörigheten. Vanligast är att vara arbetslös. Därefter kommer klienter i arbetsförhållande. Sedan följer familjelediga, pensionärer och studerande ganska jämt. Företagare är endast några tiotal.⁶² Med andra ord är skyddshemsklienterna

⁶⁰ Baseras på information i *Skyddshemstjänster 2018 2019*, Tabellbilaga 1.

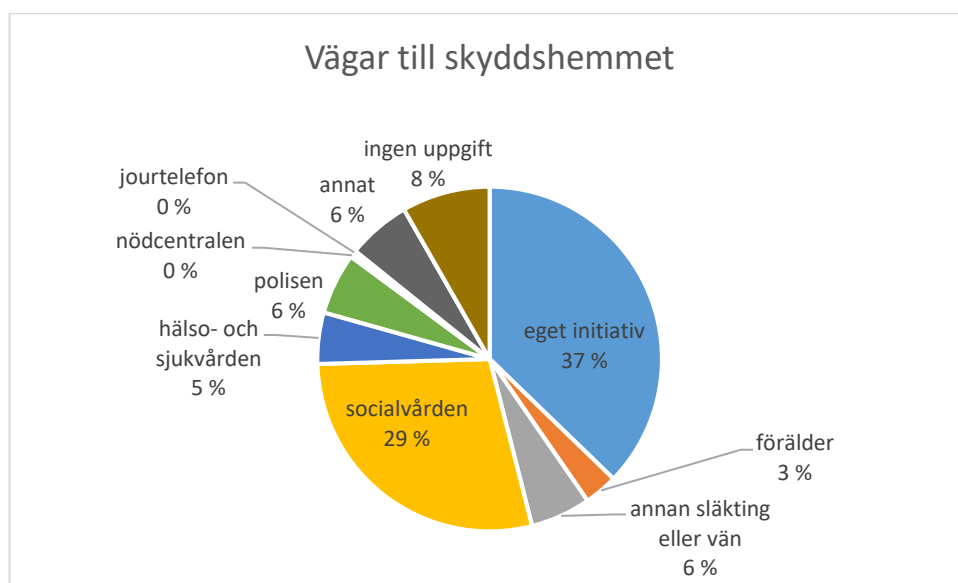
⁶¹ *Skyddshemstjänster 2018 2019*, Tabellbilaga 1.

⁶² *Skyddshemstjänster 2018 2019*, Tabellbilaga 1.

till stor del personer som befinner sig utanför den arbetsföra befolkningen. Dessa kan man tänka är i en svagare position på många sätt än den del av befolkningen som går på jobb.

Ser man till språkfördelning var 73 % finsk- eller svenskspråkiga, medan 27 % talade något annat språk som modersmål, av dessa främst arabiska.⁶³

För den här uppsatsen är det speciellt intressant att se på vems initiativ klienten kom eller styrdes till skyddshemmet. Flera alternativ ges i statistiken, varav kyrkan eller diakonin inte finns med. Måhända kan något fall finnas bland de fall där uppgiften saknas, eller inom det som uppges vara via andra vägar. Klart är i alla fall att de flesta kommer på eget initiativ, följt av socialvårdens initiativ.⁶⁴ Se Figur 4.

Figur 4: På vems initiativ styrdes eller kom klienten till skyddshemmet?

3.3 SAMMANFATTNING

Skyddshem för våldsoffer har funnits i Finland i fyrtio år. Sedan fem år är det finska staten som har finansieringsansvar för de nästan trettio skyddshemmen i landet. I

⁶³ Turvakotipalvelut 2018, 2019, 6.

⁶⁴ Skyddshemstjänster 2018 2019, Tabellbilaga 1.

fjol sökte sig över fem tusen personer till skyddshemmen, av dessa var bara 4 % män och upp till 49 % kvinnor. Nästan hälften av klienterna är barn (47 %). I medeltal är man på ett skyddshem i sexton dagar, och det är vanligt att man återkommer i ett senare skede. Våldet tenderar att finnas kvar och det är svårt att ta sig ur. Det psykiska våldet är vanligast. Förövaren är oftast en person i föräldraställning eller en maka/make eller sambo. Offret är oftast utanför arbetskraften, de kan t.ex. vara familjelediga, studerande eller arbetslösa, men också pensionärer. Dessa kan ha låg, eller hög skolning, eller allt däremellan. Majoriteten är antingen svensk- eller finskspråkiga, men lite över en fjärdedel talar ett annat språk, av dessa är arabiska vanligast. Offren tenderar att komma till skyddshemmet på eget initiativ eller att sändas via socialvården.

Med denna översikt över skyddshemmen och med den bakgrund som i kapitel två som gjordes kring studiet av diakoni är det nu dags att se hur diakoni och samhälle relaterar till varandra. Detta görs i följande kapitel.

4 DIAKONI OCH SAMHÄLLE

Diakoni används i det svenska språket från mitten av 1800-talet, det första belägget finns från 1848, då det första svenska diakonisällskapet grundades. Då avsåg man det ursprungliga karitativa diakonatet, ett ödmjukt och radikalt tjänande. På 1900-talet gav kyrkan på många fronter stafettpinnen för samhällseliga institutioner till den civila makten. Den omvärdering som gjordes på 1960-talet av Kyrkornas världsrad ledde till den kyrkliga tjänsten *diakonia*, som var ett tjänande "underifrån".⁶⁵

Sedan 1800-talet har omständigheterna för livet på många sätt förbättrats, och den nöd som fanns då, kanske inte finns mera på samma sätt. Samtidigt har den evangeliserande dimensionen också försvunnit. Det som finns kvar är att diakonin utförs i den kyrkliga gemenskapen och att den är inspirerad av kristen tro. Därför skiljer sig diakonin från övrig social omsorg som samhället erbjuder. En del forskare skriver om en ny livsordning som den kristna församlingen har speciella möjligheter att gestalta. Andra i sin tur pekar på församlingens unika gemenskapsgåva som skiljer från det opersonliga välfärdssystemet. Den kristna tron poängterar en särskild sorts medmänsklighet.⁶⁶ En bok som präglar dagens diakoniförståelse är John Collins *Diakonia: Re-interpreting the Ancient Sources* vilken utkom år 1990. Han spårar den grekiska användningen av diakoniorden och visar att de i huvudsak betyder förmedling, budbärande och brobyggande. Då skulle diakonin inte primärt vara omsorgsinriktad. Som vi ser finns det många sätt att se på kyrkans förhållningssätt till det omgivande samhället. I Nya testamentet förekommer även diakoni som begrepp i många olika sammanhang och kan inte sägas ha en enhetlig innebörd.⁶⁷

---

⁶⁵ Hansson 2008, 31.

⁶⁶ Hansson 2008, 33.

⁶⁷ Hansson 2008, 36.

Hur ser då diakonins relation till samhället ut idag? Nedan går jag igenom diakonins historiska utveckling och se var vi landar idag samt var de största utmaningarna finns.

4.1 DEN KYRKLIGA DIAKONINS UTVECKLING FRÅN URKYRKAN TILL DAGS DATO

Kjell Nordstokke lyfter fram att diakonin har varit en del av kyrkans liv i alla tider. Även om man inte talat om barmhärtighet, rättfärdighet och försoningens verksamheter med termen diakoni är det ändå vad kyrkans handlande betytt.⁶⁸ Franciskus av Assisi (1181-1228) är en av de tidigaste kända diakonerna, även om man inte talade om diakoni då. Kari Latvus menar att diakonins guldålder enligt klassiskt synsätt var under den biblisk-apostoliska tiden, då alla kristna förväntades praktisera nästan-kärleken.⁶⁹ Diakonin är alltså intimt sammanvävd med kyrkans liv. Men hur har den diakoni vi har i Finland i dag utvecklats, och varifrån härstammar vår tradition?

4.1.1 Det tyska arvet – diakonin som barn av pietismen

Mikko Malkavaara lyfter fram pietismen med sitt sociala patos som en viktig del av den tidiga diakonins utveckling. Philip Jakob Spener (1635-1705) har ansetts vara rörelsens grundare. Pietisterna ansåg att man bör fokusera på den dagliga kärlektjänsten i motsats till lärostriderna som pågick mellan reformerta och ortodoxa. Herman Francke (1663-1727) som var teologie professor i Halle, gjorde slag i saken och grundade ett hem och en skola för föräldralösa. Även herrnhuterna med Nikolaus von Zinzendorff (1700-1764) var aktiva inom fattig- och sjukvården samt gällande ekonomisk verksamhet för sina brödraskap. Med John Wesley (1703-1791) spreds den tyska pietismen till England och gick under namnet metodism. Han betonade att kyrkan måste ut till människorna, eftersom människorna inte kom till kyrkan. Småningom splittrades metodismen och betydelsen av helgelsen ökade, vilket betydde ett samvete som var bundet till Bibeln, alltså evangelisation och mission. I takt med att industrialiseringen ledde människor till städerna ökade stadsproletariatet och slummen. Ur detta föddes de s.k. stadsmissionerna med

---

⁶⁸ Nordstokke 2009.

⁶⁹ Latvus 2009.

mångsidiga sociala och karitativa verksamhetsformer. Diakonin och missionen kan således ses vara barn av pietismen.⁷⁰

Den diakoni vi har i Finland och de andra nordiska länderna idag härstammar från den diakonala verksamhet som utvecklades i Tyskland på 1830-talet. Starka diakoner och diakonissor etablerade då egna diakonala institutioner som ofta verkade vid sidan av församlingen.⁷¹

4.1.2 Diakonin i Finland

I Sverige och Finland tog den diakonala utvecklingen sedan en egen väg i och med att man ålade församlingarna att integrera diakoni i sin verksamhet och att anställa en diakon eller diakonissa som ledare för diakonin. I och med denna utveckling fick diakonin en långt mer självklar plats såväl på församlingsnivå som på kyrklig nivå. Som tillägg härtill är det viktigt att förstå att kanske den största delen av diakonin utövas spontant av kristna i sina vardagsliv, detta är den s.k. allmänna diakonin. Den i sin tur bekräftas och stärks av kyrkans organiserade diakoni som behöver strukturer, resurser och ledarskap.⁷²

En frontfigur inom diakonins område i Finland ses i Anders Chydenius (1729-1803) som var kyrkoherde i Gamlakarleby. Förutom att anses vara den finska och svenska liberalismens fader utvecklade han också en samhällelig och social diakoni.⁷³ Frans Ludvig Schuman (1810-1877) var professor i praktisk teologi i Helsingfors (Kejserliga Alexandersuniversitetet, senare Helsingfors universitet) och förde fram tanken om ett inremissionsarbete som skulle utföras i församlingarna i sin handbok 1853 i Finlands kyrkorätt. Några år senare fick Finska Missionssällskapet verksamhetstillstånd, år 1859. Sällskapet började även en ny slags välgörenhet och karitativ inre mission, man planerade även en diakoniss-utbildning under de första åren. Här hade änkeöverstinnan Aurora Karamzin (1808-1902) en viktig roll som finansiär. Så 1867 grundades Helsingfors Diakonissanstalt. Den utgör den första

---

⁷⁰Malkavaara 2009. Översatt från originaltexten "Suomalaisen diakoniatyön taustat ja nykytilanne" i *Auttamisen teologia* från 2007. Se även Latvus och Elenius 2007.

⁷¹Nordstokke 2009.

⁷²Nordstokke 2009.

⁷³Malkavaara 2009.

egentliga sjukvårdsutbildningen i Finland.⁷⁴ De första femtio åren var diakonissanstalten i motvind p.g.a. en inomkyrklig kritik där man tyckte att själva begreppet inre mission i själva verket var en kritik mot kyrkans verksamhet. I stället ville många uppmuntra till kyrklig föreningsverksamhet. Man grundade därför Stadsmissionen i Helsingfors 1883 vid vilken Lina Snellman blev ledare. Hon hade studerat i Stockholm och tog med sig influenser därifrån. Stadsmissionen i Åbo grundades 1892 och i Tammerfors år 1907. Finska sjömansmissionssällskapet grundades år 1875. Den första församlingsdiakonissan inledde sitt arbete i Viborgs förstäder år 1896.⁷⁵

4.1.3 Diakonin blir lagstadgad

På 1900-talet stärkte församlingsdiakonin sin ställning och betydelse framförallt genom hemsjukvården. Diakonissorna var ett komplement till den kommunala hälsovården. I och med andra världskriget och den tilltagande sekulariseringen började man betona kyrkans nationella och sociala ansvar. Detta blev ett avgörande steg för diakonin. År 1943 blev diakonin och diakonitjänsten i församlingen lagstadgad och man stipulerade att "varje församling skall utöva barmhärtighetsverksamhet".⁷⁶

Samma år tillsattes också ett lednings- och planeringsorgan för kyrkans gemensamma diakoni: *Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitto* SKSK/Centralförbundet för församlingsarbetet i Finlands kyrka. Målet var att bredda diakonin mot en social dimension. Sedan hände på kort tid flera betydelsefulla saker:⁷⁷

- Insamlingen Gemensamt Ansvar första gången år 1950
- Diakoni-utbildningen blir öppen för män år 1953
- Diakonin kommer mer att handla om att klarlägga orsaker till nöden än till akut nödhjälp

---

⁷⁴ Djupsjöbacka 2009, 163.

⁷⁵ Malkavaara 2009.

⁷⁶ Malkavaara 2009.

⁷⁷ Malkavaara 2009.

- Lutherska kyrkan i Finland är grundande medlem i Lutherska Världsförbundet (LVF) år 1947 och i Kyrkornas Världsråd (KVR) år 1948
- Från år 1953 beviljar kyrkostyrelsen rätt att domsöndagens kollekt uppbärs till utlandshjälpen via LVF

4.1.4 Starten för den internationella diakonin (1960-talet)

Den avgörande faktorn för att uppmuntra kyrkan till internationell diakoni kom via insamlingen Gemensamt Ansvar. LVF förlade sin generalförsamling till Helsingfors år 1963 och man beslöt att hälften av insamlingen det året skulle gå till utländska mål. Kyrkans insats för internationell diakoni sjudubblades! Den internationella hjälpverksamheten kom igång och organiserades av LVF:s finländska nationalkommitté och kyrkans centralförvaltning. Kyrkans utlandshjälp (KUH) etablerades år 1965. Hjälpen styrdes via kyrkornas internationella organ och praxis blev att 2/3 gick till LVF:s mål och 1/3 till KVR:s mål. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland följde ett program som baserades på kyrkornas samverkan. Den internationella diakonin fogades till den övriga diakonins område så att diakoniarbetarna jobbade också för denna del. Men Finland var ganska långt efter sina nordiska grannar.⁷⁸

Latvus ser 60-talet som en av två höjdpunkter för diakonins utveckling. Sextiotalet förde med sig en ökad medvetenhet om kyrkans sociala ansvar och om individen, inte bara i Finland utan också ute i världen, t.ex. befrielsesteologin. Den första höjdpunkten pekar han ut som en av industrialiseringens följder då stora delar av befolkningen drevs till tätorterna och samhällsförändringarna accentuerade skillnaden mellan fattiga och rika. De senaste decennierna har inneburit att den diakonin vuxit sig starkare i kyrkor världen över och över samfundsgränserna, dvs ekumeniskt.⁷⁹

4.1.5 Velfärdsstatens tid (1970-80-talen) är församlingsdiakonins tid

En brytningspunkt för diakonin var folkhälsolagen år 1972. Den förändrade samhället så att man erbjöd hälsovårdens bastjänster under kommunernas ansvar.

---

⁷⁸ Malkavaara 2009.

⁷⁹ Latvus 2009.

Kyrkans samhälleliga uppgift bröts så tillvida att diakonissornas hemsjukvård inte längre hade någon plats inom kommunens hälsovård. Den offentliga sektorn skötte samhällets välfärdstjänster och diakonin blev kyrkans egen angelägenhet. Det ledde till att diakonin närmade sig allmänt församlingsarbete med kretsverksamhet, utfärder och läger som tillägg till hembesöksverksamheten. Det fanns plats för den internationella diakonin att växa liksom för andligt arbete inom diakonin. Speciellt under de goda 70- och 80-talen då välfärdsstaten blomade betonades en själavårdande diakoni med ett holistiskt synsätt på människan. Själavårdsarbetet tog mera plats och man ansåg att det inte fanns så många vanlottade i samhället längre. Situationen var inte densamma inom den internationella diakonin, från vilken samhällskritik och krav på tydligare socialt budskap hördes. Från att ha varit en tid av marginalisering inom diakonin började igen de diakonala frågorna och behoven att framträda.⁸⁰

4.1.6 Krisåren (1990-talet) lyfter diakonin på agendan igen

Finland kom i krisläge runt år 1991 i och med den ekonomiska recessionen. En omfattande skuldcrisis drabbade tusentals hushåll i Finland. Diakoniarbetarna kom att jobba mycket med stöd och skuldrådgivning till de drabbade. Man fick hjälp av den nygrundade Takuu-Säätiö/Garantistiftelsen som ursprungligen tänkts som hjälp för frigivna fångar. Recessionen gjorde att diakonins klienter förändrades och allt mer utgjordes av arbetslösa, mentalt sjuka, medellösa och de som inte fått hjälp på annat håll i skuldspiralen. Det i sin tur ledde diakonin till nya lösningar såsom matbanker och bispisning för arbetslösa. Kyrkan blev på 1990-talet de fattigas stöd tydligare än under välfärdsåren. Kyrkans linje under slutet av årtiondet fastslogs i ett fastebrev med namnet *Att dela med sig av det goda*. Denna kraftiga kritik av nyliberalismen och försvar av välfärdsmodellen togs inte väl emot av företagsvärlden och statens ekonomisk-politiska linje. Trots det har kyrkan hållit fast vid sin linje långt in på det nya millenniet.⁸¹

---

⁸⁰ Malkavaara 2009.

⁸¹ Malkavaara 2009.

Diakonins verksamhetsområde i den Evangelisk-lutherska kyrkan idag i Finland är både omfattande och diffus.⁸² Till skillnad från många andra länder är diakonin här församlingsbetonad, vilket beror på den lagändring som genomfördes år 1943 (se ovan) och som stipulerar att alla församlingar skall ha en tjänst för diakonin.

4.2 DIAKONI IDAG – KYRKANS SAMHÄLLSANSVAR?

Genom att hänvisa till lagen kan man närma sig en syn på vad diakoni är idag. Pia Kummel-Myrskog hänvisar till kyrkoordningen (KO 4:3) när hon skriver att diakonin är varje församlingsmedlems uppgift. Hon citerar: "Församlingen och dess medlemmar skall utföra diakoniverksamhet, vars syfte är att ge sådan hjälp som betingas av kristlig kärlek, särskilt till dem vars nöd är störst och vilka inte får någon annan hjälp."⁸³

Yngvill Martola ser bredare på diakonin och menar att det är livshjälp där livet är hotat. Samtidigt relativiserar hon detta med att skriva att livet på jorden alltid är hotat, bara i Guds rike kan livet inte längre hotas. Hon ser diakonin som hela församlingens ansvar och diakoniämbetet som innefattande också lektorer, ungdomsarbetsledare och missionssekreterare (dessa under den gemensamma beteckningen kateketer) samt kantorer. Alla dessa ingår alltså i diakonatet.⁸⁴ Det intressanta med Martolas syn på diakonin är att den känns väldigt aktuell i dagens situation med klimatångest och ett ekologiskt hot mot hela vår planet. Kanske kan man tolka henne så brett? Andra som hänvisar till skapelseteologin som under 1900-talet utvecklades är Elisabeth Christiansson. Hon frågar sig vilka teologiska motiv det finns för diakonin att engagera sig i samhället.⁸⁵ Hon går tillbaka till Hallepietismen och August Hermann Francke (1663-1727) och ser att det går en rak linje från denna till 1800-talets svenska diakoniinstitutioner. Den inre mission som spreds i Europa med väckelserörelserna vittnade om den sanna och levande kristendomen versus den döda. En syn som skiljer från denna är den Lutherska tvåregementsläran som ser "tjänsten till nästan som en obetingad plikt, given i

---

⁸² Hiilamo 2009, Martola 2009.

⁸³ Kummel-Myrskog 2009.

⁸⁴ Martola 2009.

⁸⁵ Christiansson 2008.

skapelsen”.⁸⁶ Med skapelseteologin och reformismen under förra århundradet, poängterades, enligt henne, att människans uppgift helt enkelt är att förvalta Guds skapelse.⁸⁷

Kari Latvus och Antti Elenius ser diakoni som en del av kyrkans mission och verksamhet. Men diakoni är inte evangelisation, vilket i så fall skulle göra den till mission. Att hjälpa sin nästa är alla människors gemensamma uppgift, oberoende av ålder, kön eller religion. Den andra trosartikeln visar väg för hur kärleken till nästan förenas med tro. När hjälpen når utanför Finlands gränser talar man om internationell diakoni.⁸⁸

Malkavaara anser att diakonin i våra församlingar är väldigt brokig och i ständig förändring. Han menar i en artikel som publicerades 2009 att diakonin dittills kunnat hålla sig till vad han kallar den gamla definitionen, dvs att hjälpen ges till dem som inte nås av annan hjälp. Detta var också Kummel-Myrskog inne på ovan. Samtidigt ser Malkavaara att samhällsutvecklingen torde innebära att denna grupp ökar, snarare än minskar, vilket ställer stora krav på de resurser diakonin har idag. Samtidigt har diakonins roll allt tydligare blivit inom det andliga området som en av kyrkans servicetjänster, såväl inom teologin som inom praktiken. Malkavaara påpekar också att man på engelska och franska ofta talar om diakoni i termer av ”kristet socialt arbete”, ”samarbete” eller ”kristen kärlek till nästan”. Vårt begrepp diakoni härstammar ända från Nya testamentet och har ansetts vara kyrkans tjänande ämbete.⁸⁹

Nordstokke är inne på samma linje och ser att det blivit allt vanligare med termen diakoni för kyrkans sociala verksamhet. Andra termer som används är bl.a. *social work* eller *social ministry*. Nordstokke förklarar detta med att diakonin fått en allt mer självklar plats i kyrkans väsen och mandat och därför behövs en terminologi som visar på dess bibliska och teologiska grund. Därför, menar han, använder många kyrkliga hjälporganisationer termen internationell diakoni för den sociala

---

⁸⁶ Christiansson 2008, 123.

⁸⁷ Se även Latvus och Elenius 2007.

⁸⁸ Latvus och Elenius 2007.

⁸⁹ Malkavaara 2009.

verksamheten för att skilja sig från sekulär hjälp och olika slags utvecklingsarbete. Esko Ryökäs har en liknande syn på diakonin som social kyrklig verksamhet. Och denna, skriver han, på ett "väsentligt sätt legitimerar de västerländska protestantiska kyrkornas närvaro i samhället". Han får medhåll av Edgardh som anser att för en kyrka som är i kris idag är diakonin avgörande för trovärdigheten i det svenska samhället.⁹⁰ Och här i Finland kan vi konstatera att t.o.m. i kyrkolagen som antagits av riksdagen stipuleras att kyrkan förverkligar kärleken till nästan, dvs diakonin.⁹¹

Ett annat sätt att legitimera kyrkan är att agera i akuta kriser, som t.ex olyckor, terrorbrott, sjukdomar eller självmord. Kyrkans insatser i krissituationer har analyserats av Tuija Nieminen Kristofersson, som tagit fasta på en ödesdiger diskoteksbrand i Göteborg år 1998. I det krisarbete som inleddes efter denna kunde Svenska kyrkan erbjuda minnesstunder och riter, men också sina psykologiska och terapeutiska kunskaper. Att agera vid traumatiska händelser verkar vara en av den kyrkliga verksamhetens roller. Men om detta arbete kring krissituationer får för mycket uppmärksamhet på bekostnad av den vanliga diakoni-klientens bekostnad, kan det skapa ett skadat förtroende för kyrkan.⁹² Även Charlotte Engel diskuterar för vem och varför gällande diakonin. Hon kallar detta ett kyrkans dilemma och tar upp att det verkar finnas en diakoniförståelse i Svenska kyrkan som menar att diakonins uppgift framförallt är att finnas för särskilt utsatta och marginaliserade i samhället. Samtidigt ser hon att det finns ett glapp mellan vad kyrkan säger om sin diakoni (på nationell nivå) och vad den gör (på lokal nivå). Hon talar om kyrklig retorik och diakonal praktik, vilket hon ser som en av de stora utmaningarna som Svenska kyrkan står inför idag.⁹³

4.3 DIAKONIN OCH VÄLFÄRDSSAMHÄLLET – EN UTMANING

Andra stora utmaningar är välfärdssamhället. Välfärdssamhället är en av de största innovationerna på det sociala området under 1900-talet, skriver Hans Swärd i boken

---

⁹⁰ Edgardh 2019, 188.

⁹¹ Ryökäs 2009, 126. I övrigt kommer Ryökäs med en intressant överblick av forskning gällande ämnet diakoni som det inte finns möjlighet att utveckla mera här.

⁹² Nieminen Kristofersson 2008.

⁹³ Engel 2008.

*Den kantstötta välfärden.*⁹⁴ I välfärdssamhället har man kunnat fördela resurserna på ett mer jämlikt sätt både över livsrytmen, men också mellan rika och fattiga och mellan olika hushållstyper. Det har lett till skydd vid sjukdomar, olycksfall, arbetslöshet, barnafödande och vård av sjuka barn. Hela idén bakom välfärdsstaten är att svaga grupper i samhället skall garanteras en skälig levnadsstandard och en grundläggande trygghet. Man värnar om solidaritet, hjälpsamhet, medkänsla och värme mellan människor, på en politisk och samhälls nivå. Välfärdsstaten är dock i gungning och till det kan vi se flera orsaker. Swärd diskuterar bl.a. globaliseringens negativa effekter, bostadsbristen, arbetslösheten, problem i förorter, köerna inom vården och den starkt kritiserade privatiseringen av äldreomsorgen gör att välfärden möter på patrull. Också förändringar i värderingar såsom en tilltagande individualisering, egocentrism och konkurrens gör att solidariteten inte är given alla gånger.

Globaliseringen har medfört förändringar i arbetslivet, ökade krav på effektivitet och en ökande skillnad mellan inkomstklasser. För varje år blir glappet mellan de fattigare och de rika allt större. Samtidigt sker strukturella förändringar i arbetslivet vilket gör att många blir arbetslösa eller endast har korttidskontrakt eller snuttjobb. I globaliseringens kölvatten har också flyktingströmmarna påverkat välfärdssamhället. Speciellt Sverige har fått ett stort antal asylsökande i relation till sin folkmängd och statistik visar att både första och andra generationens invandrare har svårare att placera sig i arbetslivet och också i samhället i stort. Flyktingarna kommer från oroshärder och konfliktområden runt om i världen; Syrien, Afghanistan, Afrika för att nämna några områden.⁹⁵ Men också i Finland kan vi räkna med inflytande från de flyktingströmmar som nått vårt land.

Marknadsekonomin med sina krav på effektivitet, konkurrens och ekonomisk avkastning har inte ett socialt ansvar eller en solidarisk medkänsla. När den sprider sig till vård, äldreomsorg, barnomsorg och socialt arbete tenderar välfärdssamhället som vi känner det att spricka i sömmarna. Alla kan inte heller delta i det konkurrensinriktade samhället och särskilt utsatta är ensamstående mammor med

---

⁹⁴ Swärd 2017, 7.

⁹⁵ Swärd 2017.

små barn. De fattiga barnfamiljerna blir allt flera och allt fattigare i välfärdsstaten. På EU-nivå jobbar man bl.a. med fattigdomsbekämpning, och man konstaterar att fattigdomen vuxit i flera medlemsländer under 1990-talet. Orsaker härtill anser man vara strukturella förändringar, teknologisk utveckling, förändringar på arbetsmarknaden, ändrade familjemönster, nya migrationsmönster och ändrade värderingar i samhället.⁹⁶

Sammantaget är det en komplicerad väv av sammanfallande faktorer som gör att välfärdsstaten inte längre mår så bra. Som de största utmaningarna kan ses globaliseringens negativa effekter, arbetslivets förändringar och förändringar i människornas värdegrund och livsstil.

4.4 BETYDELSEN AV Kyrkans diakonala insatser

Kyrkans diakonala insatser är ofta av stor betydelse för den enskilda människan. Eftersom det i kyrkolagen uttryckligen står att kyrkan via sin diakoni skall hjälpa den som står i störst nöd och som inte får hjälp från annat håll är det ofta av akut betydelse när diakonin når en människa. Förutom att diakonin kan hjälpa i en konkret situation med mat, bostad eller vägledning står diakonin också för en betydande insats i en nödställd människas inre liv. Diakonins själavård kan ha avgörande betydelse för att lindra en enskild människas inre plågor och ångest över sin situation.

Kyrkans diakonala insatser har även betydelse för lokalsamhället, på så sätt att kyrkan finns när samhällets stödformer och nätverk läcker. Många faller mellan olika system eller orkar inte ta sig fram till rätt hjälpinstans.⁹⁷ Där har diakonin en nätverksfunktion och samarbetar med andra aktörer i lokalsamhället, vilket vi ser i föreliggande studie.

För kyrkan som helhet utgör diakonin en av kyrkans grundläggande funktioner, så som vi såg ovan. Nämligen att i handlingar uppfylla den kärlek till nästan som är hela kyrkans målsättning.

---

⁹⁶ Swärd 2017.

⁹⁷ Swärd 2017.

4.5 SAMMANFATTNING OCH EGEN DIAKONI- SAMT MÄNNISKOSYN

Som vi sett ovan är diakonin varje församlingsmedlems uppgift, vilket stadgas i kyrko-ordningen. Akuta kriser kan drabba vem som helst, man är inte en sämre människa för det, kanske t.o.m. en djupare. Att diakoni behövs mer än någonsin är klart när vi ser på den globala situationen och det kraschande välfärdssystemet. Konkret diakoni kan i sin tur leda till att människor kommer till tro på det goda, på Gud, på det heliga i livet.

Diakonens kärnkompetens definieras i dokumentet *Diakonian viranhaltijan ydinosaamien*. Den handlar om en kristen och på tron grundad uppfattning om människan. Det är Gud som har gett människan henne unika värde som är lika stort för alla, omöjligt att dela eller förhandla. Man kan varken förtjäna eller förlora sitt värde. Denna människosyn förenas med diakonins andra värden; omsorg, förtroende, gemenskap och social rättvisa.⁹⁸

Som diakoniarbetare kan man vara diakon med specialitet på socialt arbete eller diakonissa med inriktning på vårdarbete. Diakoniarbetet är kundarbete, organisering av frivilliga krafter, nätverkssamarbete och påverkan. Diakoniarbetaren skall hjälpa och stärka människor till att kunna hantera sina liv. I dokumentet framgår följande fyra kärnområden som närmare specificeras på nätet:

- 1) Kunskap om att jobba med andligt liv
- 2) Kunskap om diakonins kundarbete
- 3) Organisations-och utvecklingskunskap
- 4) Samfunds- och samhällskunskap

I arbetet finns människor och sammanslutningar på central position, antingen som diakoniarbetets partners, resurser eller som behövande av hjälp.

Sammanfattningsvis kan man säga att diakonin har ett stort bidrag att komma med i kyrkans sociala verksamhet, precis som Nordstokke poängterar. Kyrkan kan mera än bara predika sitt budskap, den kan finnas till där nöden är akut. Martola talar om diakoni med orden: "Livshjälp där livet är hotat". Samtidigt relativiserar hon detta

---

⁹⁸ *Diakonian viranhaltijan ydinosaamien* 2010.

med att skriva att livet på jorden alltid är hotat, bara i Guds rike kan livet inte längre hotas. Hon ser diakonin som hela församlingens ansvar. Som vi såg har diakonins teologi enligt Nordstokke i första hand som uppgift att kritiskt reflektera över diakonins praxis. Och vidare, att fundera på hur den reflekterar den bibliska och teologiska grundlagen. I andra hand bör man sedan utveckla och förnya den diakonala praxisen så att den bättre tjänar både den lokala och den globala kontexten på ett autentiskt och relevant sätt. Konkist handlar det om att vara kritisk för att kunna pröva och evaluera. Detta leder i sin tur till en normativ förbättring. På så sätt kan diakonins teologi bli till nytta för de som ansvarar för att diakonin utövas såväl lokalt som globalt. Diakonin knyts nära både lokalsamhället och det globala samhället. Om man ser diakonin som kyrkans sociala ansvar, är det ur ett samhällsperspektiv även viktigt att notera som Ryökäs och Edgardh skriver att diakoni på många sätt är det som gör kyrkan trovärdig och som ger kyrkan en legitim plats i samhället.⁹⁹ Vi har ju också ovan sett att t.o.m. i kyrkolagen som antagits av riksdagen stipuleras att kyrkan förverkligar kärleken till nästan, dvs vilket den gör i diakonin.

När vi nu kan sluta oss till att relationen mellan samhälle och diakoni är relevant och levande, blir nästa steg att se vad litteraturen kan berätta om det problemområde som studeras här; diakonins relation till skyddshemsklienter, vilka utsatts för våld. Här blir det centralt att se vad såväl samhällsvetenskapliga samt teologiska studier har att komma med.

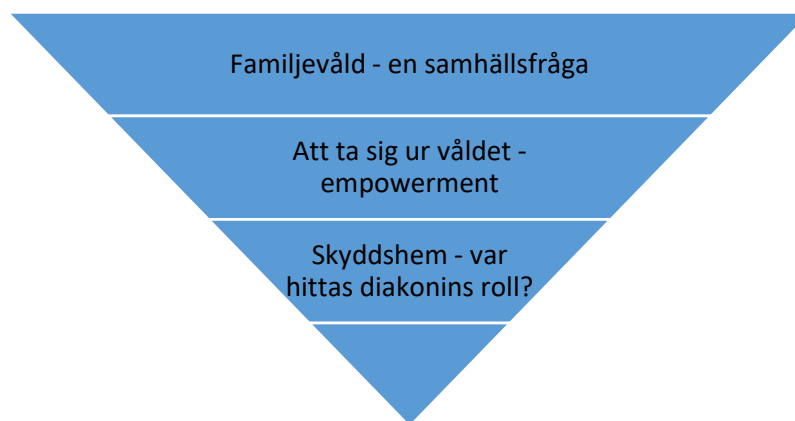
---

⁹⁹ Ryökäs 2009, 126. Edgardh 2019, 188.

5 LITTERATURGENOMGÅNG: PÅ VÄG MOT ETT TEORETISKT RAMVERK

När man tittar på den litteratur som behandlar diakonins relation till skyddshemsklienter får man inte napp. Det finns ingenting att finna. Om man däremot utvidgar sökningen till familjevåld, skyddshem och diakoni kommer man ganska nära. Nedan går jag igenom de studier jag har funnit gällande dessa teman. Först kommer ett avsnitt om studier kring familjevåld och varför det berör längre än till familjens gränser. Sedan följer ett avsnitt om hur man kan ta sig ur våldet, och här kommer delvis diakonin in. Slutligen går jag igenom studier kring skyddshem och försöker i dem se om jag kan hitta något om diakonin. Litteraturgenomgången följer sålunda formen av en tratt, där jag börjar med det mest allmänna, för att gå mot det mera konkreta. Se Figur 5.

Figur 5: Litteraturgenomgången börjar med familjevåld, fortsätter med empowerment och slutar med skyddshemmen och diakonins möjliga roll för dess klienter.

5.1 DET INTIMA VÅLDET: EN KOLLEKTIV SAMHÄLLSFRÅGA

I Finland har myndigheter valt att försöka ta frågan om familjevåld på allvar. Bl.a. har Social- och hälsovårdsministeriet gett ut *Vem angår våldet? Kommunens*

*handbok om våld i par- och närrelationer*¹⁰⁰. Boken motiverar till anti-våldsarbete för båda könen. Därtill har man också lanserat ett tväradministrativt program kring förhindrande av våld mot kvinnor.¹⁰¹ Huruvida detta ändå lett till något konkret undrar man när man läser den digra litteraturen kring svårigheten att få hjälp vid våldssituationer av detta slag.¹⁰² Social- och hälsovårdsministeriet har ändå undersökt explicit skyddshemmen, deras organisering, behov, verksamhet och tillräcklighet före skyddshemmen förstatligades.¹⁰³ År 2010 omorganiserades skyddshemmens finansiering och organisation, till den vi har idag, där staten basar för verksamheten, vilken sköts av Ensi- ja turvakotien liitto.¹⁰⁴

Hyllmetrar har skrivits om familjevåld i Finland.¹⁰⁵ En tematik som behandlas är hur man kommer bort från ett destruktivt förhållande eftersom våld i nära relationer är speciellt traumatiserande och svårt att ta sig ur. Därför är yttre hjälp av största vikt. Samtidigt visar forskning att myndigheterna är märkbart lama i frågan, trots sina ansträngningar och publikationer. Forskare poängterar att våld inom familjen är en samhällsfråga och även kyrkan berörs såtillvida att man konstaterar att även om präster har tystnadsplikt, har andra kyrkligt anställda skyldighet att anmäla våld mot barn.¹⁰⁶ I en antropologisk doktorsavhandling¹⁰⁷ poängteras att våldet inte är en fråga för individen, offret och gärningsmannen, utan våldet är kollektivt, trots att det upplevs individuellt, därför att det handlar om makt. Våldet för med sig hot och rädsla och omöjliggör ett liv där man kan leva jämställt med varandra. En teologisk forskare menar att kontexten för våldet i den intima relationen bygger på maktdynamik.¹⁰⁸ Denna handlar antingen om dominans eller om en våldscykel som upprepar sig om och om igen och som därmed utmattar psyket hos den som

---

¹⁰⁰ Ewalds (red.) 2005.

¹⁰¹ *Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma*, 2010.

¹⁰² T.ex. Rauta 2014, Koski 1999.

¹⁰³ Laine 2010. Nämnvärt är att Laine är från Diakonia-ammattikorkeakoulu (DIAK), men här saknas ändå ett kyrkligt/diakonalt perspektiv.

¹⁰⁴ Om dagens situation skriver bl.a. Ojuri och Laitinen 2015, var ingår en bra översikt över skyddshemsverksamheten samt en bra litteraturlista. Även familjevåldet i Finland i nutid belyses och skyddshemmens uppgift tydliggörs. Även Puros, 2015, 25-års jublieumsbok för skyddshemmen i Finland ger en tydlig och grundlig bakgrund om verksamheten i Finland.

¹⁰⁵ En populärvetenskaplig bok är *Sitten olin vapaa*, 2015, som är skriven av anonyma kvinnor som överlevt och åtminstone delvis kommit ur familjevåldet, någon genom ett skyddshem.

¹⁰⁶ Kaitue m. fl. 2007.

¹⁰⁷ Lahti 2001, undersöker främst en mäns våld mot kvinnor.

¹⁰⁸ Björkgren 2004, 21, undersöker explicit mäns våld mot kvinnor.

utsätts. Därför måste man också försöka nå våldet från en kollektiv nivå. Det finns olika sätt att utöva dominans, familjevåldet kan ta sig andra uttryck än blodsutgjutelse, ett är t.ex. med ekonomiska medel. En forskare visar i sin doktorsavhandling hur det ekonomiska våldet både är komplext och mycket destruktivt.¹⁰⁹

Våld har varit föremål för flera doktorsavhandlingar t.ex. i psykologi där man frågat sig varför våldet uppstår i parrelationer/äktenskap¹¹⁰ och där man studerat hur våldsoffer och -gärningsman positionerar sig i parterapi.¹¹¹ En annan avhandling studerar hur man kan skapa lindring i ett våldsamtförhållande.¹¹²

Men varför känner myndigheterna inte igen våldet, det våld de försöker nå i sina program och publikationer? Det våld som bevisligen finns. Detta adresserades av två av de tyngre forskarna på området i Finland, Minna Piispa och Markku Heiskanen som redan för tjugo år sedan frågade sig hur mycket våldet kostar i Finland.¹¹³ Deras studie visar att kvinnorna vände sig bl.a. till skyddshemmen för att få hjälp, men också till brottsofferjouren, olika kristelefoner och till kyrkans telefontjänst¹¹⁴. Piispa har också efter detta publicerat flertalet studier inom området, bl.a. en bok om varför just unga kvinnor upplever familjevåld mera än kvinnor i andra åldrar.¹¹⁵ Andra studier i Finland visar på behovet av att aktivt fråga om familjevåld i kontakter med familjer. I en fallstudie vid tre barn- och mödrarådgivningar i Finland framkommer att familjevåldet ofta förblir osynligt och att det är svårt att identifiera familjerna om man inte vågar fråga direkt.¹¹⁶

Ett perspektiv från våldsutövarens sida har också studerats, t.ex. hur man kan motivera fängelsekunder till att sluta med våld.¹¹⁷ Det är dock inte våldsutövaren

---

¹⁰⁹ Kaittila 2017.

¹¹⁰ Lindfors 2002.

¹¹¹ Päivinen 2016.

¹¹² Lindholm 2008.

¹¹³ Piispa och Heiskanen 2000.

¹¹⁴ Piispa och Heiskanen 2000, 28-32.

¹¹⁵ Piispa 2004.

¹¹⁶ Perttu 2004.

¹¹⁷ Perttu 2011.

som vanligtvis söker sig till skyddshem, utan offret, varför studien inte desto mera intresserar här.

De flesta böcker ur andra discipliner än den teologiska tar inte med en kyrklig synvinkel. Men en kort hänvisning till diakoni kan jag hitta i en bok med korttidsterapi som fokus. Den riktar sig till den som jobbar med våldsoffer i nära relationer och här finns äntligen en kort hänvisning till diakoni och bibeln.¹¹⁸ Också i Minna Piispas m. fl. uppföljande studie kring våldets utveckling 1997-2005 finns kyrkan med på ett litet hörn. I denna framkommer våldets ansikte; mängd, typ samt kvinnors rädsla för våld och vilka hjälpanse instanser de varit i kontakt med. Här kommer församlingen blygsamt fram; av 1317 familjevåldsoffer har några enstaka procent sökt hjälp hos kyrkan respektive hos skyddshem, men av dessa har merparten varit nöjda.¹¹⁹ Nyare studier finns som ger en någorlunda färsk översikt över läget i Finland gällande våld mot kvinnor.¹²⁰ Men något desto närmare kyrkligt perspektiv bjuder den inte på.

Vad gäller *teologiska* studier i eller om våld kan nämnas t.ex. Elina Vuolas som erbjuder en förståelse till varför kvinnor hatas så djupt av en del män. Hon ger en feminist-teologisk bakgrund till kristen tro och diskuterar kristendomens kvinnobild.¹²¹ Eftersom min studie är könsneutral är Vuolas perspektiv inte aktuellt.

Malena Björkgren är här också hon ett feministiskt perspektiv. Hon har i sin pro gradu avhandling undersökt relationen mellan mäns våld mot kvinnor i nära relationer och kristendomen. Hon tar avstamp i ett dystert faktum att över 40 % av de finländska kvinnorna råkat ut för våld eller hot om våld och att 66 % är rädda för våld.¹²² Björkgren avgränsar uttryckligen sin studie till *mäns* våld mot *kvinnor*. Specifikt tar hon fasta på hur kristendomen legitimerar denna typ av våld. Även om mitt perspektiv inte är det feministiska, för Björkgren intressanta diskussioner även för denna studie.

---

¹¹⁸ Ahola och Ahola 2016, 100.

¹¹⁹ Piispa m.fl. 2006, 112.

¹²⁰ Kaittila 2017.

¹²¹ Vuola 1994.

¹²² Björkgren 2004, 4.

Björkgren rör sig på tre nivåer: den konkreta relationen, den strukturella nivån samt ett mer osynligt kulturellt plan. På detta tredje kulturella plan finns värderingar och uppfattningar som bl.a. grundar sig i kristen tro.¹²³ Björkgrens metod är främst en kritisk meningsanalys, där hon använder sig av feministiska etiker och teologer för att granska det som inom kristendomen kan legitimera mäns våld mot kvinnor.¹²⁴

Däremot är det ur en ansvarsposition intressant att fråga sig vilken kyrkans roll är, om man utgår från att religionen medverkar till det kulturella våldets perspektiv. Björkgren skriver att det finns de som är så drastiska i sin åsikt om att kristendomen är ohjälpligt sexistisk och det enda man kan göra nu är att överge den och skapa en ny religiös medvetenhet som baseras på kvinnors religiösa erfarenheter. Denna grupp utgörs av post-kristna feminister.¹²⁵

En publikation kring våld som är utgiven av den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är *Se våldet – att motarbeta våld i parrelationer, en reflektion utifrån kristen tro*. Den fokuserar på våld i nära relationer och speciellt mot kvinnor, man kan anta att den spridits för läsning av de som arbetar inom kyrkan.

I Norge hittar vi Therese Bue Kessel som har sammanställt en doktorsavhandling om diakoni och empowerment. Boken utgörs av en fallstudie inom den kristna traditionen i Kamerun, vilken inte direkt relaterar till den finländska situationen. Däremot ingår gedigna avsnitt om diakoni som teori och studieobjekt.¹²⁶ En annan norsk doktorsavhandling i praktisk teologi är Tormod Kleivens som undersöker kyrkliga ståndpunkter gällande sexuella övergrepp.¹²⁷ Kleiven kombinerar på ett förtjänstfullt sätt det kristna perspektivet med sexuellt våld och får samtidigt in den diakonala aspekten. Denna doktorsavhandling kommer ganska nära problemområdet för den här studien, trots att sexuellt våld inte är den enda orsaken till att kvinnor upplever att skyddshem är enda utvägen ur sitt kaos. Inte heller utgår Kleiven från diakonins kontakter till just skyddshem.

---

¹²³ Björkgren 2004, 5.

¹²⁴ Björkgren 2004, 10.

¹²⁵ Björkgren 2004, 17.

¹²⁶ Bue Kessel 2014.

¹²⁷ Kleivens 2008.

I Sverige har Karin Sporre för tjugo år sedan publicerat sin avhandling i teologi (etik) kring förtryck av kvinnor. Hon går in på feministisk teori, men studien känns ändå så pass gammal att den är avlägsen till dagens värld.¹²⁸

Litteratur som tangerar såväl våld inom nära relationer, skyddshem samt diakoni är alltså oerhört tunnsådd. Utöver doktorsavhandlingar som jag gått igenom ovan behöver ändå några andra studier och alster nämnas. Om våld och kyrka finns publikationen *Kvinnor, män och våld* som redan är tjugo år gammal, vilken tar upp evangelisk-lutherska kyrkans synpunkter på våld och förklarar varför våldet angår kyrkan.¹²⁹ Den utarbetades av Delegationen för kvinnoarbete inom evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, arbetsgrupp med biskop Voitto Huotari som ordförande. Dokumentet var tänkt att vara underlag för en diskussion kring våldsproblematiken i kyrkan och församlingar och med detta ville man bl.a. stödja och hjälpa dem som har erfarenheter av våld eller som möter människor med sådana erfarenheter. Björkgrens analys av dokumentet leder till en farhåga om att det saknas en "djupgående kritisk analys och revidering av de om råden inom kristendomen som kan legitimera mäns våld mot kvinnor"¹³⁰. Däremot lyfter hon fram att man nog försöker problematisera t.ex. skapelseberättelsen, den patriarkaliska familjeuppfattningen, kravet på lidande och förlåtelse inom kristendomen etc.

Den något nyare *Näe väkivalta* annan angelägen bok, vilken går igenom kristendomens lära och förhållande till våld. Det är en antologi gjord speciellt för kyrkligt anställda. Ett specialexempel kommer från Åbo och St. Karins kyrkliga samfällighet, däremot är den inte av särintresse för just skyddshemsklienter.¹³¹

Som vi sett ovan tar Malena Björkgren ett teologiskt perspektiv på våld. Hon utgår från ett feministiskt perspektiv på lidande och försoning.¹³² Jag vill här ännu referera till hennes tankar kring om det faktiskt är så att Jesu lidande och död är nödvändiga för att Guds kärlek skall nå människan. Dessa är nämligen relevanta för

---

¹²⁸ Sporre 1999.

¹²⁹ *Kvinnor, män och våld* 2000. För närmare diskussion av detta, se Björkgren 2004.

¹³⁰ Björkgren 2004, 25.

¹³¹ *Näe väkivalta* 2007.

¹³² Björkgren 2004, 62-66, hon diskuterar feminister som Lucy Tatman, Carter Heyward samt Brown och Parker.

den syn på lidande som kan finnas implicit i vårt samhälle. Kan lidande verkligen vara en form av kärlek och varför var den nödvändig? Med dessa frågor utmanar feminister kristendomen ända in i kärnan – men de kommer också med egna korrektiv. Kanske arvssynden inte är något som något vi behöver bli befriade från? Då var alltså Jesu död onödig, våldsam, orättvis och slutgiltig. Dessa strömningar fördömer all glorifiering av det lidande som finns i den kristna teologin. De menar att de traditionella försoningslärorerna är den centrala orsaken till förtryck inom kristendomen. Därför behövs frälsning här och nu – och den kan vi själva vara med och skapa. Rättvisa stavas den. Frälsning sker när vi börjar uppfatta oss som ansvarsfulla medskapare, interrelaterade varelser, som vill skapa rättvisa på jorden. Detta är frälsning.

Kyrkornas "Nej" till våld mot kvinnor från 2002 är en handlingsplan som framarbetats inom Lutherska världsförbundets medlemskyrkor. Den finns på både svenska och finska. Planen är gjord för att utgöra stöd och redskap för församlingsanställda i möten med människor som har utövat eller upplevt våld. Björkgren reflekterar kring dokumentet och anser att kyrkan tar på sig en del av skulden och dokumentet därför kan ses som ett ärligt och uppriktigt försök att göra upp med vantolkningar och visa på rimliga alternativ. Att kristendomen har och fortfarande används i förtryckande syfte, vilket är den del av den problematiska strukturen. Björkgren hänvisar till att här tas den strukturella medvetenheten/de feministiska perspektiven fram och förslag ges till hur och vad kyrkan och dess anställda kan göra för att bryta den tystnad som finns kring våld. I dokumentet framkommer alltså religionen som en av de faktorer som förtrycker kvinnor.¹³³

Våldet är alltså kollektivt, trots att det upplevs individuellt. Synen på våld finns inbäddad i vår kultur på många fler sätt än vi är medvetna om. Hur kommer man då ur våldet? Nedan går jag igenom litteratur på området *empowerment*, dvs att stärka sig själv till självhjälp.

---

¹³³ Björkgren 2004, 27.

5.2 ATT TA SIG UT UR VÅLDET - EMPOWERMENT

Även om våldet är en samhällsfråga, är det sist och slutligen en fråga om att överleva för individen. Bl.a. Ensi- ja turvakotien liitto har publicerat böcker om hur man skall klara sig vidare ur en våldsamt situation.¹³⁴ Dessa fokuserar naturligtvis på behovet av skyddshem och på den professionella hjälpens roll, men även på behovet av nätverk, vilket även lyfts fram av forskare.¹³⁵ Likaså i en utredning av Social- och hälsovårdsministeriet¹³⁶ där man poängterar hur viktigt det är med socialt nätverk för den drabbade, speciellt gällande våld i nära relationer. Extra sårbara blir flyktingar eller andra som lever i stark symbios med och exklusivt för sin familj. Även forskare som fokuserat specifikt på våld mot män¹³⁷ lyfter fram betydelsen av skyddshem och nätverk.

Anmärkningsvärt gällande samtliga dessa studier är att kyrkan långt saknas i det nätverk som målas upp runt offret, detta syntes delvis också ovan i de studier som gicks igenom. Man kunde dock tänka sig att kyrkan i större grad kunde ingå i detta sociala nätverk som poängteras.

Hur man konkret skall komma ur gärningsmannens klor finns det många vittnesbörd om. De flesta av dessa är populärvetenskapliga.¹³⁸ Här ingår centrala avsnitt om vikten av att kunna förlåta, för sin egen skull, för att kunna gå vidare. Ingen av böckerna är religiös, även om tematiken förlåtelse på många sätt kan anses vara central i den kristna traditionen. En annan röd tråd är hur våldet oftast sker i hemmet, i nära relationer, och att det därför är ett enormt tabu. Det är svårt att berätta om och nästan omöjligt att göra med eget namn.¹³⁹ Många berättelser innehåller element av *empowerment*-perspektiv, vilket förtjänstfullt kan översättas

---

¹³⁴ T.ex. Ojuri (red.) 2001 samt Meriluoto m.fl. 2015, vilken gjorts i samarbete med DIAK.

¹³⁵ Keisala, 2006.

¹³⁶ Haarakangas m.fl. 2000, vilka även presenterar en bra bakgrund om skyddshemmen.

¹³⁷ För våld mot män se även Perttu 2011 och Räsänen 2013.

¹³⁸ Se t.ex. Nevanlinna 2016, som riktar sig till den som råkat i just narcissistens grepp, Hon slår fast att det inte finns någon annan väg framåt än att skilja sig och erbjuder hjälp för att kunna lösgöra sig och för att förstå det traumatiska som hänt. Boken är en slags självhjälpsbok, *empowerment*, för den traumatiserade. Narcissism går igen i flera verk, t.ex. Hennos 2009, skara av livshistorier. Narcissistoffer får komma till tals även i Välipakka och Lehtosaaris 2007, samling av livsberättelser.

¹³⁹ Se t.ex. Kuivaniemi 1996, som har redigerat en samling anonyma, men autentiska berättelser där kvinnor berättar hur de blivit fria från våld.

till finskans *voimavaraistaminen*, på svenska ungefär att stärka individen.¹⁴⁰ Man kan också anta att den som inte lyckats ta sig ur ett våldsamt förhållande antingen dött själsligt eller kroppsligt och därför inte kan dela sin historia. Desperationen hos offren syns tydligt i berättelserna och svårigheten att få hjälp är skriande. Man undrar hur man skall bli trodd såväl hos myndigheter som hos rättsväsendet. En del historier vittnar också om barnens utsatthet och till viss del omöjlighet att få hjälp.¹⁴¹ Att det finns stora brister i rättsväsendets förståelse bekräftas av forskare¹⁴².

Till detta kommer att det också i litteraturen visas att det är anmärkningsvärt svårt att söka hjälp. Varför det är så? Varför är tabut är så stort?¹⁴³ Sammantaget är det mycket problematiskt att det för det första är väldigt svårt personligen att söka hjälp och att de som sedan vågar inte upplever att de blir hörda. Det kräver enormt med styrka hos den drabbade men också stort stöd från omgivningen. Forskningen lyfter upp långsiktigheten.¹⁴⁴ Två böcker som handlar om just den typen av styrka och kraft att kunna resa sig och gå vidare är *Empowerment i teori och praktik*¹⁴⁵ samt *Resa sig stark*¹⁴⁶, båda utländska. Båda dessa lyfter centralt upp empowerment, utan att vara vare sig religiösa eller gå in på skyddshem.

En doktorsavhandling om socialarbetares bemötande av våldsoffer lyfter fram olika tekniker för empowerment, vilket vunnit terräng hos finländska socialarbetare redan på 1990-talet.¹⁴⁷ Socialarbetarna upplever sig inte vara terapeuter, men säger sig ha en terapeutisk diskussion med klienterna, försöker få dem att hitta styrkan i sig själva. Detta görs genom att få de våldsutsatta kvinnorna att känna igen vad som ger dem kraft och hjälpa dem ordna sitt liv efter det. Man lyfter också upp hoppet

---

¹⁴⁰ Jag väljer här att använda den engelska termen, som också tagits i bruk i Sverige.

¹⁴¹ Se t.ex. Rautas 2014, självutlämnande bok. Hon lämnade allt. Inklusive barnen. Dels för att själv slippa undan familjevåldet, dels för att på ett desperat sätt försöka skydda barnen från samma våld.

¹⁴² Se t.ex. doktorsavhandlingen av Niemi-Kiesiläinen 2004, vari visas att familjevåldet tenderar att bli osynligt i juridiska sammanhang.

¹⁴³ Se t.ex. Koski 1999.

¹⁴⁴ Heiskanen 2002, har i sin forskning under en längre period följt upp våldsoffrets perspektiv. Han försöker förklara vad som händer och går delvis in på feministisk teori och familjevåld som fenomen. Delvis kommer han med förslag på hur offrets situation kan förbättras.

¹⁴⁵ Askhem och Starrin (red.) 2007.

¹⁴⁶ Brown 2015.

¹⁴⁷ Lindqvist 2009.

som en viktig del av empowerment. Att man kan få tillbaka ett liv utan våld.¹⁴⁸ De intervjuade socialarbetarna upplever att det är varje arbetares fullständigt etiska och moraliska ansvar att hjälpa en våldsdrabbad människa.¹⁴⁹

Även om också Björkgrens studie är feministisk, ingår ändå ett avsnitt som är angeläget. Hon diskuterar *Usko toivo hakkaus* från 1998, vilken är en undersökning om våld i parförhållanden. Enligt denna har så få som en dryg fjärdedel av de som utsatts för våld sökt hjälp hos en utomstående instans som t.ex. polis, hälsocentral, familjerådgivning etc. Som orsak angav kvinnorna att händelsen inte varit tillräckligt allvarlig eller att de inte behövde hjälp. På tredje plats kom upplevelsen av skam. Björkgren lyfter fram olika former av tystnad som gör det svårt för t.ex. en kvinna att söka hjälp i en våldssituation. Till konkreta tystnader kring våldet hör dels att inte våga/kunna berätta om våldet, men dels också den tystnad som råder i samhället och kyrkan kring att våldet faktiskt finns. Björkgren menar t.o.m. att användandet av begreppet familjevåld är ett sätt att tysta ner våldet.¹⁵⁰

En annan form av tystnad kommer från att vi i Finland fått en normaliserad våldskultur p.g.a. vår historia med kolonialisering och traumatisering. Kriget ligger inte så långt tillbaka i tiden och de följdes av ett politiskt strategiskt förnekande av offerrollen. Det är alltså inte våldet som blivit tabu, utan offerpositionen. Denna kompletteras av en seglivad finsk myt om den starka individen som inte ber om hjälp av andra, utan som klarar sig själv. Till myten hör en aspekt av att man skall respektera att andra har sitt sätt att göra saker på. Undersökningar visar att hälsovården och sociala instanser tvekar att ingripa i relationer där våld förekommer. I stället erbjuder man emotionellt stöd och information. Den utsatta individen förväntas själv hitta lösningen på sitt problem. Gör man inte det är det ett tecken på obeslutsamhet och ovilja och då tar inte heller myndigheter till mer effektiva åtgärder.¹⁵¹

---

¹⁴⁸ Lindqvist 2009, 170.

¹⁴⁹ Lindqvist 2009, 176, för en närmare diskussion kring begreppet empowerment hänvisas till sidorna 43-50.

¹⁵⁰ Björkgren 2004, 23.

¹⁵¹ Björkgren 2004, 22.

Gällande tystnaden kring våldet menar Björkgren ändå att det är viktigt att inse att tystnad inte betyder att våld inte förekommer. Det kan finnas ett klimat som inte tillåter att problemet förs fram. Och när ingen pratar om våldet blir det ännu svårare för den som är utsatt att berätta om sin situation. Tystnad är också ett effektivt sätt att hålla situationen oförändrad.¹⁵²

Björkgren hänvisar till statistik från kyrkans familjerådgivningar som år 2003 visar att endast 5,6 % av klienterna som kontaktade dem gällande förhållanden angav problem som bottnade i familjevåld som orsak. Hon tar även fasta på berättelser av kvinnor som nog tagit kontakt med självvårdare eller familjerådgivning, men där våldet inte kommit upp i samtalet. Kanske är det lättare att tala om andra problem som barnuppfostran, funderar Björkgren. Hon för fram att diskussionsklimatet och tystnaden kring våldet spelar en roll och frågar sig "finns det rum för att nämna saker vid dess namn?"¹⁵³ Vidare argumenterar hon för att man kan behöva använda ett särskilt känsligt lyssnande för att höra vad den tysta erfarenheten säger. På engelska kallas detta "hearing into speech".

Hittills kan vi sammanfatta: våldet är en samhällsfråga, offret behöver sociala nätverk, familjevåld är ett stort tabu som man inte självmant för fram. Tystnaden har en komplicerad geografi där kyrkan också får se sig i spegeln. Konsten att kunna förlåta sig själv och förövaren är central. Man behöver hjälp för att orka se framåt. Empowerment. Så vem kan hjälpa offren? Vi har sett att skyddshemmen har en roll. Än kyrkan då? Förutom Björkgrens bidrag gällande våld ur ett feministiskt perspektiv, samt små smulor här och där, finns det något mer om skyddshem?

5.3 SKYDDSHEM – MEN VAR ÄR KYRKAN OCH DIAKONIN?

Jag skall nu se vad som mera explicit skrivs om skyddshemmen i Finland, utöver det som ovan nämnts. Målet är att försöka hitta något alster om skyddshem och kyrka, vilket visar sig svårt. Ensi- ja turvakotien liittos publikationer har redan nämnts och i en av dessa bidrar teologen Helena Ewalds med ett kapitel, men inte heller här får

---

¹⁵² Björkgren 2004, 23.

¹⁵³ Björkgren 2004, 24.

kyrkan en roll att spela.¹⁵⁴ Inte ens trots samarbete med Diakoniamattikorkeakoulu DIAK¹⁵⁵ får kyrkan någon roll i publikationerna. I stället tar man fram erfarenhetsexperter och anställdas möjligheter att hjälpa barnfamiljer i kris. DIAK har även varit med och gjort en yrkesöversikt över de som jobbar på skyddshem samt kartlagt vilka slags situationer de möter.¹⁵⁶ Samma här, var är diakonin eller annan kyrklig praxis? Finns den alls?

Disparata studier som t.ex. hanteringen av data i socialvården specifikt gällande bl.a. skyddshems- och våldsfall är i och för sig viktiga, men inte centrala för min studie.¹⁵⁷ Så jag söker bland doktorsavhandlingar om skyddshem för att se hur nära ett kyrkligt perspektiv jag kan komma. En av de tyngre och mer citerade studierna som också getts ut av Ensi- ja turvakotien liitto är Leo Nyqvists doktorsavhandling om hur man blir fri från partnervåld genom skyddshemmens kundarbete.¹⁵⁸ Han skriver om "tukeva asiakastyö", vilket kan förstås som en typ av empowerment. Hans studie är nästan tjugo år gammal redan och står som bas för flera av de studier kring familjevåld som gjorts efter det i Finland.

I flera discipliner har man studerat skyddshemmen, bl.a. samhällsvetenskap¹⁵⁹ och medicin/hälsovetenskap. Aune Flincks avhandling innehåller omfattande litteraturgenomgång, där kyrkligt perspektiv helt saknas. Däremot bygger den på två skyddshemsstudier, en i USA och en i Finland, där både våldsdödsfallet och våldsoffret synvinkel tas i beaktande.¹⁶⁰

Ovan har vi sett hur populärvetenskapliga författare lyfter fram rädslan att inte bli trodd. Detta behandlas också i en doktorsavhandling i samhällsvetenskap som rör skyddshem och därtill empowerment.¹⁶¹ Auli Ojuri undersöker i den 20

---

¹⁵⁴ Se Hannus m.fl. 2011, där man frågar hur kvinnan klarar sig ur familjevåld, men här är perspektivet dubbelt, och utgår både från den drabbade och från den professionella hjälparen. Skyddshemmen står i fokus och man riktar sig mot den som jobbar eller skall jobba med våldsoffer i nära relationer.

¹⁵⁵ T.ex. Meriluoto m.fl. 2015, och Laine 2005.

¹⁵⁶ Laine 2005.

¹⁵⁷ Kärki m.fl. 2011.

¹⁵⁸ Nyqvist 2001.

¹⁵⁹ T.ex. Lindqvist 2009. Ett mansperspektiv tas i Räsänens, 2013, doktorsavhandling där fokusgruppen är hjälpande samtalsgrupper för våldsamma män.

¹⁶⁰ Flinck 2006.

¹⁶¹ Ojuri 2004.

skyddshemsklienter, processen att klara sig och deras behov av hjälp i denna process. Studien visar att alla försökt få hjälp från någon myndighet eller via hälso- eller socialvården innan de sökt upp skyddshemmet. Problemet i samhället, menar Ojuri, är det sektoriserade synsättet, där det verkar som om ingen riktigt har en helhetssyn över familjevåldet som fenomen. Det blir ingens, och allas problem. Så känner sig också den drabbade bemött på ett ignorant sätt, där man inte tas på allvar, eller i värsta fall beskylls eller misstros.¹⁶²

I Sverige finns doktorsavhandlingar som tangerar skyddshem i bl.a. rättssociologi om hur kvinnan skall kunna möta sin egen historia och hur hon relaterar till sin omgivning.¹⁶³ Skyddshemmen motsvaras i Sverige av kvinnojourer. Kvinnojourer förekommer också i andra avhandlingar.¹⁶⁴ En intressant synvinkel tas i en avhandling i socialt arbete som fokuserar på kvinnor som flytt till kvinnojourer, men där gruppen som studeras är barnen.¹⁶⁵ Barnens upplevelser har också studerats i en psykologisk avhandling om barnens synvinkel på det våld som deras pappa utövar mot deras mamma.¹⁶⁶ Även kvinnans känsla och kognition i den kritiska fasen när kvinnan lämnar sin man har undersökts. Här framgår hur stor roll skam spelar en stor roll för kvinnans tvekan att lämna sin partner.¹⁶⁷ Ett moraliskt perspektiv på skuld och skam samt synd i relation till våldet har även tagits upp en doktorsavhandling i teologi.

¹⁶⁸Andra akademiska studier i Finland gällande skyddshem är bl.a *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta*, en antologi av kända forskare. Till denna hänvisas för ett informativt kapitel om skyddshemmens historia och framtid.¹⁶⁹ Sirkku Mehtola

---

¹⁶² Ojuri 2004, 157-158.

¹⁶³ Se Agevall 2012, innehåller en diger översikt över kvinnors utsatthet för våld i nära relationer och deras möjligheter att hantera detta.

¹⁶⁴ T.ex. Ekbrands studie 2006, om separationer och mäns våld mot kvinnor. Här ingår också digra litteraturgenomgångar och definitioner av centrala begrepp. Han fokuserar inte på kvinnojourer, men nämner dem (sidorna 64, 184).

¹⁶⁵ Se Källström Cater 2004.

¹⁶⁶ Se Georgsson Staf 2013. Även Forsberg 2002, och Oranen (red.) 2001, har studerat barns upplevelser av att vara klient på skyddshem. Barnen blir ofta osynliga i familjevåldssituationen. Båda dessa senare studier är i motsats till Källström Caters och Georgsson Stafs gjorda i Finland och inte akademiska.

¹⁶⁷ Enander 2008.

¹⁶⁸ Björkgren 2009, se även Björkgren m.fl. 2010.

¹⁶⁹ Ruohonen 2006.

skriver i samma antologi om betydelsen av nätverk och definierar sociala nätverk som alla de relationer som en människa använder för att hålla upp sin sociala identitet. Relationerna innehåller andligt stöd, materiell hjälp, tjänster, kunskap och kontakter till nya människor, på ett sådant sätt att de upplevs betydelsefulla av individen själv. Centralt är ömsesidigt förtroende, omsorg och socialt kapital.¹⁷⁰ I en situation av familjevåld bryts nätverket sönder, förklarar Mehtola. Skam och skuldkänslor gör att offret drar sig undan, samtidigt som den våldsamma skär av offrets relationer på ett effektivt sätt. Omgivningen kan också känna en underlig stämning och undviker småningom kontakt. Detta har vi sett också ovan i avsnitten om våld och empowerment. Anmärkningsvärt är här Mehtolas poängtering av också andlighetens betydelse i relationerna.

Så kommer vi äntligen till några avhandlingar där kyrkan finns med på ett hörn. Socialvetenskaplig forskning finns kring skyddshem i Ryssland, s.k. kriscentra.¹⁷¹ Maija Jäppinen visar hur den ortodoxa kyrkans konservativa familjesyn starkt påverkar arbetet med kvinnorna, i och med en stark strävan efter att hålla ihop familjen. Trots detta utmynnar avhandlingen i att skilsmässa ändå ofta är enda vägen ut ur våldet, annars tenderar det bara att fortsätta. De drabbade i Ryssland är en osynlig grupp, konkluderar Jäppinen.

Några teologiska akademiska avhandlingar hittar man trots allt där skyddshem ingår. Vuokko Nietolas licentiatavhandling som publicerats på DIAK klarlägger processen att få hjälp av nätverk där myndigheter och experter ingår. I dessa nätverk inkluderar hon såväl skyddshem och församling, men också t.ex. skola, polis, hemtjänst, psykiatrisk poliklinik, sjukhus och dagis. Nietola studerar representanter ur dessa nätverk och som kyrkligt anställda informanter har hon valt en ungdomsarbetsledare samt en diakoniarbetare.¹⁷² De kyrkliga representanterna samt anställda på den psykiatriska polikliniken ansåg att deras grunduppgift var en annan än just hanteringen av familjevåld, vilket delvis också väckte diskussion hos det hon på finska kallar *kasvatusorganisaatio*, på svenska ungefär

---

¹⁷⁰ Mehtola 2006, 93-94.

¹⁷¹ Jäppinen 2015.

¹⁷² Nietola 2011, 50.

uppfostringsorganisationerna. Dagis och skolor var alltså inte riktigt glada för att kyrkan och psykiatrin inte ville ta familjevåldet som sin uppgift.¹⁷³

Och söker man historiskt kan man hitta ett alster kring kyrkans roll i det sociala arbetets framväxt kring åren 1860-1920.¹⁷⁴ Kontexten har ändå förändrats en del på ett sekel och skyddshemmen har inte mera den betydelse för kvinnor nu som då, inte heller ser diakonin likadan ut.

Gällande akademiska forskningsrapporter och avhandlingar har alltså kombinationen våld, empowerment och skyddshem studerats i varierande grad i andra discipliner (t.ex. ekonomisk, juridisk, samhällelig och psykologisk). Bland kyrko-relaterade studier kan man hitta Jäppinens om ryska kriscentra och den ortodoxa kyrkan och Nietolas om myndigheternas arbete i nätverk. Men ingen av dessa har kombinerat ihop diakoni med skyddshem.

5.4 SLUTSATS SOM MYNNAR UT I FEM BEGREPP

Sammantaget, finns det alltså ett tydligt glapp i teologisk forskning som täcker den grupp som är så drabbade av familjevåld att den sökt skyddshem.

Litteraturgenomgången ovan visar att myndigheter står närmast lamslagna och draghjälp erbjuds främst av våldsdrabbade själva som hävdar att det enda sättet att komma vidare är att skilja sig och försöka förstå vad som hänt, att förlåta och gå vidare. Det finns många berättelser om det outsinliga mörker man fångas i vid våld i nära relationer, det som behövs nu är att täcka in den roll som diakonin kunde spela. Empowerment ser ut att vara nyckelordet. Teologin är ovanligt tyst. Från diakonins område hörs inte mycket. I detta glapp finns utrymme för insatser, ett håll att fylla, vilket denna studie ämnar bidra till, såväl teoretiskt som empiriskt.

Litteraturgenomgången visar att de sociala nätverken har stor betydelse, men att diakonin oerhört sällan nämns i dessa. Diakonin kunde ändå som del i det sociala nätverket hjälpa offret hantera krisen och komma framåt. Studierna ovan återkommer till teman som skam och skuld känslor samt tystnad och tabu, av vilka jag ser alla som hinder för diakonalt arbete. Även teman kring lidande och förlåtelse

---

¹⁷³ Nietola 2001, 63.

¹⁷⁴ Markkola 2002.

framkommer, vilka kan vara både hinder och resurs för diakonalt arbete, beroende på hur man hanterar lidandet och om man kan förlåta. Slutligen ser jag också teman gällande hopp och empowerment, vilka känns som tydliga resurser för ett eventuellt diakonalt arbete med skyddshemsklienter.

Tabell 4 visar de fem teman som i större eller mindre utsträckning tenderar att återkomma i litteraturen.

Tabell 4: Fem centrala begrepp ur litteraturgenomgången samt dess värde som hinder eller resurs i diakonalt arbete

1. Skam och skuldkänslor – hinder för diakonalt arbete   2. Tystnad och tabu – hinder...   3. Lidande och förlåtelse – hinder och resurs...   4. Hopp – resurs...   5. Empowerment – resurs...

Dessa begrepp uppträder inte i vattentäta skott sinsemellan, utan förekommer däremot ofta som olika perspektiv av samma situation. Hur kan dessa begrepp relateras till en den diakonala situationen som vi presenterade i förra kapitlet? Låt mig nu återkoppla till den diakonala teorin vi gick igenom i förra kapitlet till det sammanfoga dessa begrepp för att se och på hur begreppen kan hjälpa oss framåt.

5.5 EN DIAKONAL TEORI OCH EN OPERATIONALISERING AV BEGREPP

Låt mig nu kort repetera den centrala synen på vad en diakonal handling är och vilken diakonins teologi är. Dessa diskuterades i kapitel 2. Sedan vill jag visa hur dessa relaterar till detta kapitelns litteraturgenomgång. Sålunda får jag en syntes av var vi står inför den empiriska delen av studien. Detta är med andra ord en presentation av den forskningsdesign som sammanlänkar den teoretiska och den empiriska delen med varandra.

5.5.1 En diakonal handling

En liten repetition ger att Blennberger och Hansson ser diakoni som en verksamhet. För att kunna bestämma vilken slags verksamhet som hör hit kan man skilja mellan olika typer av handling. En *diakonal handling* är t.ex. att möta en person som har en svår och utsatt position i livet. Det handlar alltså om insatser för att avhjälpa brister och svårigheter i livet, som t.ex. hos den som inte kan bo hemma p.g.a. våld, men också hos socialt marginaliserade, utsatta för förtryck eller fattigdom, en nödsituation skapad av sjukdom, olycka, övergrepp, missbruk, sorg, åldrande, funktionshinder etc. En standardformulering är att diakonin riktar sig mot ”personer i utsatta livssituationer”¹⁷⁵. Jag finner denna definition av diakonins mål användbar och vill i denna studie *avgränsa den diakonala handlingen till den som varit eller är på skyddshem*.

5.5.2 Diakonins teologi för denna studie

Då har vi en syn på diakoni som är empirisk, målet är en verksamhet och kan avgränsas till en diakonal handling. Vi såg också hur diakonin länkar sig till teologi och att diakonins teologi i första hand varken har ett akademiskt eller ett teoretiskt mål.¹⁷⁶ Nordstokke menar att eftersom diakoni främst är en aktivitet, ett handlande, så är även det primära målet i dess teologi att fundera över dess praktiska dimension. Alltså att kritiskt reflektera över diakonins praxis. På vilket sätt svarar diakonins (och övrig kyrklig) praxis på diakonins bibliska och teologiska grundlag?¹⁷⁷

Det sekundära målet är att utveckla och förnya den diakonala praxisen i sitt uppdrag. Hur kan den bättre tjäna både den lokala och den globala kontexten på ett autentiskt och relevant sätt? Sålunda är *diakonins teologi* primärt *kritisk för att kunna pröva och evaluera*. Sekundärt *leder detta till en normativ förbättring*. På så sätt kan diakonins teologi bli till nytta för de som ansvarar för att diakonin utövas såväl lokalt som globalt. Så resonerar bl.a. Nordstokke.

---

¹⁷⁵ Blennberger och Hansson 2008, 21.

¹⁷⁶ T.ex. Nordstokke 2009.

¹⁷⁷ Nordstokke 2009, 10.

Bue Kessels doktorsavhandling om diakoni och empowerment som fallstudie inom den kristna traditionen i Kamerun innehåller gedigna avsnitt om diakoni som teori och studieobjekt. Hon tar ett ekumeniskt diakonalt perspektiv, vilket betyder att hela församlingen och alla troende inkluderas, inte enbart de som skolats till och jobbar inom diakonin. Vidare lutar sig Bue Kessel sig på Nordstokke som menar att diakoni inte enbart kan vara en slags social hjälp som kyrkan gör för samhällets väl (där diakonin sekulariseras) eller utav en kristen övertygelse att göra gott (där diakonin blir kyrkocentrerad) – då blir den inte en hållbar relation mellan kyrka och samhälle. Diakonin måste i stället *innehålla en normativ princip mellan empirisk kunskap och teologisk reflektion där man bedömer/utvärderar det praktiska arbetet och förbättrar det*. Den diakonala teorin skall sålunda förstås som en akt där man agerar för att transformera samhället. För detta behövs kunskap från såväl samhällsvetenskaper som humanistiska vetenskaper och teologi.¹⁷⁸

Med en teoretisk utgångspunkt hos Bue Kessels syn på diakoni är det relevant att samla kunskap från samhällsvetenskap, humaniora och teologi. Denna kunskap skall möta empirisk kunskap och i den korsande punkten bör man kunna normativt ta ställning till vad man sett och sedan agera utefter detta.

5.5.3 En operationalisering av den teoretiska referensramen

Om jag nu tar dessa utgångspunkter för diakonins teologi och sammanför dem med de centrala begreppen i tabellen ovan, får jag en klar uppgiftsbestämning. Det operationaliserade ramverket (begreppen) bör vidare i detta grepp studeras empiriskt i en diakonal kontext (kap. 6) och sedan analyseras (kap. 7) varefter en normativ diskussion kan ske (kap. 8). Den teoretiska referensramen och det operationaliserade ramverket har härmed utarbetats. Med hjälp av begreppen operationaliseras ämnesområdet till nyckelbegrepp som avgränsar hur fenomenet skall undersökas.¹⁷⁹

---

¹⁷⁸ Bue Kessel 2014, 39-41.

¹⁷⁹ Johannessen och Tufte 2003, 44.

5.6 SAMMANFATTNING

Kapitlet har visat att det är oerhört tunnsått med studier om diakonins roll till skyddshemsklienter. Därför har en mer omfattande litteraturgenomgång gjorts kring familjevåld som en samhällsfråga samt kring hur man kan ta sig ur våldet. Studier kring skyddshemmen har tagits upp i den mån de har något med diakoni eller rör sig nära denna. Både akademiska studier ingår i genomgången, men också en del livsberättelser och självbiografier. I genomgången är det svårt att hitta kopplingen mellan diakoni och skyddshemsklienter. Däremot återkommer viss tematik gång på gång. Ur denna utvecklar jag ett teoretiskt ramverk vari ingår följande begrepp: skam och skuldkänslor, tystnad och tabu, lidande och förlåtelse, hopp och till sist empowerment. Av dessa ser jag de två första som hinder för diakonalt arbete och de två sista som resurser för diakonalt arbete. Den mittersta, lidande och förlåtelse, antar jag kan vara både och.

Detta teoretiska ramverk operationaliserar jag genom Nordstokkes och Bue Kessels syn på diakonins teologi till en teoretisk referensram. Denna gör det möjligt att studera problemställningen i det verkliga livet, ger verktyg för en empirisk studie. Från den generella tematiken kring skyddshem, diakoni, empowerment och familjevåld går jag därmed till det konkreta: den empiriska studien. Vi ska nu se hur denna studie konkret ser ut i nästa kapitel.

6 METODISKA ÖVERVÄGANDEN

I det här kapitlet visar jag hur data-insamlingen gått till och vilken tankegång som ligger bakom. Studien presenteras som en kvalitativ studie, men med vissa kvantitativa inslag. Själva empirin har samlats in genom en intervjuenkät som gjorts via e-post, ett metodval som diskuteras gällande dess för- och nackdelar. Målgruppen, alltså det empiriska urval som gjorts, presenteras och diskuteras. Sedan följer ett avsnitt kring data-analys och tolkning som visar hur jag förhållit mig till den insamlade informationen. Slutligen följer en kort diskussion av metodvalet gällande dess reliabilitet och validitet.

6.1 EN KVALITATIV ANSATS MED KVANTITATIVA ATTRIBUT

I litteraturgenomgången ovan kom främst våldsoffer och experter från det sociala området till tals. Då har begreppen och fenomenen ovan identifierats och en teoretisk referensram har presenterats.¹⁸⁰ Genom en operationalisering av den utvalda litteraturen har jag samtidigt angett vilka data som är aktuella att samla in.¹⁸¹ Litteraturgenomgången har induktiva drag såtillvida att jag inte visste vad jag sökte när jag läste in mig på området. Begreppen är likaså induktivt utarbetade och utesluter inte att det kan finnas andra viktiga fenomen som inte är identifierade.¹⁸² Det som saknas är diakoniarbetarnas perspektiv till begreppen/fenomenen och här tar sig undersökningen deduktiva drag.¹⁸³ På så sätt kommer en dialog fram mellan det sociala och det teologiska perspektivet. På ett metodplan växlar jag mellan ett

---

¹⁸⁰ "I empirisk forskning går teoretiska referensramar och data/empiri hand i hand", skriver Johannessen och Tufte 2003, 35.

¹⁸¹ Johannessen och Tufte 2003, 44. Författarna skriver vidare på s. 45 om att det inte är möjligt att undersöka allt, varför det operationaliserade teoretiska ramverket är till för att säga något om det typiska för det fenomen som undersöks.

¹⁸² Ett induktivt tillvägagångssätt betyder att man inte utgår från en teori, utan snarare arbetar inom ett nytt fält som inte är särskilt utforskat. Halvorsen 1992, 43. Se även Fejes och Thornberg 2009, 25.

¹⁸³ Ett deduktivt tillvägagångssätt är när man vill undersöka huruvida en uppsättning empiriska konsekvenser som kan härledas ur en teori överensstämmer med de faktiska förhållandena. Halvorsen 1992, 45-46. Se även Fejes och Thornberg 2009, 25.

induktivt och ett deduktivt tillvägagångssätt. Jag vill förstå hur relationen mellan diakoni och skyddshemsklienter upplevs ur diakoniarbetarnas synvinkel.

Just denna avsikt att få fram fylliga beskrivningar av diakoniarbetarnas perspektiv är ett typiskt exempel på en kvalitativ ansats. Det är särskilt användbart när man vill undersöka fenomen som det har forskats ganska lite på och som man därför inte känner särskilt bra.¹⁸⁴

Nietola, som nämnts i litteraturgenomgången, använder sig av en fenomenografisk metod för sin studie där hon undersöker nätverkens betydelse. Det är en kvalitativ metod som fokuserar på människornas uppfattning av ett fenomen, dvs hur informanten beskriver situationen. I den fenomenografiska metoden, i själva innehållsanalysen, bör man ta kontexten i beaktande, eftersom en människas uppfattning färgas av den aktuella kontexten man är.¹⁸⁵ På samma sätt är Lindqvists doktorsavhandling om socialarbetares bemötande av våldsoffer är metodiskt intressant eftersom den baseras på kvalitativa intervjuer med socialarbetare.¹⁸⁶ Också Jäppinens studie som nämns ovan är kvalitativ, men utgår från en feministisk-etnografisk metod, vilken lämpar sig för hennes studie om våldsutsatta kvinnor i ryska kriscentra. Här utgår vi från en känd omgivning och jag är inte intresserad att göra familjevåldet till en könsfråga, varför Jäppinens metod inte är relevant här. Fenomenografin är inte heller helt lämplig som metodansats här, även om den liksom fenomenologin¹⁸⁷ har fokus på upplevelsen hos informanten. Av den litteratur som gått genom använder bl.a. Flinck sig av just fenomenologin.¹⁸⁸ I fenomenografin riktas uppmärksamheten mot *skillnaden* i att förstå ett fenomen, snarare än i likheterna¹⁸⁹ och det är inte mitt mål i denna studie.

Liksom hos Nietola, Flinck, Jäppinen och Lindqvist är däremot ansatsen här främst kvalitativ, även om studien innehåller kvantitativa attribut, t.ex. i analysen av det

---

¹⁸⁴ Johannessen och Tufte 200, 21.

¹⁸⁵ Nietola 2011.

¹⁸⁶ Lindqvist 2009.

¹⁸⁷ Fenomenologin är såväl en filosofisk teori som en metodologi och fokuserar på själva essensen i den mänskliga upplevelsen av ett fenomen. Szklarski 2009, 106.

¹⁸⁸ Flinck 2006.

¹⁸⁹ Dahlgren och Johansson 2009, 122.

empiriska urvalet. En kvalitativ ansats handlar om att söka djup snarare än kvantifiering och generalisering.¹⁹⁰ Det handlar även om att inse att den kvalitativa studien är unik och att analyssättet därmed också är unikt. På så sätt blir de mänskliga elementen såväl en styrka som en svaghet i forskningen. Den stora utmaningen är att kunna skapa mening ur en massiv mängd data.¹⁹¹ Att kombinera en kvalitativ studie med kvantitativa attribut är möjligt och en del forskare anser att det är onödigt att dra skarpa linjer mellan de två ansatserna.¹⁹²

6.2 DATAINSAMLING: EN FALLSTUDIE MED INTERVJUENKÄT

Den vanligaste kvalitativa metoden är otvivelaktigt den löst strukturerade intervjun¹⁹³, vilken jag också använt mig av. Oftast görs denna i ett möte mellan forskaren och informanten där man är flexibel till hur situationen utspelar sig. Kritik mot denna typ av intervju har framhållits, där det ifrågasätts om man verkligen kan få tillgång till informanternas känslor, erfarenheter, observationer och värderingar. Eller om det är så att intervjuberättelserna snarare speglar intervjusituationen som en social miljö med komplexa normer som styr vad man säger och hur man beter sig. Det mänskliga samspelet är sällan helt oskyldigt och därför måste det tas i beaktande vid en sådan typisk intervju.¹⁹⁴ Denna faktor kan man undgå genom att posta frågorna och låta informanterna svara på dessa utan den närvaro som en fysisk intervju medför. Det är en så kallad intervjuenkät.

Intervjuenkäten balanserar mellan två poler. Dels har man den djupare förståelse vilken karaktäriserar intervjun, vilken oftast sker i talad form med öppna svar. Dels har man enkäten vilken typiskt skickas ut i större skala för att få preliminär eller storskalig information och som innehåller standardiserade svar.¹⁹⁵ Intervjuenkäten

---

¹⁹⁰ Ejlertsson 2005.

¹⁹¹ Fejes och Thornberg 2009, 32.

¹⁹² Johannessen och Tufte 2003, 21.

¹⁹³ Alvesson och Deetz 2001, 215.

¹⁹⁴ Alvesson och Deetz 2001, 216-217. Författarna hävdar bl.a. att intervjuuttalanden är kontextberoende och att språkspelen är viktiga. Här finns också inslag av metaforiska, konstitutiva och prestationsorienterade aspekter. Därför skall intervjupersoner ses som politiskt medvetna aktörer snarare än som sanningssägare. Johannessen och Tufte 2003, 98, är inne på samma spår och menar att intervjuaren *alltid* påverkar informantens svar.

¹⁹⁵ Graham 2008, 19.

blir ett mellanting. Den har för övrigt också fördelen att informanten får fylla i den när hen vill.

Ett annat sätt att referera till denna typ av datainsamlingsmetod är den s.k. öppna enkätintervjun. Den ställer få, men öppna frågor och sker brevlades (antingen via vanlig post eller via e-post).¹⁹⁶ Eftersom det är mera arbetsdrygt att skriva sina svar än att svara i tal, framhålls i litteraturen att det är viktigt i en sådan metod att minimera frågornas antal för att göra svarandet så enkelt som möjligt. Bara nyckelfrågor skall ställas, vilket kräver prioritering hos forskaren. Principen är att ju längre svar man förväntar sig, desto färre frågor skall man ställa. En forskare föreslår som tumregel cirka tre till sex frågor, där man kan förvänta sig högst totalt tre A4-sidor som svar.¹⁹⁷ I föreliggande studie ingår sex frågor och det längsta svaret rör sig runt tre sidor, vilket är i linje med denna tumregel.

För att kunna ställa de rätta nyckelfrågorna är det viktigt att veta exakt vad man vill veta. En pilotstudie kan här hjälpa forskaren identifiera det centrala fokusområdet¹⁹⁸, eller som i denna studie, där litteraturgenomgången gav ett klart fokus på de sex begreppen. Det finns inte plats för "dösnack". Välformulerade och precisa frågor ger produktiva och kraftfulla svar som också stimulerar respondenten mera.¹⁹⁹

Den öppna enkätintervjun gör det möjligt att nå nästan alla, vilket är situationen med min fallstudie, däremot kanske inte alla svarar, vilket vi sett. Man kan nå nyckeldata med låg kostnad, låg arbetsbelastning (kräver varken resor eller transkription) och hög flexibilitet (gällande tid och rum). Däremot missar man i interaktion och antalet frågor samt längden på svar dessa alstrar. Alla kan inte heller uttrycka sig väl i skrift.²⁰⁰ Men det samma gäller omvänt, en del uttrycker sig bättre i skrift än i tal.

---

¹⁹⁶ Graham 2008, 158.

¹⁹⁷ Graham 2008, 159.

¹⁹⁸ Graham 2008, 160.

¹⁹⁹ Graham 2008, 160.

²⁰⁰ Graham 2008, 161.

6.2.1 E-postintervjun

I dagens digitaliserade värld kan man tala om en speciell kategori av intervjuer vilka görs via e-posten, vilket är fallet också i föreliggande undersökning.²⁰¹ E-postintervjun är en form av enkätintervju. E-postintervjun används främst inom tre områden²⁰²:

1. Vid situationer när respondenten/informanten inte har tid att träffas, eller bor långt borta, då e-posten ger tillgång till berättelser som annars skulle vara svåra att kunna dokumentera.
2. I en situation då informanten själv väljer e-post som form för intervjun, t.ex. av rädsla, blyghet eller för att man vill fundera över sina svar i lugn och ro. E-postintervjun ställer inte en mot väggen på samma sätt och är inte lika intim eller påträngande. Den kan med fördel också användas i en situation där tematiken är känslig.
3. När man vill klargöra faktadetaljer som t.ex. personers födelseår eller yrke kan e-postintervjun vara snabb och enkel att använda.

Utöver vad som tidigare nämnts om enkätintervjun har e-postintervjun ytterligare den fördelen att den är snabb och flexibel. Både intervjuaren och respondenten kan agera när det passar hen bäst. De vanliga gränserna för tid och rum kan överskridas.²⁰³ Till fördelarna kan räknas en informell karaktär, där den liknar mera kontakten via ett telefonsamtal än ett brev. Det ger materialet ett vardagsspråk som ofta är både personligt och beskrivande. I jämförelse med en vanlig enkät ger e-postintervjun ett material med större djup och mer komplexitet. Sen måste e-postintervjun (vilket gäller enkätintervjun i sin helhet) också tillskrivas en effektiv användning av tid, eftersom materialet levereras färdigt transkriberat och intervjuaren bara behöver skicka frågorna. Ovan konstaterades att det mänskliga samspelet inte är oskyldigt under en intervju och till detta kan ännu tilläggas att det föreligger vissa mellanmänskliga färdigheter för att en konventionell intervju skall lyckas, och dessa kan man klara sig utan via en e-postintervju. T.ex. så spelar

---

²⁰¹ Om e-postintervjun finns ett eget kapitel av Sarah Lowndes i Grahams bok 2008, 149-155.

²⁰² Lowndes 2008, 149-150, även Graham 2008, 158-159.

²⁰³ Lowndes 2008, 153.

ansiktsintryck, ögonkontakt och aktivt lyssnande ingen roll i en e-postintervju.

Därmed inte sagt att e-postintervjun inte fordrar en viss social lyhördhet, det finns också normer kring e-postande, t.ex. betydelsen av versaler som kan motsvara att skrika i ett vanligt samtal.²⁰⁴ Nuförtiden används också en hel del smileys för att förtydliga tonläget i ett påstående.²⁰⁵

Kring eventuella nackdelar med e-postintervjun kan man diskutera huruvida tal och skrift skiljer sig åt, här hänvisas i litteraturen²⁰⁶ bl.a. till Derridas tankar år 1976, då internet inte fanns. Då var det skrivna ordet mer tillgjort och distanserat medan traditionellt tal var en garant för närvaro och äkthet. Jag tror att e-posten mer och mer närmat sig det informella talet i och med att den för många är en normal del av vardagslivet. Dock kan erkännas att e-postintervjun antagligen är en mer övervägd form av uttryck.²⁰⁷ Andra negativa aspekter är förstås att det är lättare att låta bli att svara på en e-postintervju, och att svaren kan vara alltför kortfattade eller redigerade.²⁰⁸ Dessa båda nackdelar, att ignorera e-postintervjun, samt att svara alltför kortfattat kan ses i resultaten av den här undersökningen.

6.2.2 Empiriskt urval i fallstudien

Målgruppen, alltså populationen²⁰⁹, för den här studien är alla diakoner i Borgå stift, vilket som region är geografiskt utspritt och inkluderar både stad och landsbygd i olika delar av Finland. Man kan se populationen som en fallstudie, eftersom den är en klart avgränsad enhet. Borgå stift utgör här ett naturligt geografiskt kluster.²¹⁰ Vid fallstudier är man ofta intresserad av processer, alltså hur något förlöper, och av en helhetsförståelse.²¹¹ Fördelen med en enspråkig population, vilket är fallet med Borgå stift, är att alla kan använda samma frågeformulär. Till antalet är diakoniarbetarna cirka hundra, dessa nåddes genom ett rundbrev per e-post från

---

²⁰⁴ Lowndes 2008, 150-151.

²⁰⁵ Lowndes 2008, 153.

²⁰⁶ Lowndes 2008, 151.

²⁰⁷ Lowndes 2008, 151.

²⁰⁸ Lowndes 2008, 155.

²⁰⁹ Populationen är den grupp av individer som är målet för en enkätundersökning. Ejlertsson 2005, 18, även Halvorsen 1992, 95.

²¹⁰ Ett kluster är t.ex. ett geografiskt område som utgör basen för urvalet. Halvorsen 1992, 99. Om fallstudier, se även Johannessen och Tufte 2003, som menar att fallstudien inte är en egen metod, utan en forskningsstrategi.

²¹¹ Halvorsen 1992, 67-68.

stiftssekreteraren, vari ingick mitt brev med frågor som bilaga. Diakoniarbetarna fick svara på hur de ställer sig till de identifierade begreppen och hur de ser på teologiska och praktiska hinder och resurser.²¹²

Antalet svar blev 26. Det externa bortfallet²¹³ är sålunda ca 74 personer, vilket är så stort att inga kvantitativa anspråk kan göras gällande urvalets representativitet²¹⁴ för hela populationen. Det finns ingen allmän norm för vilken svarsprocent som är tillräckligt hög, men en del forskare ser 75 % som målet, andra 60 %.²¹⁵ Den här studien ligger inte i närheten av någon av de siffrorna och svaren måste därför tolkas som icke-representativa för klustret. Med andra ord är datainsamlingsproceduren inte särdeles lyckad för det ursprungliga ändamålet. Dock kan intervjuenkäten ses ge några indikationer på samspelet mellan diakoni och skyddshem, samtidigt som den ger insikt i hur några diakoniarbetare ser på denna relation. Det är sålunda de kvalitativa aspekterna snarare än de kvantitativa som överväger i studiens genomförande och resultat.

Datainsamlingen skedde så att man kunde välja att svara genom vanlig post helt anonymt²¹⁶, på grund av ämnets känslighet. Endast ett svar kom med vanlig post. De övriga kom per e-post. Svarstiden förlängdes en gång och var totalt sex veckor.²¹⁷

Av det totala antalet informanter på 26 stycken, var två svar så magra att de inte ger svar på några andra frågor än att diakoniarbetaren inte haft med skyddshemsklienter att göra. Det interna bortfallet²¹⁸ i deras svar är med andra ord så stort att svaret svårligen kan användas. Alltså kvarstår 24 informanter, vilka här utgör det viktigaste analysmaterialet. Även i flertalet av dessa intervjuer finns ett

---

²¹² Se Bilaga 1.

²¹³ Det externa bortfallet avser de personer som inte har valt eller kunnat delta i undersökningen. Ejertsson 2005, 25.

²¹⁴ Ett representativt urval innebär att resultatet från urvalet skulle vara det samma som man fått ifall man skulle ha undersökt alla enheter i populationen. Halvorsen 1992, 96.

²¹⁵ Halvorsen 1992, 101.

²¹⁶ Anonymitet ses av Alvesson och Deetz 2001, 217 som något självklart och väsentligt.

²¹⁷ Ejertsson påpekar att det hör till med påminnelser och tillägger att två påminnelser brukar vara optimalt vid postenkäter. Ejertsson 2005, 26.

²¹⁸ Det interna bortfallet avser den del av frågorna som blivit obesvarade av en enskild informant. Ejertsson 2005, 25.

betydande internt bortfall, vilket specifikt gäller de som inte varit i kontakt med skyddshem.

6.3 DATA-ANALYS OCH TOLKNING

När svaren till intervjuenkäten inkommit skall de analyseras och tolkas. Avsikten med att analysera data är tvådelad²¹⁹:

1. Att ordna datamaterialet så att det blir analyserbart, t.ex. genom kategoriseringar eller annan systematisk ordning.
2. Att ur materialet utveckla tolkningar och perspektiv.

Materialet, eller informanten om man så vill, har kodats med siffrorna 1-26, enligt i vilken kronologi jag tog emot svaren. Här ingår alltså också de två svar som svårligen kan användas. I hänvisningar till svaren görs detta med informantens nummer inom parentes, t.ex. (16). En informant erkände att hen inte förstod min fråga, även om hen jobbat nästan trettio år inom diakonin. Hen skrev: "Jag är inte riktigt säker på vad du menar med skyddshem. Om det handlar om kvinnor och kvinnojourer har jag inte haft direkt kontakt med de drabbade kvinnorna, endast genom andra" (19).²²⁰ Att frågan upplevs oklar är naturligtvis en svaghet i själva intervjustrukturen, vilket kan ha orsakat en del av det externa bortfallet, även om detta endast är spekulativt.

Fallstudien har ofta en osystematisk insamling av data och analysen och tolkningen är intuitiva.²²¹ Detta gäller inte här, utan som vi såg ovan har intervjuenkäten den fördelen att insamlade data blir registrerade redan när de kommer tillbaka färdigt ifyllda.²²² Den strukturerade intervjun med samma uppsättning frågor till alla informanter har även den fördelen att svaren lättare kan jämföras med varandra. Intervjuenkätens frågor var öppna, vilket medför att informanten svarar med egna ord. Det visar dels hur informanten har uppfattat frågan, men ger också mera

---

²¹⁹ Johannessen och Tufte 2003, 106

²²⁰ Denna ingår inte i det väsentliga materialet på 24 informanter.

²²¹ Halvorsen 1992, 68

²²² Halvorsen 1992, 103.

kontext runt svaren än i en sluten fråga eller enkät, en omständighet som också gör tolkandet viktigare.²²³

Data-analys kan ske på många olika sätt²²⁴, men här kategoriseras materialet med hjälp av det operationaliserade teoretiska ramverket, dvs de begrepp som utarbetats i litteraturgenomgången samt utgående från forskningsfrågorna 1-4.²²⁵ Syftet med denna deduktiva kategorisering eller kodning är att hitta jämförelser mellan informanternas svar samt att öka förståelsen av förhållandet mellan diakoni och skyddshemsklienter. Ur kodningen görs en analys av meningsinnehållet, dvs vad informanten berättar i intervjun.²²⁶ Om skäl föreligger kan flera kategorier slås ihop eller kondenseras för att höja abstraktionsnivån. Slutligen sammanfattas det kondenserade materialet i nya begrepp eller beskrivningar som kan förmedlas vidare till andra.²²⁷

När data-analysen sedan tolkas i ljuset av litteraturgenomgången framstår ett resultat som är en förståelse av verkligheten. Denna är varken exakt eller direkt, utan just en tolkning som formas av den bakgrundskunskap som finns.²²⁸ Förhållandet mellan verkligheten och de data som samlats in är komplicerat och det är viktigt att diskutera hur data har samlats in, förståtts och vad de faktiskt säger. Det hör till de centrala grundfrågorna i en samhällsvetenskaplig studie. Den empiri som används är framtagen under påverkan av forskarens referensram med selektiv observation och selektiv tolkning.²²⁹ Denna har formats såväl under litteraturgenomgången, som före denna. På så sätt är den kvalitativa data-analysen ett samspel där den deduktiva ansatsen samspelar med den induktiva; analysen är både teoretiskt upplyst och empiriskt grundad.²³⁰

---

²²³ Johannessen och Tufte 2003, 97.

²²⁴ I Fejes och Thornberg 2009, 33 räknas följande upp: koncentrerings, kategorisering, berättelse, tolkning, modellering, ad hoc. Även ad hoc metoden kunde ha passat här, dvs att forskaren fritt kan välja en eller flera av metoderna och växla fritt mellan dessa för att hitta mönster eller teman.

²²⁵ Se kapitel 1.

²²⁶ Johansson och Tufte 2003, 109.

²²⁷ Johannessen och Tufte 2003, 114-115.

²²⁸ Fejes och Thornberg 2009, 17.

²²⁹ Johannessen och Tufte 2003, 24, 27.

²³⁰ Johannessen och Tufte 2003, 108.

6.4 DISKUSSION AV METODVAL SAMT FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN

För att en vetenskaplig studie skall hålla måttet krävs att man som forskare lyckas hålla sig på två plan, det empiriska när man samlar in och behandlar data och det teoretiska när man utarbetar problemställningen och tolkar resultatet. Dessutom skall man lyckas få dessa att stämma överens. Om man gör det har studien en relevans eller giltighet, på vetenskapligt språk kallas det definitionsmässig validitet.²³¹ De data som jag samlat in skall alltså vara relevanta för den problemställning som min studie har. Detta kan inte mätas, utan man måste bedöma och argumentera för ståndpunkten, vilket görs i sista kapitlet.

Reliabiliteten i sin tur hänvisar till vi vilken mån det empiriska materialet mäter vad det är tänkt att det skall mäta. Skulle en annan oberoende mätning få samma resultat? I så fall är reliabiliteten hög. När det empiriska materialet kodas och registreras måste också en precis process följas för att pålitligheten skall vara så hög som möjligt. Hög reliabilitet finns när de empiriska data är pålitliga och när de kan belysa den vetenskapliga problemställningen.²³²

Slutligen några ord om forskningsetiska överväganden. I Finland upprätthåller vetenskapssamfundet tillsammans med Forskningsetiska delegationen (TENK) forskningsetiska anvisningar för god vetenskaplig praxis.²³³ Centralt i dessa är bl.a. hederlighet och noggrannhet såväl i dokumentering och presentation. Man bör även öppet redovisa för slutledningar och visa hänsyn för andra forskares arbete och resultat. Detta har jag följt genom att använda mig av källhänvisningar alltid där jag hänvisar till andras texter eller allmänt tillgängliga internet-källor. Jag har genom stora sökningar på Åbo Akademis databaser och i diskussioner med andra forskare försökt ta reda på vilka studier som finns inom mitt forskningsfält. Gällande de svar som den empiriska undersökningen genererade finns dessa konfidentiellt sparade hemma hos mig och har inte setts av någon annan. Dessa har jag hanterat varsamt och noggrant numrerat.

---

²³¹ Halvorsen 1992, 41. Johannessen och Tufte 2003, 47 talar om begreppsvaliditet.

²³² Halvorsen 1992, 42.

²³³ *God vetenskaplig praxis...* 2012, 18-19.

Till god vetenskaplig praxis hör även öppenhet och användning av undersöknings- och bedömningsmetoder som är förenliga med kriterierna för vetenskaplig forskning, de skall också vara etiskt hållbara. Detta arbete har under ett års tid presenterats på ett vetenskapligt seminarium i olika stadier av processen, jag har varit öppen med syfte, metod och resultat. Vidare garanteras att arbetet håller vetenskapligt god praxis genom att ständigt stämma av arbetet med andra vetenskapliga publikationer, vilket görs i den löpande texten. När arbetet är färdigt publiceras det för allmän åtkomst via Åbo Akademi. Det enda som förblir dolt är identiteten hos informanterna, eftersom tematiken är speciellt känslig.

6.5 SAMMANFATTNING

Det här kapitlet tog avstamp från det teoretiska ramverk som utvecklades i kapitlet före, kapitel 5. När så empirin skall samlas in och analyseras behöver man en metod att utgå från. En kvalitativ ansats passar väl för att ta reda på hur diakoniarbetarna ser på de begrepp som utarbetades i den teoretiska referensramen. Ledorden är djup, mening och förståelse. Jag använde mig av en intervjuenkät för att nå de cirka ett hundra diakoniarbetarna i Borgå stift. Frågorna var öppna och man kunde svara per e-post eller vanlig post, anonymt för den som vill. Tjugosex svar inkom. Såväl det interna som det externa bortfallet var betydande. En tillräcklig mängd bra svar gjorde ändå att undersökningen kunde genomföras med betoning på en kvalitativ förståelse av några diakoniarbetares syn på arbete med skyddshemsklienter.

Frågeformuläret följde till sin struktur det teoretiska ramverket, vilket innebar att materialet var färdigt kategoriserat när svaren kom. I följande kapitel (sju och åtta) följer först en analys av dessa kategorier/frågor och sedan en tolkning och diskussion av vad svaren innebär i kapitlet efter.

7 ANALYS

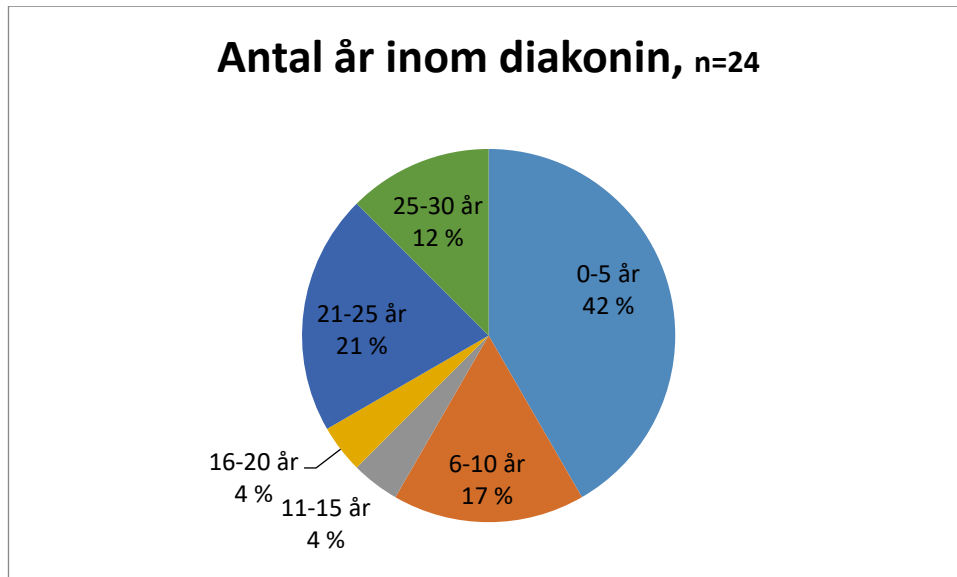

Gällande analys av en enkätintervju kan man tänka sig att placera ut svaren i en datamatrix där ena axeln utgörs av frågorna och andra av informanterna. Sedan kan matrisen analyseras antingen horisontellt eller vertikalt. Då får man fram antingen en jämförelse mellan svaren hos alla informanter per fråga, eller en djupförståelse av en informants alla svar. Nedan analyserar jag primärt svaren ett i gången i tvärsnitt hos alla informanter snarare än att se på en informant i taget och alla dess svar. Först följer bakgrundsfrågorna och sedan sakfrågorna i samma ordning som i intervjuenkäten (Bilaga 1).

7.1 BAKGRUNDSFRÅGOR

7.1.1 Fråga 1: Hur länge har du jobbat inom diakonin?

Den genomsnittliga tiden informanterna jobbat inom diakonin är 12 år. Ganska många har jobbat bara en kort tid, tre stycken bara någon månad. Å andra sidan är det lika många som jobbat trettio år. Majoriteten har jobbat antingen under tio år (14 st.) eller över tjugo år (8 st.). Endast två har 11-20 års erfarenhet. Materialet kan med andra ord sägas ha en balans, i och med att det har en tyngdpunkt både i de som har liten samt i de som har stor erfarenhet av yrket. Se Figur 6.

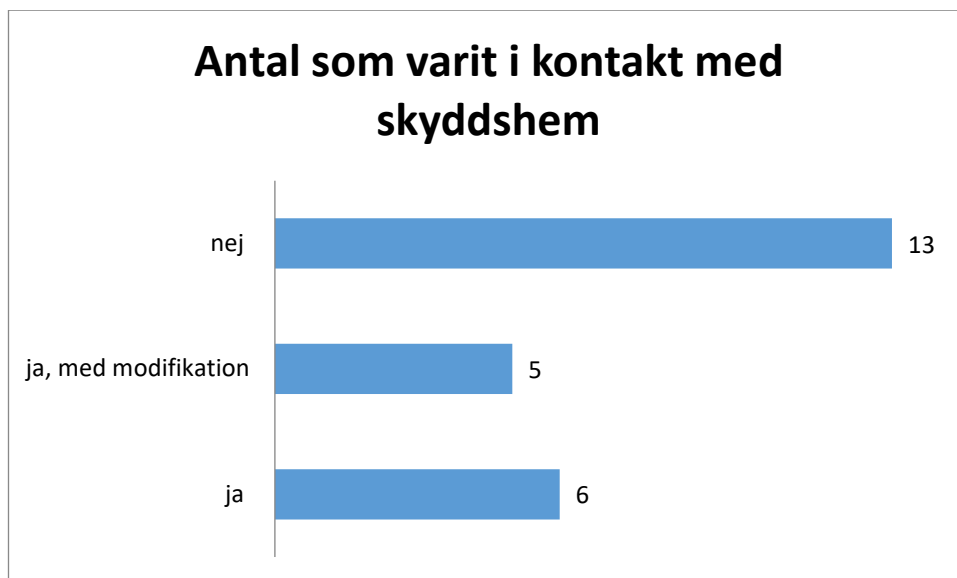

Figur 6: Spridningen av arbetserfarenhet bland de 24 informanterna.

7.1.2 Fråga 2: Har du under den här tiden varit i kontakt med personer på skyddshem?

På frågan om huruvida informanten varit i kontakt med personer på skyddshem kom en del korta och klara svar. Tretton svarade nej och sex stycken ja. Se Figur 7.

Sen fanns det 5 informanter som inte kunde svara så enkelt på frågan. I de flesta fall rörde det sig då om att diakoniarbetaren varit i kontakt med klienten före eller efter ett skyddshemsboende, men inte just under den tiden klienten vistats där. En hade diskuterat skyddshemsboende med en diakoniklient. En annan informant hade jobbat en längre tid som handledare på skyddshem, men var relativt ny som diakoniarbetare och hade i den nuvarande tjänsten inte haft skyddshemsklienter. Däremot hade informanten mycket erfarenhet från skyddshemsjobbet som var informativt. Tekniskt sett har dessa alltså inte haft kontakt med skyddshem i sitt diakonijobb. De har ändå värdefull input som kan tolkas meningsfull för min undersökning, varför jag har gett dem en egen kategori "ja, med modifikation". Man kunde ju ha omformulerat frågan så att den sökt svar på om informanten haft kontakt med skyddshemsklienter och då hade dessa fallit inom ramen för ett ja.

Figur 7: Svar på frågan om huruvida man varit i kontakt med skyddshem.

En del intressanta kommentarer fanns av de som **inte varit** i kontakt med skyddshem, t.ex. följande:

Jag har arbetat 23 år som diakonissa och vad jag nu kommer ihåg har jag aldrig varit i kontakt med någon som anlitat ett skyddshem. Det kan säkert finnas sådana i vår församling som gjort det, men de har inte varit i kontakt med mej. Jag vet inte om jag ska tolka det positivt eller negativt att jag inte haft skyddshemsklienter. Ifall de inte finns är det ju absolut positivt, men om det finns ett dolt behov av hjälp är det ju tråkigt att de inte vågar ta kontakt. (9)

Under alla dessa år har jag inte en enda gång haft att göra med någon som varit på skyddshem. Däremot nog med sådana som BORDE ha besökt skyddshem... (25)

En informant konstaterade att eftersom skyddshem inte finns i närheten, har hen heller inte varit i kontakt med ett (24).²³⁴ Att situationen är sådan är problematisk, eftersom våldsamma relationer naturligtvis inte tar hänsyn till skyddshemmens geografi. Samtidigt verkar förstås en församling på sitt eget område. Däremot kommenterar en annan informant att församlingen har kontaktuppgifter till ett

²³⁴ Detsamma gällde en av de svar som inte tas med i analysen eftersom informantens hela svar löd "Vi har inget skyddshem i vår församling" (11).

skyddshem på annan ort och diakonin vet vart man kan vända sig vid behov. (25)

Mera om detta i fråga 3 nedan.

Gällande de som **haft kontakt** till skyddshem, kan konstateras att detta gjorts på initiativ av såväl diakonin och av skyddshemmet. I ett fall hade diakoniarbetaren konkret fört sin klient till skyddshemmet.

I mitt jobb har jag skickat vidare en klient till [skyddshemmet] samt konsulterat [skyddshemmet] i andra aktuella ärenden. (17)²³⁵

Ja, på initiativ av skyddshemmets personal då någon önskat det. (20)

Jag har varit i kontakt med enstaka klienter som besökt eller bott en tid på skyddshemmet. Jag har även hänvisat några att ta kontakt med skyddshemmet. En klient har jag personligen fört till skyddshemmet. (23)

Sammantaget 11 personer i intervjumaterialet har sålunda varit i kontakt med skyddshemsklienter, om än inte alla direkt med skyddshemmen när klienterna vistats där.

7.1.3 Fråga 3. Har din församling samarbete med något skyddshem, hur ser detta i så fall ut?

Det samarbete församlingarna har verkar bottna i de enskilda klienternas behov, antingen de är klienter på ett skyddshem eller hos diakonin. Regelmässiga och standardiserade samarbeten tycks inte finnas i större grad. Sexton informanter svarar rakt av att inget samarbete finns mellan församlingar och skyddshem. Åtta informanter har haft kontakt med skyddshem t.ex. då man har en gemensam klient, genom att man ringt upp vid behov, eller så att man vet vilka kontaktuppgifterna är vid behov. En svarar att man ställer upp då det behövs, men att ett utarbetat samarbete inte finns. Det verkar som att tätt samarbete finns i en del församlingar, med flera möten varje år hos skyddshemmet, medan det i andra församlingar inte är något man över huvud taget har på sin agenda. Att skillnaderna är så här stora är anmärkningsvärda. Se Figur 8.

Församlingen har ingen kontinuerlig kontakt med skyddshem vad jag vet. Jag har konsulterat skyddshem angående en familj där jag

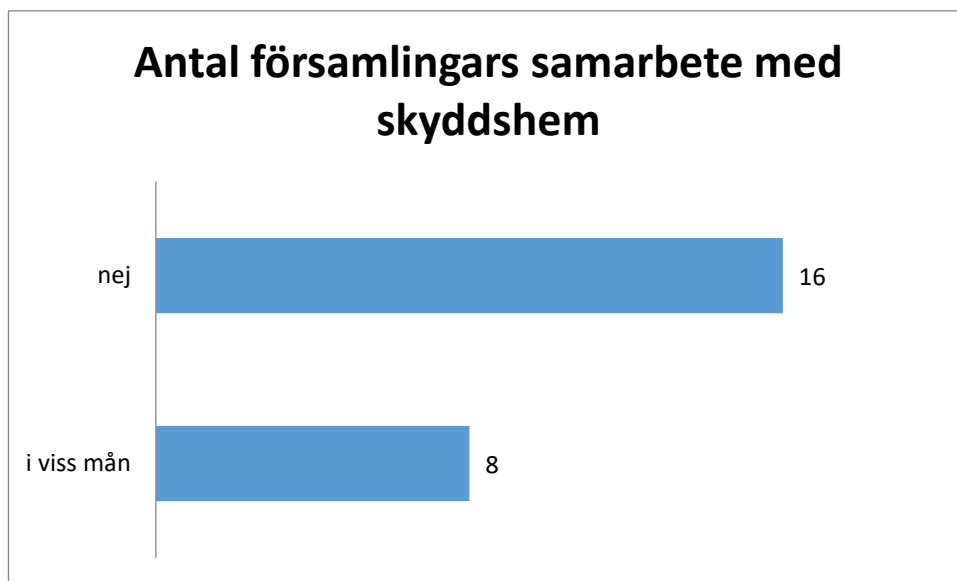
---

²³⁵ Min förändring "(skyddshemmet)" av skäl som rör anonymiteten.

hört att det förekommer våld, men som jag inte har någon etablerad kontakt med. Från skyddshemmet fick jag värdefulla synpunkter och råd angående hur jag skulle förhålla mig till saken och det betydde mycket för mig. Jag förmedlade skyddshemmets kontaktuppgifter till den som blivit misshandlad. Eftersom det var en vuxen person kunde jag inte göra desto mera. (21)

Vi har årligen haft en eller flera möten med skyddshemmet och brottsofferjouren.(23)

Figur 8: 16 församlingar av 24 har inget samarbete med skyddshem, 8 samarbetar i viss mån.

7.2 SAKFRÅGOR, FÖR DEN SOM HAFT KONTAKT MED SKYDDSHEMSKLIENTER

Sju informanter hade svarat på fråga fyra gällande de begrepp som utarbetades i litteraturanalysen. Av svaren var fem mycket utförliga och långa (flera sidor) och två var korta (några meningar), t.ex. "Alla de fenomen som du räknar upp är bekanta" (6). De fem uttömmande svaren utgör den tyngsta kärnan i undersökningens material gällande begreppen för skam/skuld känslor, tystnad/tabu, lidande, förlåtelse, hopp, och empowerment/att stärka individen till självhjälp. Som tillägg till dessa kunde informanten även själv nämna något annat fenomen, och här kom flera svar. Nedan går dessa begrepp igenom i tur och ordning.

7.2.1 Fråga 4: I ditt arbete med skyddshemsklienter, hur upplever du fenomen som:

7.2.1.1 Skam/skuldkänslor

Dessa verkar kännas igen av informanterna. Skamkänslorna är starka hos offren, varför blir just "jag" utsatt för detta? Man frågar sig hur man kunde låta livet bli sådant att man måste söka hjälp på ett skyddshem. Ett svar poängterar att en svår situation ofta har pågått länge och offret har sökt sig bort hemifrån flera gånger. När så beslutet är taget att åka till skyddshem är skuld och skam i det fallet inte ännu aktuella.

Gällande skulden framkommer i svaren möjligheterna att den läggs på partnern, som utmålas som är den våldsamma och oförstående, men också på klienten själv, som även kan ha varit våldsam. Skuldkänslorna kan också drabba offret ifall man varit tvungen att lämna barnen med partnern, dvs. förövaren.

7.2.1.2 Tystnad/tabu

Skammen gör att en del drar sig undan och inte vill berätta vad de varit med om. Andra igen har dragits med situationen så länge att de närmaste vännerna och släktingarna vet om situationen. För flera skyddshemsklienter räcker det inte med *en* vistelse där, utan man flyttar hem igen, för att sedan på nytt återkomma till skyddshemmet. Kortvariga vistelser brukar de flesta undvika att berätta om, säger en informant, men vid längre klientkontakter med skyddshemmet så måste en del berätta för sina anhöriga att de bor där. Tabut verkar störst i början av en våldsam relation eller vid kortvariga vistelser i skyddshemmet. Kanske vänjer man sig vid situationen och vid sin eländiga situation, så att tabut inte känns så farligt längre, eller sen tvingar vardagen en att berätta att man inte bor hemma. Det är i alla fall inget man vill skylta med. En informant poängterar tystnaden som en strategi för att hantera en risksituation:

Då man söker sig till skyddshem är en del av tryggheten att man är på "hemligt" ställe, dit ingen kan komma utan förvarning. Man har kanske på förhand sökt adressen, planerat, packat för att sen vid behov söka sig dit. Man vill kanske inte att maken, familjen ska veta på förhand. Det är en risksituation. Medan man bor på skyddshemmet vill man kanske inte heller utlämna sig själv, barnen, familjen, utan väljer att inte berätta det. Kvinnan jag kom i

kontakt med ställde sedan upp på en anonym intervju i en tidning, men anonymt. (26)

Just det anonyma berättandet visar på ett behov av att informera, nå ut med vad som händer bakom fasaderna. Men man vill inte göra det under eget namn, det privata berättandet är oftast lågmält.

7.2.1.3 Lidande

Visst är det ett lidande; att inte kunna bo hemma, att barnen måste utsättas för det här. (7)

Informanterna berättar om stort långvarigt psykiskt och/eller fysiskt lidande som ofta pågått i många år. Det är inte bara offret som lider, vilket vi ser i citatet ovan. Också de närmaste lider. Nästan alla tar upp barnen.

Om det finns barn med i bilden påverkas de förstås negativt av det på många sätt. Det kan orsaka rädsla, otrygghet, ångest, stress, sömnsvårigheter, kroppsliga reaktioner (magont), ätsvårigheter, svårigheter att lita på andra människor, självförakt, brist på respekt för andra människor. Listan kan göras lång. (22)

En diakoniarbetare framhåller att det viktiga är att klienten blir sedd med alla sina känslor. Att det är viktigt att bekräfta personen och visa att hen är värdefull.

7.2.1.4 Förlåtelse

Det är svårt att förlåta när situationen är akut. Det som diakoniarbetaren kan hjälpa med är att skapa en förståelse för händelseförloppet och en viss realism. Förlåtelsen kan eventuellt komma senare, när offret fått distans till det som hänt.

Förlåtelsen ser jag som något som kommer efter en lång process. Men en underkuvad person går lätt tillbaka till t.ex. en våldsam partner av rädsla eller efter ihärdig manipulation och löften om förändring. (23)

Att kunna förlåta är inte det samma som att dra ett streck över det som hänt, då är det väldigt svårt att förlåta. Men för att kunna bli fri från det som hänt, måste man kunna förlåta. Även fast det känns som om att man aldrig kan förlåta. En informant skriver:

När jag tänker på förlåtelse och skyddshemsklienter tänker jag främst på att det är viktigt att de kan förlåta sig själva. Att de inte lägger skulden på sig själva. De behöver kunna acceptera det som

hänt och bestämma sig för att gå vidare och satsa på att ta hand om sig själva (och eventuella barn), lära sig sätta gränser, blicka framåt, se de goda möjligheterna. (22)

7.2.1.5 Hopp

Hoppet är det sista som far. De som haft barn hoppas ju för barnens skull. (7)

Att hoppet är det sista som lämnar en kan vara både positivt och negativt. Att våga tro och hoppas att livet är värt att leva, att man kan få ett gott liv och att man faktiskt är värd det. Det poängteras som viktigt av informanterna. Det negativa hoppet är falskt och bryter sakta men säkert ner en människa. Ett sådant hopp beskrivs som ett hopp som är väldigt destruktivt.

... om man levt med en partner som utövat psykiskt/fysiskt våld mot en och man förlåter hen gång på gång. Man hoppas att hen skall bättra sig och att man skulle ha det bra tillsammans och vara lyckliga. Men om ingen förändring sker, så får man vara på sin vakt. Ett sånt hopp äter upp en, krossar en gång på gång. (22)

Denna process syns också i svaret hos en annan informant som har lång erfarenhet av skyddshemsarbete och som lyfter upp hoppets roll i det att en klient ständigt återvänder till sin våldsamma partner. När så hoppet om ett fortsatt familjeliv går sönder kommer man till en punkt där man kan börja ett nytt liv med ett eget hem för sig själv och barnen. Denna informant skriver även:

... sällan hör man om dem som fått hjälp via par-terapi och kunnat fortsätta som en hel familj efter det, men jag har hört om några enstaka fall men det är mer av ett undantag. (23)

Att hoppet skall riktas mot ett nytt eget liv för att vara konstruktivt och helande tycks vara genomgående för alla informanter.

7.2.1.6 Empowerment/att stärka individen till självhjälp

Skyddshemmet gör oftast i de fall barn är inblandade automatiskt en barnskyddsanmälan. På så sätt kommer socialmyndigheterna med i bilden, ifall de inte varit det tidigare. Diakoniarbetare behöver därför inte direkt ta ansvar för en del praktiska ärenden som skyddshemmet och socialen/barnskyddet arbetar med. Därmed inte sagt att det inte skulle finnas väldigt många konkreta saker att ordna med för den som måste börja sitt liv på nytt.

Hela mitt arbete handlar om att hitta styrkor hos individen och kraftkällor i individens liv, de kan vara andliga men är ofta väldigt praktiska. Rutiner och trygghet stärker det goda liksom trygga människorelationer.(20)

Det arbete som diakoniarbetare kan göra handlar om att bygga upp människovärdigheten, det kan göras både praktiskt och andligt. Man kan vara en katalysator för positiv förändring mot ett bättre liv. Informanterna poängterar att empowerment är viktigt, och att bollen måste vara hos klienten själv. Att vilja ta emot hjälpen och att vilja ändra sin livssituation är grundläggande för att diakoniarbetaren ska kunna hjälpa.

Det här är viktigt. En människa som lever i en våldsamt/skadlig relation måste själv vilja ta emot hjälp och vilja ändra sin livssituation för att en förändring skall kunna ske. Viljan och modet måste komma från dem själva. De behöver hjälp att våga tro att allt de behöver finns inom sig själv, att de klarar sig bra utan den våldsamma partnern. När de själv tar beslut och själv tar steg och vidtar åtgärder för att förändra situationen stärks de. Det är viktigt för att de ska kunna fortsätta ta hand om sig själva och välja det som är bra för sig själva och vakta sina gränser, stå upp för sig själva. (22)

I praktiken är det ändå inte så enkelt att ingjuta hopp, mod och nytänkande. I materialet framkommer att de drabbade ofta dragit på sig andra problem under den tid som våldet fortgått. Många kan vara utan arbete, ha ekonomiska problem, ha svårt med kommunikation, låg status etc. Då är det via de många små bäckarna som en större å kan fås till stånd och diakonin kan hjälpa med praktiska och andliga saker.

7.2.1.7 Något annat fenomen du vill nämna?

Här dök begreppet rädsla upp, utan att det desto mera öppnades upp. En annan lyfte upp bristen på skyddshem; de är för få.

"Jag tog en kursgård till hjälp en gång eftersom det inte fanns något skyddshem i regionen" (7)

7.2.2 Fråga 5: Vad försvårar eller underlättar ditt arbete med just skyddshemsklienter:

Här vill jag först ta upp de två svar som inte inkluderas i kärnan av analysmaterialet (24 svar), eftersom dessa inte arbetat med skyddshemsklienter vilket då visar på ett möjligt hinder. En angav som orsak att inget skyddshem finns i församlingen, dvs geografiska eller samhälleliga hinder. Den andra att hen inte jobbar med skyddshemsklienter. En förklaring på varför framgick inte.²³⁶

7.2.2.1 Hur ser eventuella teologiska hinder/utmaningar eller resurser/möjligheter ut?

Teologiska hinder eller utmaningar föreligger ifall en skyddshemsklient har en tro som avviker från diakoniarbetarens, t.ex. hör till en annan religion. Andra teologiska hinder eller utmaningar för att hjälpa skyddshemsklienter tas inte upp i materialet.

De som svarat visar en positiv attityd till skyddshemmen och vill gärna samarbeta. Man upplever också att skyddshemmen förhållit sig positivt till samarbete med diakonin. De som har samarbetat med ett skyddshem verkar nöjda och ger gärna ut kontaktuppgifter eller för t.o.m. klienterna dit vid behov.

Det kan finnas behov hos skyddshemmen och dess klienter för andliga frågor eller för "någon som lyssnar". Skyddshem välkomnas av flera informanter att ta kontakt med församlingen i så fall. En informant träffade sin klient under tiden hen var på skyddshem. Diakoniarbetaren kan alltså vara en stödperson för en människa i akut kris.

*Som diakon har jag en helt annan möjlighet att tala om det andliga med klienten. Jag ser det som vår plikt att komma fram med den möjligheten och den formen av stöd när t.ex. socialen sköter den ekonomiska och de mera praktiska arrangemangen.
(23)*

I en del församlingar fungerar den här kontakten båda vägar, så att skyddshemmet också tar kontakt, och vet att det fungerar, även om det sker sporadiskt. I andra

---

²³⁶ Svar 11 respektive 15.

församlingar ter sig kontakten med skyddshem helt död, vilket diskuterades när intervjumaterialet presenterades ovan.

7.2.2.2 Hur ser eventuella praktiska hinder/utmaningar eller resurser/möjligheter ut?

Till de praktiska hindren hör tveklöst långa avstånd till närmsta skyddshem. I många fall är även servicen på svenska mycket knapphändig. Samtidigt förekommer också klienter med andra språk än finska och svenska, har man inte ett gemensamt språk är det en klar utmaning. Nätverken kring familjerna är ävenså ofta dåliga.

En praktisk resurs är att man som diakoniarbetare kan vara stödperson inom vissa ramar. Man är ansvarig som anställd, men inte utöver sitt arbete, vilket kan vara en resurs i denna typs hjälparbete jämfört med frivilligarbetare eller den som stödjer som nära vän eller anhörig.

Att resurserna är begränsade är samtidigt också ett hinder för att hjälpa.

Resurserna är förstås begränsade. Vem som helst får ta kontakt med församlingen när de är i behov av någon sorts hjälp och så får vi se vilka resurser vi har. Det finns möjlighet till ekonomisk hjälp, samtalshjälp, själavård, praktisk hjälp beroende på behov. Och om vi inte själv kan tillgodose behovet hjälper vi gärna till att fundera varifrån de kunde få hjälp.(22)

Sen är det svårt att verkligen stöda i en situation som hela tiden är akut, dessa situationer är ofta akuta en lång tid. Det är en utmaning att stöda offret, men också att stöda den våldsamma. Hur hjälper man hen, frågas i materialet.

7.2.3 Fråga 6: Vill du tillägga eller berätta något annat kring hur du upplever diakonins roll till skyddshemsklienter?

I denna fråga var ordet fritt. Här kommenterade också flera som inte aktivt skrivit så mycket i andra frågor. Det är svårt att skriva en sammanhängande text om så lösryckta kommentarer, men jag vill inte heller utelämna dem, eftersom det är enda stället där ordet är fritt och därför är innehållet speciellt värdefullt. Nedan är samtliga kommentarer samlade under denna fråga.

*För diakoniarbetare är det bra att känna till vart klienter kan vända sig vid behov då vi möter på olika vis utsatta människor.
(10)*

Jag har inte arbetat med skyddshemsklienter, men nog mött kvinnor som blivit kränkta i olika grad och på olika sätt. som diakonissa får jag lyssna, bekräfta, ställa frågor, be och finnas till. Jag får också stå för att det finns hopp och en framtid trots att det känns hopplöst och mycket svårt. (18)

Ifall någon tar kontakt och vill ha stöd från diakonin finns större möjlighet att hjälpa. Det är svårt att som diakoniarbetare själv ta initiativ och gå in och erbjuda hjälp och stöd i familjevårdsfrågor om det inte finns minderåriga barn involverade. (21)

Då vi jobbar med en klient som är på skyddshem har vägen dit ofta varit lång. Det är en lättnad att klienten sökt sig till skyddshemmet efter en lång svår tid. När klienten är på skyddshemmet behöver hen stöd för att orka ta itu med sin situation för att se att det finns en möjlighet till ett annat liv. Det är en mycket utmanande situation och skyddshemmets personal spelar då en mycket viktig roll. Samarbete mellan personalen och diakoniarbetaren är utmanande och viktigt. (6)

Om klienten själv berättar att de har haft/har kontakt med skyddshemmet så är "dörren öppen" för stöd och hjälp men många undviker att berätta p.g.a. skammen de känner. (23)

Diakonin hjälper där nöden är störst och här upplever jag att alla lider; främst den som blir utsatt för våld, men också barnen och till och med den som utför våldet. Hur kunna samarbeta med olika andra instanser så att alla kan få hjälp på bästa sätt? Viktigt med nätverkande, att man vet vem andra som kan stöda och hjälpa och på vilket sätt. (7)

7.3 SAMMANFATTNING

Ovan har enkätintervjun analyserats fråga för fråga. Av cirka ett hundra diakoniarbetare svarade 26 stycken och 24 svar var användbara i analysen.

Informanterna hade i genomsnitt jobbat tolv år, men tyngdpunkten låg på antingen få eller sen ganska många år i yrket. Elva av dessa hade erfarenhet av skyddshem eller skyddshemsklienter. Tretton hade inte haft denna kontakt, men kunde ändå bidra med värdefulla åsikter eller insikter kring detta, t.ex. varför de *inte* hade sådan erfarenhet. Det ser ut att vara så att de församlingar som har kontakt till skyddshem har ett relativt tätt samarbete. Andra församlingar igen saknar helt denna kontakt.

Skam och skuldkänslor samt tystnad och tabu kändes igen av informanterna som fenomen hos skyddshemsklienter. Skulden kan läggas på våldsverkaren, men även

på offret självt. Gällande tystnaden, kanske man vill informera, men inte under eget namn. Vad gäller lidande vittnar informanterna om långvarigt och stort psykiskt och fysiskt lidande och nästan alla tar upp barnens situation. Informanterna såg förlåtelsen som komplicerad och mångfacetterad. Det är viktigt att kunna förlåta för att själv bli fri från det som hänt, dels att förlåta den andra/förövaren, men också att förlåta sig själv. Begreppet hopp visade sig ha två sidor, ett konstruktivt och ett destruktivt. Att ständigt hoppas att våldet skall försvinna gör att offret återvänder till förövarens klor, och bryter ner den drabbade allt mer. Även om hoppet är det sista som lämnar en, kan det vara positivt när hoppet går sönder. Först då kan man börja se fram emot ett nytt liv, först då kan man få ett nytt, konstruktivt hopp.

Empowerment genomsyrar också alla de andra begreppen och handlar om att bygga upp människovärdigheten. Det kan göras praktiskt och mentalt, men även andligt och här har diakoniarbetaren en sär-roll. Utan engagemang från den drabbade kan man ändå inte hjälpa någon vidare, att själv vilja ta emot hjälpen är essentiellt.

Informanterna lyfte upp att skyddshemmen varit positiva till samarbete. Teologiska hinder föreligger när offret har en annan tro. Informanterna ser ändå att de teologiska möjligheterna till att hjälpa en människa i akut kris föreligger speciellt gällande andliga frågor. Praktiska hinder är långa avstånd till skyddshem samt språkförbistring. Det kan också vara svårt att nå fram i en akut situation eftersom den kan vara så långvarig och komplex.

I nästa kapitel diskuteras analysmaterialet med utgångspunkt i litteraturgenomgången.

8 TOLKNING OCH DISKUSSION

I detta kapitel är det dags att tolka empirin mot den närliggande litteratur som gåtts igenom i tidigare kapitel. Dispositionen följer det operationaliserade teoretiska ramverket som det framkommer i Tabell 4 och i Bilaga 1, dvs det frågeformulär som skickades till diakoniarbetarna. Dialogen förs alltså mellan litteraturen/teorin och empirin. Nya källor tas inte upp i det här kapitlet.

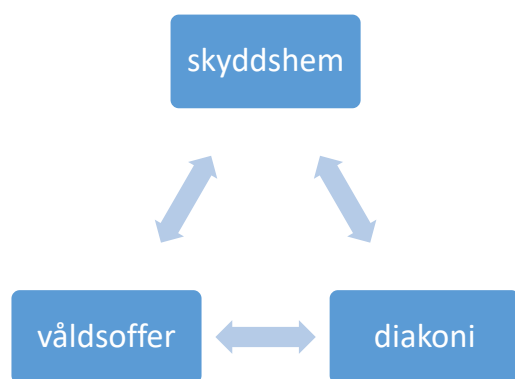
8.1 ANSVAR FÖR KONTAKTEN MELLAN KLIENT, DIAKONI OCH SKYDDSHEM

Gällande bakgrundsfrågorna finns inte så mycket att kommentera förutom att materialet har en balans med många som jobbat länge samt många som jobbat relativt kort tid i yrket. Sex stycken hade direkt haft kontakt med skyddshem och ytterligare fem hade på något sätt varit i kontakt med dess klienter, så totalt elva personer kunde uttala sig om kontakten med skyddshemsklienter. Gällande de som inte hade haft kontakt, eller meddelade att det inte fanns inom deras område, kan man tänka på att skyddshemsklienter i medeltal ha högst en timmes färd till närmaste skyddshem²³⁷, vilket gäller också för diakoniarbetare. Eftersom vi inte befinner oss vare sig i norra eller östra Finland är vägen antagligen kortare inom Borgå stift. Man kunde anta att diakoniarbetare inte upplever att ett skyddshem är för långt borta på detta avstånd. Ofta är det längre väg t.ex. till närmsta fängelse.

Den första kontakten mellan diakoniarbetare och skyddshem verkar fungera i tre led. Se Figur 9.

---

²³⁷ Framkom i kapitel 1.

Figur 9: Kontakten mellan klient, skyddshem och diakoni går i alla riktningar.

Ansvaret faller här inte på någon enskild, utan kan sägas vara delat. Å andra sidan har i texten konstaterats att den som lider av våld ofta har gjort det i många år och att man har väldigt svårt att ta sig ur den. Så även om en del av ansvaret förstås ligger hos den vuxna klienten (detta ansvar kan inte läggas på barnen, som trots allt utgör ca 50 % av klientelen hos skyddshemmen), är denna möjligtvis inte i stånd att själv söka den hjälp hen så febrilt kunde behöva. Om vi går tillbaka till diakonins uppgift och samtidigt tänker oss att denna är lagstadgad i vårt samhälle, faller en relativt stor andel av ansvaret på diakonin. Som stadgas i Kyrkoordningen (KO) är diakoni-verksamhetens syfte att *"ge sådan hjälp som betingas av kristlig kärlek, särskilt till dem vars nöd är störst och vilka inte får någon annan hjälp"*. Man kan tänka sig att våldsoffer som inte kan bo hemma hör till den grupp som har störst nöd. Men hör de till den grupp som inte får någon annan hjälp?

När man väl är på skyddshem har man ju redan sökt sig till den plats där man av samhället skall få behövlig hjälp. Skyddshemmen är statlig verksamhet och bedrivs med allas våra skattemedel. En väldigt snäv tolkning av KO kunde vara att diakonins roll inte vore att ge hjälp till skyddshemsklienter, eftersom de redan hjälps av stat och kommun. Däremot nog att hjälpa offer *till* skyddshem och se till att de kommer under beskydd.

Däremot finns det forskare som ser diakonins roll lite bredare, den är kyrkans sociala verksamhet, det såg vi hos bl.a. Nordstokke, Ryökäs och Malkavaara.²³⁸

---

²³⁸ Se kapitel 2.

Diakonin legitimerar kyrkans närvaro i samhället, skriver Ryökäs, och visar vad kärleken till nästan betyder rent konkret. Malkavaara menar att det andliga området hör till kyrkans servicetjänster numera. Och just denna form av service kanske diakonin kan tillföra skyddshemmen? Jag återkommer till detta längre fram.

Så diakonins ansvar kan anses ligga i att hjälpa de offer som den träffar på till kontakt med skyddshem. Diakonin kan också erbjuda andlig service, som tillägg till den service en klient får på skyddshem.

Vilket är då skyddshemmets ansvar? Man kan tänka sig att de i alla fall kunde informera om att diakonin finns, att det är möjligt att få träffa en diakoniarbetare. För att denna information skall fungera, är det upp till diakonin att marknadsföra sig hos skyddshemmen. Man kan inte utgå från att handledare på skyddshem nödvändigtvis känner till diakonins roll i vår allt mer sekulariserade värld. I materialet framgår att i de församlingar där kontakter till skyddshem fungerar, är de återkommande. De bottnar i de enskilda klienternas behov. Utifrån detta kan man anta att det finns ett dolt behov av en fungerande kontakt, som när den upptäcks har ett behov att fylla. Men diakonins behov är outsinliga, vilket vi också sett i avsnittet om diakoni och välfärdssamhället. När diakonin blir kyrkans sociala ansvar och välfärdssamhället inte längre mår så bra, som bl.a. Swärd och Malkavaara argumenterar, blir diakonin överbelastad.²³⁹

Så långt frågan om diakonins roll och parternas inbördes ansvar samt bakgrundsfrågorna i intervjuenkäten. Vi går nu vidare till själva sakfrågorna och det operationaliserade ramverket med de olika begreppen. Se tabell x (tidigare kapitel).

8.2 DET OPERATIONALISERADE TEORETISKA RAMVERKET

8.2.1 Skam/skuldkänslor

De skam- och skuldkänslor som framkommer är yviga, enligt informanterna. Klienterna skuldbelägger sig själva, men också sin partner. Känslorna beskrivs som starka. I litteraturgenomgången framkom hur stor roll skam spelar för en kvinnas

---

²³⁹ Diskuteras i kapitel 2.

tvekan att lämna sin partner.²⁴⁰ Samtidigt är just skam- och skuldkänslorna också verksamma på så sätt att de effektivt skär av offrets relationer till sin omgivning. Våldsutövaren kan med framgång anspela på detta. Mehtola har dock lyft fram andlighetens betydelse i dessa nätverk, andligheten spelar en roll i relationerna och i skapandet av sin sociala identitet, tillsammans med andra dimensioner som finns i kontakter till nya människor.²⁴¹

Jag ser det som en möjlighet för just diakonin, som kanske är expert på andligt stöd, att hjälpa till att bryta dessa skam- och skuldkänslor. Diakoner kan också hänvisa klienter vidare till samtal med församlingens präster. Dels hindrar skuld- och skamkänslor offret från att hitta sin sociala identitet och stå på egna ben, dels binder de offret till förövaren. Med det försonings- och kärleksbudskap som finns i den kyrkliga traditionen har diakonin och kyrkan här en roll som kanske inte kan ges av andra sociala instanser.

Samtidigt är det viktigt att notera att just skammen och skulden kan innebära att en klient drar sig för att kontakta diakonin. Att se sin utsatthet och sätta ord på den är inte lätt, vilket också återkommit i litteraturen.²⁴²

8.2.2 Tystnad/Tabu

Här kommer vi in på det tabu som finns runt offret, det är inte lätt att berätta vad man varit med om, vilket empirin visar. Och även om man berättat, är risken stor att man återvänder till förövaren. När då våldet återkommer blir skammen dubbel; först att man blivit utsatt för våld, och sedan att man återvänt till våldsverkaren. Materialet visar att vid kortvariga vistelser undviker man gärna att berätta vad som händer för sina närmaste. Tabut är störst i början av den våldsamma relationen, eller vid kortvariga vistelser i skyddshemmet.

Men tystnaden är enligt empirin också ett sätt att skydda sig, att inte berätta var man är, för att våldsutövaren inte skall få reda på det. Om man delar med sig, måste det vara under absolut sekretess. Detta är en sida, där diakonin har fördelar

---

²⁴⁰ Agevall 2002.

²⁴¹ Mehtola 2006, 93-94.

²⁴² Se t.ex. antologin av Kuivaniemi 1996.

gentemot t.ex. myndigheter som har plikt att informera en förälder om var deras barn finns. Diakonin har inga sådana förpliktelser.

Litteraturen visar att tabut handlar om att det är så svårt att söka hjälp, vilket vi var inne på gällande skam- och skuldbegreppet. Det är en skam att vara offer.²⁴³ Men också att det är många som inte upplever sig hörda eller trodda. Man berättar, men det leder ingen vart, man upplever att man inte blir trodd på. Inte ens av rättsväsendet blir man trodd.²⁴⁴ Här vill jag hänvisa tillbaka till det nertystade våldet, vilket t.o.m. ses som ett politiskt strategiskt förnekande av offerrollen som följer i vårt historiska arv, men också till den starka finska myten om att man skall klara sig själv och inte blanda sig i vad andra gör.²⁴⁵

Eftersom diakonin har en utomstående roll gällande t.ex. vårdnadstvister och andra juridiska följder av familjevåld har diakoniarbetaren också en unik möjlighet att få höra sanningen. Genom sin tystnadsplikt och genom att inte tillhöra socialväsendet i statlig mening finns här en möjlighet att vara medmänniska, som kanske inte kan delas av handledare på skyddshemmet eller andra myndigheter. Å andra sidan är våldet oftast anknutet till hemmet, till familjen, och det finns aspekter på att skydda familjen till varje pris, också i den kristna traditionen.²⁴⁶

Tystnaden och tabut kan vara ett hinder för att söka hjälp hos diakonin, men när man väl har gjort det, kan den vändas till en styrka diakonin har gentemot andra hjälpande instanser.

8.2.3 Lidande

Informanterna berättar som ett stort lidande såväl psykiskt som fysiskt. Detta gäller inte bara vuxna, utan även barnen, som indirekt påverkas. Materialet visar att det är viktigt att se hela klienten, med alla sina känslor. Som diakoniarbetare har man upplevt att man kan bekräfta personen och visa att den är värdefull. Gällande lidande är det svårt att se något positivt med detta.

---

²⁴³ Björkgren 2004, 22-23

²⁴⁴ Niemi-Kiesiläinen 2004.

²⁴⁵ Se Björkgren 2004, 22-24.

²⁴⁶ Björkgren 2004.

I litteraturen kom Björkgrens diskussion om lidandet upp, där hon menar att det finns strömningar som helt ifrågasätter det lidande vi ser som nödvändigt i Jesu frälsarhandling. Dessa utmanande tankar – vad är kristendomen om lidandet inte finns? – kan slå an på hur såväl klienter som diakoniarbetare förhåller sig till lidandet. Dock upplever jag inte i materialet något av denna mera moralfilosofiska vändning på lidandets svåra fråga. Men man kan tänka sig att en god kristen lider onödigt länge, därför att man tror att det liksom hör till att vända andra kinden till, vilket även det lyfts upp av Björkgren. Här ser jag det som ytterst viktigt att även diakonin inte glorifierar lidandet eller våldet i någon mån. Jag tenderar snarare att hålla med den argumentering som menar att om vi som kristna vill vara med och skapa frälsning är rättvisan det första vi måste ta oss an. Och våld eller maktutövning är inte rättvisa i någon som helst bemärkelse.

8.2.4 Förlåtelse

Förlåtelsen är inte en aspekt av själva den akuta fasen i skyddshemmet. I materialet framgår att förlåtelsen kommer som resultatet av en lång process. Först när offret/klienten får distans till det som har hänt, kan man förlåta. En diakoniarbetare poängterar hur viktigt det är att inte dra ett streck över det som hänt, det är inte att förlåta. Men för att kunna bli fri från vad som hänt, måste man förlåta. En informant framhäver hur viktigt det är att kunna förlåta sig själv.

Just detta att kunna förlåta återkommer i litteraturen, vikten av att förlåta, för sin egen skull. För att kunna gå vidare.²⁴⁷

Med tanke på hur central förlåtelsen är i den kristna traditionen och poängterandet av andlighetens betydelse, ser jag här en verkligt viktig roll för diakonin. Ingalunda är det så att bara kristna eller troende kan förlåta eller förstår sig på förlåtelse. Förlåtelse kommer upp i den sekulära litteratur som ingår ovan. Men kanske ändå diakoniarbetarna har specialkunskap på det här området, vilket kunde göra dem särskilt lämpade att hantera denna svåra fråga för skyddshemsklienterna. Och detta på sikt, via en längre relation med den utsatta, eftersom förlåtelsen kanske inte är det mest akuta när man är på skyddshem.

---

²⁴⁷ T.ex. Nevanlinna 2016.

8.2.5 Hopp

I empirin framkom hoppet som tudelat. Samtidigt som det är det sista människan lämnar är det också det som gör att man i det sista hoppas att våldet skall ta slut. Hoppet är sålunda både negativt och positivt. Så länge man hoppas på ett bättre liv, kan man få ork och kraft att förändra situationen. Men så länge man hoppas att förövaren slutar, stannar man också kvar. En informant talar om äkta och falskt hopp, det äkta är positivt, men det falska är destruktivt.

Här kommer materialet också in på en koppling mellan förlåtelse och hopp. Så länge man förlåter förövaren, och när hoppet, pågår våldssituationen. Så då kan man kanske tänka sig att också låna samma adjektiv äkta och falskt till förlåtelsens sfär? Falsk förlåtelse som är destruktiv? När man förlåter och förlåter, och situationen bara går i en sämre riktning därför att våldets spiral ökar. Äkta förlåtelse som är positiv? När man förlåter sig själv och den andra, men ändå handlar för att bryta det tilltagande våldet.

Hoppet bör riktas mot ett nytt eget liv utan våldsutövaren, fastslår flera diakoniarbetare, annars är det inte helande – eller äkta om man så vill ta den terminologin i bruk. Att hoppas på att återförenas som familj är sällan en bra väg framåt.

I litteraturen framkommer hoppet som viktigt också hos de socialarbetare som jobbar med våldsoffer. Offret måste själv våga tro på ett bättre liv, ingen kan göra valen för en annan. Och utan hopp är det svårt.²⁴⁸ Hoppet är en viktig del av att stärka sig själv, av empowerment, som vi kommer in på nedan.

Diakoniarbetaren måste balansera på en fin knivsegg när det gäller våldsoffrens familjebild. Det var förvånande att läsa hur entydigt svaren i materialet ändå var gällande hoppet att återförenas med sin partner. I en tradition där skilsmässa inte setts med blida ögon i alltför många tiotals år, är det anmärkningsvärt att ingen diakon som varit i kontakt med skyddshemsklienter absolut ser att hoppet måste riktas mot en återförening i familjen.

---

²⁴⁸ Se Lindqvist 2009, 170.

8.2.6 Empowerment/att stärka individen till självhjälp

Materialet visar att empowerment är kärnan i diakoniarbetarnas vardag. En respondent skriver att hela hens arbete handlar om att hitta styrkor hos individen, såväl andliga, men också och oftast praktiska. Arbetet handlar enligt materialet om att bygga upp människovärdigheten och vara en katalysator för en positiv förändring mot ett bättre liv. Just katalysator är här ett viktigt ord, eftersom klienten själv måste vara det handlande subjektet.

Här kommer vi tillbaka till ansvarsfrågan, vilken jag tog upp i början av det här kapitlet. Hur väl en hjälpende diakoniarbetare, eller annan stödperson eller – funktion, än är, har alla vuxna människor ändå ansvar för sina egna liv och för sina egna beslut. I empirin poängteras detta och att diakoniarbetaren bara kan vara en stödperson, inte mera än så. Men många behöver mycket stöd. Både i materialet, men också i litteraturen, framkommer att den som levt i en våldssituation ofta dragit på sig många problem.²⁴⁹ Därför behövs också stöd på många olika plan. Flera diakoniarbetare upplever att den hjälp de kan ge många gånger är rent praktisk. Men också detta kan ge andligt stöd som bi-produkt, man känner sig sedd, värdefull och älskad.

I litteraturen ser vi gång på gång hur det sociala nätverket lyfts upp som centralt i en utsatt människas empowerment. Både ur myndighetshåll, men också i de berättelser som offren själva skrivit. Det är än engång skäl att påpeka att kyrkan långt står utanför detta nätverk. Varför? Har kyrkan och diakonin inte tillräckligt väl hållit sig framme? Vet man inte om det stöd som diakonin kan ge?

För att kunna få kraft och styrka att gå vidare behöver de andra begrepp som undersökts ovan mötas. Man behöver komma ur skammen och skulden, man måste förlåta sig själv och kanske den andra, man är i behov av ett positivt och konstruktivt hopp och man bör bryta tystnade och tabun. Ensam är inte stark i den här situationen, man behöver stöd. Det kommer också fram i litteraturen. Man behöver prata.

---

²⁴⁹ Se t.ex. *Kan gå till jobbet...* 2020.

Vi ser i studien att empowerment allt mer börjat tas på allvar som metod för hjälp såväl hos skyddshemmen som av myndigheterna.²⁵⁰ Men den sektorisering av samhället som Ojuri lyfter upp gör det svårt att navigera. Ingen tar helhetsansvar och igen känner att de har helhetssyn. Här kanske diakoniarbetaren kunde ta fågelperspektivet och bli det stöd som samhället i sin sektorisering inte klarar av p.g.a. sina reglementen och hierarkier. Jag ser det som en specialuppgift som en diakoniarbetare kan ta sig an, vilken varken förhindrar praktiskt eller andligt stöd. Diakoniarbetaren kan förlita sig på att det finns sektorer i samhället som stöder, men klienten kanske inte hittar dit själv.

Bue Kessel som i sin avhandling skriver mycket om diakoni och empowerment ser att diakonin inte enbart skall vara en slags kyrklig social hjälp där diakonin sekulariseras, och inte heller att diakonin enbart skall göras utav kristen övertygelse att göra gott. Hon menar att diakonin skall transformera samhället. Det är ingen liten uppgift, men om man ser diakonin som ur ett fågelperspektiv samtidigt kan stöda i alla funktioner, men samtidigt finns till hands i det lilla för den unika människan, ser man vilken nyckelroll diakonin kan spela både i det stora och i det lilla.

Det finns skäl att tro att diakoni kan rädda liv, just genom sin specialposition.

8.2.7 Något annat fenomen?

Det fanns möjlighet att komma med egna kommentarer kring dessa fenomen och nämna något eget. Rädsla kom upp, vilket kunde ha utvecklats mera. Också bristen på skyddshem lyftes fram. Och där får vi vara glada att Finland nu utökar antalet skyddshemsplatser och också tänker sig nya lösningar med distansenheter.²⁵¹

8.3 HINDER/UTMANINGAR OCH RESURSER/MÖJLIGHETER FÖR DIAKONIARBETAREN

Av de centrala begreppen utgick jag i början från att skam och skuld känslor samt tystnad och tabu skulle utgöra hinder för diakonalt arbete. Likaså utgick jag från att hopp och empowerment skulle vara resurser i det diakonala arbetet. Lidande och

---

²⁵⁰ T.ex. Nyqvist 2001.

²⁵¹ Diskuterades i kapitel 1.

förlåtelse som begrepp kunde höra till både och, beroende på vilket uttryck det tar sig. I diskussionen ovan lutar jag alltmer åt att det förvisso ligger något i denna induktiva värdeladdning, men att den är mera komplicerad än så. Liksom vi såg att hoppet kan vara både falskt och destruktivt, men också äkta och positivt, tror jag alla begrepp kan ha flera betydelser. Allt mer ter det också sig så för mig att de första begreppen ingår i det sista, större, dvs empowerment. För att kunna stärka sig och gå vidare måste man kunna hantera skammen och skulden, tystnaden och tabut samt lidandet och förlåtelsen. Även hoppet måste man kunna hantera, så att det inte biter sig själv i svansen och blir destruktivt. Alla dessa har en baksida, förutom empowerment, som är A och O i att komma vidare efter ett skyddshemsboende. I intervjuenkäten frågade jag explicit om just teologiska och praktiska hinder eller resurser som diakoniarbetarna upplevde sig ha i relation till sitt jobb med skyddshemsklienter. Låt mig diskutera dessa.

Teologiska *hinder* i arbetet upplevdes ligga endast i fall där klienten har en annan tro. Den här aspekten kan tänkas öka i och med den allt mer heterogena värld vi lever i. Ett avstånd kan också finnas i relation till invandrare och flyktingar från andra religioner. Men också traditionellt finländska kristna kan ha väldigt olika och individuella tolkningar på sin tro. Ibland har man inte heller någon uttalad tro.

Teologiska *möjligheter* ligger just i den andliga aspekten och i den själavårdande roll diakonin har. Detta är ett perspektiv som inte erbjuds av andra hjälpande aktörer, t.ex. social- eller hälsovården. Vi är igen tillbaka i att diakonins roll som andlig serviceproducent har blivit allt viktigare. Men också i andligheten betydelse i skapandet av sin sociala identitet.²⁵²

Praktiska *hinder* för diakonins arbete med skyddshemmen är enligt empirin främst geografiska, och också i någon mån språkliga. Detta går delvis in i tematiken med att vi har människor från andra länder som bor i Finland och som talar andra språk. För dem är det ännu svårare att både få och söka hjälp, vilket framkom i litteraturen, eftersom familjebanden ofta är starkare och framförallt äldre och kvinnor integrerar

---

²⁵² Malkavaara 2009, även Mehtola 2006, 93-94.

sig sämre.²⁵³ Å andra sidan är det just här diakoni finnas, i en värld där mångkulturaliteten blir allt större.²⁵⁴

Ett hinder är också bristen på resurser inom diakonin. I empirin framgår dock att diakoniarbetarna kan hjälpa klienterna vidare, där diakonin inte kan komma till mötes. Den tankegången har upprepade gånger framträtt i ovanstående tolkning och diskussion: diakonin kan fungera ur ett fågelperspektiv i en sektoriserad välfärdsmodell. Och denna roll är för diakonin en roll som *underlättar* i arbetet. Man är inte bunden på samma sätt som t.ex. social- och hälsovården eller polisen och de juridiska instanserna till sina befogenheter och ramar. Det kan alltså också vara en *resurs* att vara diakonal stödperson, men inom ramarna för sin anställning. Man behöver inte hjälpa i den akuta krisen utanför sitt jobb, man får gå hem och ha ett privatliv.

8.4 SAMMANFATTNING

I det här kapitlet har jag sammanfogat litteraturen med empirin och sålunda med det teoretiska ramverket. Jag har försökt tolka och diskutera de resultat som kommit fram såväl inom närliggande studier som inom data-insamlingen genom att relatera dessa till varandra. När processen är slut står jag kvar med frågan: Hur kan man hjälpa?

Våld i nära relationer är ett mångfacetterat och komplicerat fenomen som förgrenar sig vidare till livets alla områden för den drabbade. När barn är inblandade blir situationen många gånger svårare, eftersom barnen ofta har en egen relation till den som utövar våld mot barnets förälder. Ofta är det barnets andra förälder som är den våldsamma, men inte alltid.

Jag får en känsla av att myndigheter och välfärdssamhället famlar efter modeller som kan hjälpa, men att man inte når fram så effektivt som offren skulle önska. Här framstår frivillig och utomstående hjälp vara värdefull. Hit kan räknas kyrkan och då speciellt diakonin som kyrkans specialfunktion för människor i svåra situationer.

---

²⁵³ Haarakangas m.fl. 2000.

²⁵⁴ Edgardh 2019, 31.

Genom att bryta skammen, skulden, tystnaden, tabun och lindra lidandet kan man försöka nå positivt hopp och empowerment. Diakonin särställning och ger den en kompetens i andligt stöd för dessa frågor. Samtidigt kan diakonin stå utanför det sektoriserade samhällsmaskineriet, vara en koordinerande funktion, men också hjälpa där människor faller mellan stolar och där systemet läcker. I dessa fall kan diakonin t.o.m. rädda liv. Störst utmaning för diakonin i detta arbete är långa avstånd och bristande resurser, språkförbistring och att man inte vet vem som behöver hjälp.

9 AVSLUTANDE DISKUSSION OCH REFLEKTIONER

Studiens problemställning var att undersöka vilka teologiska och praktiska resurser och hinder diakonin upplever sig ha för att möta de som farit illa av familjevåld och sökt hjälp i skyddshem. Syftet var teoretiskt främst vara att begreppsligt göra fenomenet analyserbart, för att sedan empiriskt bidra med insikt och förståelse för detta inom det diakonala arbetet som görs av evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Forskningsfrågorna handlade om vilka de teologiska respektive praktiska resurserna respektive hindren är för att möta skyddshemsklienter. Hur har studien lyckats svara på syftet samt på forskningsfrågorna? Och vilken är betydelsen av det som framkommit? Nedan skall jag adressera dessa frågor samt kort diskutera studiens styrka och svaghet. Jag avslutar med några uppslag för vidare forskning.

9.1 KORT SUMMERING AV RESULTATEN

Studien tog avstamp i en verklighetsbeskrivning av Finland som ett land vilket lider av våld i nära relationer. Samtidigt påtalar skyddshemmen att allt fler platser behövs för våldsoffer. Diakonins uppgift är att vara kyrkans sociala ansikte utåt och hjälpa där livet är hotat. En studie av diakoniarbetet i Borgå stift gjordes för att förstå vilken kontakten är mellan diakoniarbetarna och skyddshemmen.

Perspektivet var diakoniarbetarnas, och dessa intervjuades via e-post.

De frågor som ställdes baserades bl.a. på centrala fenomen som förekommit i litteraturgenomgången av närliggande studier. Detta teoretiska ramverk består av begreppen skam och skuldkänslor, tystnad och tabu, lidande och förlåtelse, hopp och till sist empowerment.

Materialet analyserades kvalitativt för att nå en förståelse av informanternas syn. Det visade sig att samarbete mellan församlingar och skyddshem inte är speciellt vanligt, men i de fall det finns kontakt tenderar den att vara återkommande. Alla begrepp i det teoretiska ramverket kändes igen hos diakoniarbetarna. Diakonins

möjligheter att hjälpa kan dels vara av praktisk art, men diakonin har en särställning i fråga om andligt stöd. Detta gäller t.ex. skuld och förlåtelse samt människovärde. Frågan om lidande är svår och hoppet kan vara både destruktivt och konstruktivt. I slutändan handlar allt om att återuppbygga människans förmåga till att leva sitt eget liv, till empowerment. Och här är människans egen vilja att ta emot hjälp central.

Diakonin har teologiska möjligheter att nå fram där samhället står handfallet. Diakonin har också ett fågelperspektiv i och med dess position utanför det sektoriserade samhällsmaskineriet, man kan hjälpa klienter i en koordinerande funktion, men också med att täcka upp när individer faller mellan stolarna och systemet läcker.

I bästa fall räddar diakonin liv med den såväl teologiska som praktiska tro, hopp och kärlek man kan ingjuta.

9.2 STYRKA OCH SVAGHET I STUDIEN

Studiens styrka ligger i dess definitionsförmåga validitet; det empiriska materialet svarar mot det teoretiska ramverket. På samma sätt svarar analysen såväl mot empiri, mot teori samt mot frågeställning. Jag anser att det insamlade materialet har kodats och registrerats så att reliabiliteten är hög och så att den vetenskapliga problemställningen belyses. En annan forskare än jag kunde ha fått motsvarande resultat av samma problemställning.

Studiens svaghet ligger i det interna och externa bortfallet av svar. Trots påminnelse inkom endast svar av ca en fjärdedel av diakoniarbetarna i Borgå stift. Många av svaren var också magra – medan andra var oerhört rika på information. Det externa bortfallet medförde att de kvalitativa anspråken av studien är svaga.

9.3 STUDIENS BETYDELSE

Diakonins teologi handlar om att kritiskt reflektera över den praxis som finns inom diakonin och se hur den reflekterar den bibliska och teologiska grundlagen. Sedan bör man kunna utveckla och förnya den diakonala praxisen så att den blir mera autentisk och relevant både lokalt och globalt. Då kan diakonins teologi bli till nytta och knytas nära både lokal- och globalsamhället.

Studien har inte desto mera gått in i den bibliska och teologiska grundlagen, annat än att diakonin roll har lyfts fram som essentiell i en situation där välfärdssystemet håller på att krascha. Enligt kyrkoordningen skall hjälpen ges till dem vars nöd är störst och som inte får annan hjälp. På skyddshem får man hjälp, men kanske inte av andlig sort. Diakonin legitimerar kyrkans närvaro i samhället och verksamheten kan ha väldigt stor betydelse för enskilda individer.

Studien har prövat och evaluerat diakoniarbetarnas syn på sitt arbete med skyddshemsklienter. Kan detta leda till någon normativ förbättring? Kan studien få någon betydelse på ett verkligt eller på ett teoretiskt plan? Eventuellt. Möjligen har studien i sig öppnat ögonen hos informanterna för att samarbete mellan diakoni och skyddshem är en möjlighet för verksamhetsutveckling. I bästa fall kan detta leda till en normativ förbättring på lokalplanet. På det teoretiska planet har jag försökt länka diakoni till skyddshem och våld i nära relationer genom att identifiera begrepp som är gemensamma för båda lägren. Dessa kan med fördel användas för vidare studier och på så sätt elaboreras, utvecklas och implementeras till en bas för ett bredare godtagat teoretiskt ramverk. På sikt kan detta eventuellt leda till en teoretisk förbättring som leder längre än till det lokala planet. Teori ligger ofta, men inte alltid, på en högre metanivå och är applicerbar på ett större geografiskt område.

Gällande det teoretiska bidraget av studien vill jag hänvisa till Johannessen och Tufte som menar att teori är ett generellt påstående om verkligheten. Teorin är vetenskaplig när den:

1. Har en viss generaliseringsnivå, dvs gör ett allmänt påstående om mer än ett enskilda fall

2. Är en förenkling av verkligheten
3. Säger något om regelmässigheter
4. Säger något om samband mellan fenomen

Vidare menar de att vetenskapliga teorier behöver "en fackmässig motivering som grundas på empiri och/eller logiska resonemang".²⁵⁵ Mot bakgrund av deras definition av vetenskaplig teori, kan den här studien anses göra ett teoretiskt bidrag gällande operationaliseringen av litteraturen till ett teoretiskt ramverk, såsom gjordes i litteraturgenomgången.

Det är dock viktigt att konstatera att kvalitativa studier inte sysslar med statistisk generaliserbarhet, eftersom data ofta är från relativt små urval. I stället för generaliserbarhet blir det viktigt med överförbarhet. Detta betyder att man kan överföra sina resultat till andra situationer och fenomen i någon mån, t.ex. i form av tolkningar, förklaringar, mekanismer eller begrepp.²⁵⁶ Så kunde göras t.ex. i en vidareutveckling av den här studien.

9.4 VIDARE FORSKNING

Trots att studien ger *en* syn på hur diakonin upplever sina resurser och utmaningar gällande skyddshemsklienter är den inte på något sätt heltäckande, vilket är typiskt för kvalitativa studier. Därför kan perspektivet med fördel kompletteras både till sin bredd (flera begrepp, flera informanter) och till sitt djup (flera intervjumetoder). Man kan även tänka sig jämförande studier mellan regioner eller länder.

Alternativt kan man utgå från ett eller flera begrepp i studien och arbeta vidare på detta. Ett intressant uppslag kunde vara t.ex. lidandet. Resultatet av studien visar att lidandet inte bör glorifieras, något som den kristna traditionen kunde ta till sig. Detta har också diskuterats av Malena Björkgren, liksom den komplexa situationen kring tabu och tystnad.²⁵⁷

---

²⁵⁵ Johannessen och Tufte, 2003, 29.

²⁵⁶ Johannessen och Tufte 2003, 74.

²⁵⁷ Björkgren 2004.

Studien kunde även utvecklats med hjälp av en innehållsanalys av relevanta kyrkliga texter, sådana som styr det praktiska arbetet för de anställda i kyrkan. Det skulle ge en bakgrund samt en jämförande bas för de empiriska svaren. Målet skulle då närmast vara att se huruvida diakonerna motsvarar kyrkans målsättning och diakonins uppdrag. Då skulle man gå in det som Engel menar är en av de stora utmaningarna som Svenska kyrkan står inför idag.²⁵⁸

En annan möjlig utveckling vore att utreda kyrkans närvaro i skyddshemmen, från ett skyddshemsperspektiv. Det skulle ge en betoning på relationen mellan skyddshem och diakoniarbete. Det perspektivet glimtar också till i det material som föreligger i den här studien, eftersom åtminstone en informant jobbat en längre tid på skyddshem före sitt jobb inom diakonin.

9.5 KONKLUDERANDE REFLEKTIONER

I sin bok om diakonins kyrka målar Edgardh upp en kyrka som bär traditionellt kvinnliga adjektiv, den är en omsorgs kyrka. En sådan kyrka har i motsats till en traditionellt manlig typs kyrka med auktoritet, tradition och tolkningsföreträde sina risker. Edgardh visar hur den typen av omsorgsarbete som görs i diakonins kyrka tenderar att undervärderas, därför att det anspelar på ett kvinnligt perspektiv. Hon skriver "Kyrkans motiv för diakoni riskerar att reduceras till ett behov av att bli efterfrågad i stället för att diakoni motiveras teologiskt."²⁵⁹ Är detta orsaken till att så få av de tillfrågade diakoniarbetarna i min undersökning hade jobbat med skyddshemsklienter? Hade de inte blivit efterfrågade? Är det så i vårt samhälle att vi är rädda för att marknadsföra den andliga specialkompetens som diakonin har för att möta de som har det svårast i vårt samhälle? I så fall verkar orsaken till diakonins knappa kontakt med skyddshemmen vara aningen en högdragen hållning från kyrkans sida. Högdragen då i de fall där man inte har kontakt för att man inte blivit efterfrågad. Men lika gärna kan det bero på okunskap eller helt enkelt på bristande resurser.

---

²⁵⁸ Engel 2008.

²⁵⁹ Edgardh 2019, 126.

Edgardh diskuterar vidare den risk som Svenska kyrkan har med sin diakoni. Efter att under 1900-talet gått in i en roll som förvaltare av det andliga, efterfrågas kyrkan alltmer som en välfärdsaktör. Det här är helt klart en positiv möjlighet, skriver Edgarh, men innebär också risker. Svenska kyrkan kan bli en utförare bland andra kommersiella och ideella aktörer. När diakonin blir en livboj ställs de teologiska motiven åt sidan. Å andra sidan kan Svenska kyrkan retirera in i sin egen gruppgemenskap där man bygger sin identitet på verbalt formulerade gemensamma budskap. Hon vill se att kyrkan kunde gå en väg mittemellan där kyrkan teologiskt skulle återupptäcka diakonin och det sociala handlandet som en del av kyrkans uppdrag. Diakonin skulle då fullt bejaka diakonin som en del av kyrkans glada budskap att sända i ord och gestalta i handling.²⁶⁰ En sådan diakonins teologi är den som föreliggande studie har undersökt. Tro, hopp och kärlek i kontakt till akut utsatta.

Å andra sidan är naturligtvis resurserna begränsade och inte oändliga. Edgarh visar i sin bok också hur diakoni-begreppet under de senaste 150 åren i Nordeuropa varit ett begrepp inom vilket man samlat vida former av kristen omsorg om medmänniskan. Hon menar att det skapar förvirring vad som är diakoni och vad som inte hör hit. Och i kölvattnet av den förvirringen uppstår lätt maktstrider. Däremot kan hon visa att man i Sverige hellre ser att kyrkan engagerar sig i sociala verksamheter för marginaliserade vuxna än t.ex. i skolor med kristen värdegrund. Samhället förväntar sig att kyrkan och angränsande organisationer skall bidra till den sociala välfärden.²⁶¹

Avslutningsvis kan jag instämma med Edgarh i att kyrkan och samhället inte är två disparata enheter med diakonin som brygga emellan. Nej, snarare är kyrkan en del av samhället, liksom samhället är en del av kyrkan. Och diakonin behöver svara mot de problem som finns i samhället och vara ett uttryck för kyrkans tro.²⁶²

Såsom Björkgren diskuterar i sin avhandling kan frälsningstanken handla om en process snarare än ett mål. Det *att vi tar oss ur* ett förtryck – *det är frälsning*.

---

²⁶⁰ Edgarh 2019, 189.

²⁶¹ Edgarh 2019, 152-154.

²⁶² Edgarh 2019, 156-157.

”Frälsande handlingar”, skriver Björkgren, ”behöver varken vara goda eller riktiga utan de är det bästa en person kan åstadkomma i den situation hon befinner sig”.²⁶³ Då blir små steg bort från orättvisor, bort ur förtryck, en förverkligad frälsning. Som avslutning på den här studien, anser jag att diakonins arbete med skyddshemsklienter kan ses som en sådan frälsning.

---

²⁶³ Björkgren 2004, 63.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Ahola, Tapani & Maiju Ahola (2016). *Väkivallasta turvallisuuteen*.
Lyhytterapiainstituuti Oy. Helsingfors.

Agevall, Charlotte (2012). *Våldet och kärleken. Våldsutsatta kvinnors
begripliggörande av sina erfarenheter*. Diss. Lund Studies in Sociology of Law 38.
Lunds universitet. Lund.

Alvesson, Mats & Stanley Deetz (2001). *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*.
Studentlitteratur. Lund.

Askheim, Ole Petter & Bengt Starrin (red.) (2007). *Empowerment i teori och praktik*.
Gleerups Utbildning AB. Malmö.

*Avgörande i ärende om familjevåld och vårdnad om barn av FN:s kommitté för
avskaffande av diskriminering av kvinnor* (2018). Pressmeddelande 12.4.2018,
Utrikesministeriet.

Björkgren, Malena (2004). *I nöd och lust. Feministiska perspektiv på mäns våld mot
kvinnor inom kristen tradition*. Pro gradu avhandling. Åbo Akademi. Åbo.

Björkgren, Malena (2009). *Våld i parrelationer. En begreppslig undersökning av ett
moraliskt och samhälleligt problem*. Diss. Åbo Akademi. Åbo.

Björkgren, Malena; Catherine Granlund, Ann-Sofi Nylund & Maria Sten (red.) (2010).
Se våldet. Att motarbeta våld i parrelationer, en reflektion utifrån kristen tro.
Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Kyrkostyrelsen.
Helsingfors.

Blennberger, Erik & Hansson, Mats J. (2008). *Diakoni: tolkning, historik, praktik*.
Verbum. Stockholm.

Brown, Brené (2015). *Resa sig stark*. Libris. Örebro.

Bue Kessel, Therese (2014). *Between God's Sharing Power and Men's Controlling
Power: A Quest for Diaconal Empowerment and Transformation in Femmes Pour
Christ in Cameroon*. Dissertation Series – Volume 19. School of Mission and
Theology. Stavanger.

Christiansson, Elisabeth (2008). Diakoni och samhällsförändring. I Blennberger E och
Hansson M.J. *Diakoni – tolkning, historik, praktik*. s. 119-130. Verbum. Stockholm.

Dahlgren, Lars Ove & Kristina Johansson (2009). Fenomenografi. I: Fejes, Andreas &
Robert Thornberg (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*, s. 122-133. Liber.
Stockholm

Diakonian tutkimuksen seura (2020). dts.fi. Läst 21.2.2020.

Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen (2010), sakasti.evl.fi. Läst 2.1.2019.

Djupsjöbacka, Stefan (2009). *Diakoniutbildningen. I: Kummel-Myrskog Pia, Sarelin Birgitta och Ekstrand Sixten (red.) Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*, s. 162-184. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Edgards, Ninna (2019). *Teologi, kön och omsorgens utmattning*. Verbum. Stockholm.

Ejlertsson, Göran (2005). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. 2:a upplagan. Studentlitteratur. Lund.

Ekbrand, Hans (2006). *Separationer och mäns våld mot kvinnor*. Diss. Göteborg studies in Sociology No. 28. Göteborgs universitet. Göteborg.

Enander, Viveka (2008). *Women Leaving Violent Men. Crossroads of Emotion, Cognition and Action*. Diss. Institutionen för socialt arbete, skriftserien 2008:3. Göteborgs universitet. Göteborg.

Engel, Charlotte (2008). *Diakoni – för vilka och varför? Ett kyrkans dilemma*. I Blennberger E och Hansson M.J. (2008). *Diakoni – tolkning, historik, praktik*, s. 231-247. Verbum. Stockholm.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld hemmet (2015). Istanbulkonventionen. Europarådet. rm.coe.int/1680462544. Läst 3.3.2020.

Ewalds, Helena (red.) (2005). *Vem angår våldet? Kommunens handbok om förebyggande av våld i par- och närrelationer*. Social- och hälsovårdsministeriet. Social- och hälsovårdsministeriets handböcker 2005:7. Helsingfors.

Fejes, Andreas & Robert Thornberg (reds.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber. Stockholm.

Flinck, Aune (2006). *Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja*. Diss. Acta Universitatis Tamerensis 1169. Tampereen yliopisto. Tammerfors.

Forsberg, Hannele (2002). *Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika –projektissa*. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 31. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsingfors.

Georgsson Staf, Anna (2013). *"I try to think about something else": Children's understanding of their situation and well-being when having experienced intimate partner violence*. Diss. Göteborgs universitet. Göteborg.

Gillham, Bill (2008). *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*. Studentlitteratur. Malmö.

God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland (2012). Forskningsetiska delegationen. Helsingfors.

Gothóni Raili & Riitta Helosvuori (2012). Kansainvälinen diakonia. I: Gothóni, Raili, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karolina Puuska (red.) *Kantakaa toistenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö*, s. 151-164. Kirjapaja. Helsingfors.

Gothóni, Raili, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karolina Puuska (red.) (2012). *Kantakaa toistenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö*. Kirjapaja. Helsingfors.

Haarakangas, Tanja, Natalia Ollus & Sini Toikka (2000). *Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset – haaste turvakotipalveluille Suomessa*. Social- och hälsovårdsministeriet. Tasa-arvojulkaissuja 2000:3. Helsingfors.

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur. Lund.

Hannus, Riitta, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (red.) (2011). *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Ensi- ja turvakotien liitto. Tavastehus.

Hansson Mats J. (2008). *Diakoni – teologisk reflexion*. I: Blennberger E. och Hansson M.J. *Diakoni – tolkning, historik, praktik*. s. 29-64. Verbum. Stockholm.

Heinämaa, Sari & Sari Näre (red.) (1994). *Pahan tyttären. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta*. Gaudeamus. Tammerfors.

Heiskanen, Markku (2002). *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Statistikcentralen. Forskningsrapporter 236. Helsingfors.

Heiskanen, Markku & Minna Piispa (1998). *Usko, Toivo, Hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta*. Rättsväsen 1998:2. Statistikcentralen. Helsingfors.

Henno, Annie (2009). *Kun kupla puhkeaa – narsismin uhrin kertovat*. AnnieSun. Jyväskylä.

Hiilamo, Heikki (2009). Diakonistatistiken som hjälp att utveckla diakoniarbetet. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*, s. 185-199. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Johannessen, Asbjörn & Per Arne Tufte (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Liber. Malmö.

- Jäppinen, Maija (2015). *Väkivaltatyön käytännöt, sukupuoli ja toimijuus. Etnografinen tutkimus lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten auttamistyöstä Venäjällä*. Diss. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2015:3. Helsingfors universitet.
- Kaittila, Anniina (2017). *Rahakonfliktit ja taloudellien väkivalta parisuhteissa*. Diss. Turun Yliopiston Julkaisuja C: 434. Åbo universitet. Åbo.
- Kaitue, Sanna, Tanja Noponen & Anne Slåen (2007). *Yleistä muttei yksityistä – oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen*. Edita. Helsingfors.
- Kang gå till jobbet på dagen men sova i en trappuppgång om nätterna – bostadslösheten bland kvinnor i Åbo är ofta osynlig*. Svenska.yle.fi, publicerad 18.2.2020.
- Keisala, Hertta (2006). *Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi*. Rättspolitiska forskningsinstitutet. Forskningsmeddelanden 68. Helsingfors.
- Kleiven, Tormod (2008). *Intimitetsgrenser og tillitsmakt. Kirkesamfunns bruk av retningslinjer i møte med seksuelle krenkelser sett i lys av et diakonifaglig perspektiv*. Det teologiska Menighetsfakultet. Oslo.
- Koski, Helena (1999). *Ulos ansasta – apua perheväkivaltatilanteisiin*. Kirjayhtymä. Tammerfors.
- Kuivaniemi, Mirja (red.) (1996). *Väkivallasta vapaaksi*. Kirjayhtymä. Tavastehus.
- Kummel-Myrskog, Pia (2009): *Diakoniarbetet i Borgå stift*. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*. s. 200-231. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.
- Kvinnor, män och våld. Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland synpunkter på familjevåld* (2000). Kyrkostyrelsens publikationer 2002:2. Helsingfors.
- Kyrkolagen 26.11.1993 / 1054. Finlex.fi. Läst 24.4.2020.
- Kyrkoordningen. 8.11.1991 / 1055 år 1993. Finlex.fi. Läst 25.4.2020.
- Källström Cater, Åsa (2004). *Negotiating normality and deviation – father's violence against mother from children's perspectives*. Diss. Örebro studies in Social Work 5. Örebro University. Örebro.
- Kärki, Jarmo, Riikka Väyrynen, Helena Ewalds & Minna Piispa (red.) (2011). *Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista ensi- ja turvakotipalveluissa sekä väkivaltatapauksissa*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL raportti 24/2011.

Lahti, Minna (2001). *Domesticated Violence. The power of the ordinary in everyday Finland*. Diss. Research Series in Anthropology. Helsingfors universitet. Helsingfors.

Laine, Terhi (2005). *Turvakotityön käytännöt. Asiantuntijuus ja sukupuolen merkitykset*. Yliopistopaino. Helsingfors.

Laine, Terhi (2010). *Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut. Selvityshenkilöraportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:1. Helsingfors.

Latvus, Kari (2009). Diakoniämbetet - en ny tolkning av dess ursprung. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*, s. 81-101. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Latvus, Kari & Antti Elenius (red.) (2007). *Auttamisen teologia*. Kirjapaja. Helsingfors.

Lindfors, Bodil (2002). *A Question of Balance. Conflict and Aggression in Close Relationships*. Diss. Åbo Akademi. Åbo.

Lindholm, Tiina (2008). *Kaikki se kärsii? Parisuhdeväkivalta, kärsimys ja sen lievittäminen naisten ja miesten näkökulmasta*. Diss. Åbo Akademi. Åbo.

Lindqvist, Raija (2009). *Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä*. Diss. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 354. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Lowndes, Sarah (2008). E-postintervjun. I: Bill Gillham, *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*, s. 149-155. Studentlitteratur. Malmö.

Malkavaara, Mikko (2009). Den finländska diakonins historia och nuläge. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*. s. 30-80. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Markkola, Pirjo (2002). *Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860-1920*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsingfors.

Martola, Yngvill: Diakoni och diakonat,. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*. s. 102-125. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Meriluoto, Taina, Leena Marila-Penttinen & Essi Lehtinen (red.) (2015). *Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijoiden käsikirja*. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsingfors.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma (2010). Social- och hälsovårdsministeriet. Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2010:5. Helsingfors.

Näe väkivalta – Kirstinuskosta nousevia pohdintoja perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastustamiseksi (2007). Kyrkostyrelsen. Helsingfors.

Nevanlinna, Outi (2016). *Juoksukengät. Opaskirja narsistisen parisuhteen uhrille*. Nevi Sales. Rovaniemi.

Niemi, Johanna, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (red.) (2017). *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Vastapaino. Tammerfors.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004). *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. WSOY. Helsingfors.

Nieminen Kristoferson, Tuija (2008). Kyrkans insatser i krissituationer. I Blennberger E och Hansson M.J. *Diakoni – tolkning, historik, praktik*. s. 209-230. Verbum. Stockholm.

Nietola, Vuokko (2011). *Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä*. Licentiatavhandling. A Tutkimuksia 30. Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK. Helsingfors.

Nordstokke, Kjell (2019). Diakonien teologi. I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*, s. 9-29. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Nya distansenheter ska lösa bristen på skyddshem i Finland – antalet personer som uppsökte skyddshem fortsatte öka i fjol. Svenska.yle.fi, publicerad 17.02.2020

Nyqvist, Leo (2001). *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakatyöstä*. Diss. Åbo universitet. Ensi ja turvakotien liiton julkaisu 28. Helsingfors.

Ojuri, Auli (red.) (2001). *Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen*. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsingfors.

Ojuri Auli (2004). *Väkivalta naisen elämän varjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäntilasta ja selviytymisestä*. Diss. Acta Universitatis Lapponiensis 77. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Ojuri, Auli & Merja Laitinen (2015). *Turvakoti työnä. Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista*. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsingfors.

Oranen, Mikko (red.) (2001). *Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä*. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsingfors.

Papin ammattietiikka (2009), akiliitot.fi, läst 2.1.2019.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. (2006). Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Tavastehus.

Perttu, Sirkka (2004). *Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa.* Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 2004:6. Helsingfors.

Perttu, Sirkka (2011). *Perhesuhdeväkivallan katkaisuun motivoiva ryhmä-ohjelma.* Helsingfors universitet. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Helsingfors.

Piispa, Minna (2004). *Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa.* Diss. Statistikcentralen. Forskningsrapporter, 241. Helsingfors universitet. Helsingfors.

Piispa, Minna & Markku Heiskanen (2000). *Väkivallan hinta. Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa.* Tasa-arvojulkaisuja 2000:6, Oikeus 2000:14. Statistikcentralen. Helsingfors.

Piispa, Minna, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Sirén (2006). *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005.* Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos HEUNI, Publication Series No. 51. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsingfors.

Planen för att genomföra Istanbulkonventionen 2018-2021 är klar (2017). Pressmeddelande 19.12.2017. Statsrådet. Stm.fi. Läst 3.3.2020.

Professorin mukaan Suomi ei pysty suojelemaan naisia väkivallalta "Suojelun hakeminen pitkälti uhrin vastuulla" (2017). Maaseudun Tulevaisuus 20.7.2017. STT.

Puro, Laura (2015). *Periksi ei anneta. Ensi- ja turvakotien liitto vaikuttajana.* Ensi- ja turvakotien liitto. Helsingfors.

Päivinen, Helena (2016). *Gendered Positioning. Addressing Gendered Power and Cultural Discourses in Therapeutic Conversations.* Diss. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.

Rauta, Hannele (2014). *Tahdon uuden elämän. Irti väkivaltaisesta parisuhteesta.* Kustannusosakeyhtiö Nemo. Helsingfors.

Ruohonen, Marita (2006). I: *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä.* Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Tavastehus.

Ryökäs, Esko (2009). *Forskning inom ämnet diakoni.* I: Pia Kummel-Myrskog, Birgitta Sarelin & Sixten Ekstrand (red.) *Där nöden är störst: en introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*, s. 126-161. Publikationer utgivna av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Räsänen, Eveliina (2013). *Dialogues in Group Interventions among Partner-Violent Men. Different Approaches for Different Clients.* Diss. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.

Skyddshems kontaktuppgifter (2020). thl.fi/sv. Uppdaterad 11.2.2020.

Skyddshemstjänster 2018 (2019). Thl.fi/sv. Uppdaterad 3.6.2019.

Skyddshemstjänster som stöd för offer för våld i nära relationer (2019). Faktablad. thl.fi/skyddshemstjänster. Läst 1.3.2020.

Sitten olin vapaa. Tarinoita väkivallasta, pelosta ja selviytymisestä (2015). Naisten Linja ja Noon Kollektiivi. Borgå.

Szklarski, Andrzej (2009). Fenomenologi som teori, metodologi och forskningsmetod. I: Fejes, Andreas & Robert Thornberg (reds.) *Handbok i kvalitativ analys*, s. 106-121 Liber. Stockholm.

Sporre, Karin (1999). *Först när vi får ansikten – ett flerkulturellt samtal om feminism, etik och teologi*. Diss. Lund Studies in Ethics and Theology. Lunds universitet. Atlas Akademi. Uddevalla.

Swärd, Hans (red.) (2017). *Den kantstötta välfärden*. Studentlitteratur. Lund.

Turvakotipalvelut 2018 (2019). Tilastoraportti 22/2019. Terveystieteiden tutkimuskeskus THL. Helsingfors.

Vuola, Elina (1994). I: Heinämaa, Sari & Sari Näre (red.) *Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta*. Gaudeamus. Tammerfors.

Välipakka, Tuija & Arja Lehtosaari (2007). *Sata tapaa tappaa sielu. Narsismin uhrin kertovat*. Ajatus kirjat. Helsingfors.

BILAGA1: FRÅGEFORMULÄR

Mitt namn är Lise-Lotte Hellöre, jag skriver min pro gradu avhandling i praktisk teologi vid Åbo Akademi och skulle uppskatta just din hjälp för min studie om diakonins möjligheter och svårigheter att möta skyddshemsklienter.

Jag är intresserad av alla svar: även av er som inte haft kontakt med klienter vid skyddshem, ni kan svara på endast bakgrundsfrågorna. Du som jobbat med skyddshemsklienter får gärna svara på alla frågor. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och alla garanteras full anonymitet. Ditt svar kan du mejla (**lhellöre@abo.fi**) eller skicka helt namnlöst som post till **Lise-Lotte Hellöre, Kuppisgatan 63 A 46, 20700 Åbo.**

Med min studie önskar jag öka förståelsen för diakonins arbete samt för skyddshemsklienters situation. Stort tack för din tid och för att du deltar i studien! Om du har närmare frågor är du välkommen att kontakta mig per e-post. Jag behöver ditt svar senast sista september, dvs **30.9.2019.**

Med bästa samarbetshälsningar!

Lise-Lotte Hellöre (lhellöre@abo.fi)

Bakgrund

1. Hur länge har du jobbat inom diakonin?
2. Har du under den här tiden varit i kontakt med personer på skyddshem?
3. Har din församling samarbete med något skyddshem, hur ser detta i så fall ut?

För dig som haft kontakt med skyddshemsklienter

4. I ditt arbete med skyddshemsklienter, hur upplever du fenomen som:
  - Skam/skuldkänslor
  - Tystnad/tabu

- Lidande
  - Förlåtelse
  - Hopp
  - Empowerment/att stärka individen till självhjälp
  - Något annat fenomen du vill nämna?
5. Vad försvårar eller underlättar ditt arbete med just skyddshemsklienter:
- Hur ser eventuella *teologiska* hinder/utmaningar eller resurser/möjligheter ut?
  - Hur ser dito *praktiska* hinder eller resurser ut?
6. Vill du tillägga eller berätta något annat kring hur du upplever diakonins roll till skyddshemsklienter?

Många varma tack! Glad höst! DL 30.9.2019

BILAGA 2: SKYDDSCHEMMEN I FINLAND

Följande skyddshem får statsfinansiering och lyder under THL per 11.2.2020.²⁶⁴

Södra Finland

Södra Karelens social- och hälsovårdsdistrikts skyddshem

Pappilanpolku 1D, 55120 Imatra

Tfn. 040 351 6477

Kotkas skyddshem/Villa Jensen

Pohjoispuistokatu 1, 48100 Kotka

Tfn. 040 688 3570

Lahtis mödra- och skyddshem

Launeenkatu 8, 15100 Lahtis

Tfn. 03 875 090

Borgå stads skyddshem

Nordeskiöldsgatan 18, 06100 Borgå

Tfn. 0400 664 932

Huvudstadens skyddshem, Haaga

Steniusvägen 20, 00320 Helsingfors

Tfn. 09 4777 180

Huvudstadens skyddshem, Pellas

Kuninkaantie 40 A, 02940 Espoo

Tfn. 040 457 3840

Huvudstadens skyddshem, Toukola

Tavastvägen 126 F, 00560 Helsingfors

Tfn. 050 565 0636

---

²⁶⁴ Skyddshems kontaktuppgifter 2020.

Mellersta Nylands skyddshem

Porvoonkatu 10, 5. våning, 03200 Kervo

Tfn. 050 325 2900

Sophie Mannerheims skyddshem

Kommunalrådsvägen 20, 00930 Helsingfors

Tfn. 0400 600 107

Skyddshemmet Mona

Hemligt adress

Tfn. 045 639 6274

Tavastehus skyddshem

Hattelmalantie 25, P-byggnad, 13100 Tavastehus

Tfn. 050 355 6707

Vanda skyddshem

Björkbyallén 27, 01360 Vanda

Tfn. 09 839 20071

Villa Familia

Högbensvägen 36, 10350 Raseborg

Tfn. 050 468 5736

Sydvästra Finland

Björneborg mödra- och skyddshem

Tiilimäentie 2, 28500 Björneborg

Tfn. 044 760 5123

Åbo mödra- och skyddshem

Luolavuorivägen 7, 20810 Åbo

Tfn. 02 5134 100

Östra Finland

Joensuu skyddshem

Väisälänkatu 4, 80170 Joensuu

Tfn. 050 524 6262

S:t Michels skyddshem

Tuukkalantie 2, 50500 S:t Michel

Tfn. 040 129 4799

Kuopio skyddshem

Lastentie 1 A, 70620 Kuopio

Tfn. 017 183 393

Västra och mellersta Finland

Mellersta Finlands mödra- och skyddshem, Jyväskylä

Liitukuja 2, 40520 Jyväskylä

Tfn. 050 468 8179

Mellersta Finlands mödra- och skyddshem, Äänekoski

Torikatu 4, 44100 Äänekoski

Tfn. 050 477 3973

Karleby mödra- och skyddshem

Sjukhusgatan 9, 67100 Karleby

Tfn. 044 336 0056

Tammerfors mödra- och skyddshem

Mutkakatu 38, 33500 Tammerfors

Tfn. 050 309 9313

Vasa mödra- och skyddshem

Magasinsgatan 12, 65100 Vasa

Tfn. 06 312 9666

Norra Finland

Kajanaland skyddshem

Salmijärventie 300 B, 87930 Salmijärvi

Tfn. 044 797 5252

Uleåborgs mödra- och skyddshem

Kangastie 9, 90500 Uleåborg

Tfn. 0400 581 606

Brahestads mödra- och skyddshem

Fellmanin puistokatu 11, 92100 Brahestad

Tfn. 044 2824 211

Lappland

Lapplands mödra- och skyddshem

Lähteentie 5, 96400 Rovaniemi

Tfn. 040 584 0021